[illegible]

ĀRĀDHANA

(RELIGIOUS MONTHLY MAGAZINE)

VOL. V DECEMBER, 1959 NO. 12

PUBLICATION OFFICE:

ĀRĀDHANA

OFFICE OF THE COMMISSIONER
Hindu Religious & Charitable Endowments
(Administration) Department, (Andhra Pradesh)
HIMAYATNAGAR, HYDERABAD

ANNUAL SUBSCRIPTION Rs. 12/-

PER MONTHLY COPY Re. 1/-

విషయసూచిక

తెలుగు

संस्कृतम्

ENGLISH

★

ముఖచిత్రం :

వేణుగోపాలస్వామి - ధ్రువమూర్తి - బలరామునిపేట, బందరు

" ఆనందరూప మమృతం య ద్విభాతి "

సంపుటం 5 | డిశంబరు, 1959 | సంచిక 12

त्वं हि विश्वतोमुख विश्वतः परिभूरसि ।

अप नः शोशुचदघम् ॥

॥ ऋ. १.९७.६. ॥

నీవె విశ్వతోముఖుడవు
నీవె విశ్వవ్యాపకుడవు
మాదు కష్ట నష్టాలను
మాయించుము పరమేశ్వర!
ప్రక్షాళనమౌనులె మా
పాపపంకిలం సర్వం.

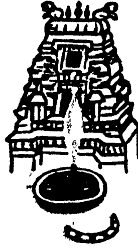
प्र यदग्नेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति भानवः ।

अप नः शोशुचदघम् ॥ ॥ अ. १.९७.५ ॥

హే విశ్వతేజస్వి!
ఈ విశ్వసర్వస్వ
దుర్విఘ్న నాశకా!
సర్వజ్ఞ! విశ్వజ్ఞ!
నీ దివ్యతేజాల
మాదురిత పుంజాలు
విశ్లేషమౌతాయి
నిండు దయ జూడుమా!!

— " కళాకృష్ణులు "

★

అర్చన

సర్వాంతర్యామియు సశరీరుడు అయిన పరమేశ్వరుని ప్రతికృతి లోహమృత్తిక దారువులతో ఒనర్చి ధ్యానించిన నరుడు ఐహికాముష్మికసిద్ధి సారూప్యాన్ని పొందగలడు. ఈ విగ్రహారాధనను కొందరు సందేహించి ఇంద్రియగోచరుడు కాకుండా కళారహితుడై ఆలంబనమునకు రానటువంటి దేవుణ్ణి నిశ్చలమైన మనస్సుతో ధ్యానం చేయవలెనని ప్రయత్నిస్తారు. కాని అహంకార మమకారాదులతో భ్రాంతులైన జనులు అటువంటి ధ్యానం చెయ్యడానికి సమర్థులు కానేరరు.

అనంతమంగళ సమూహంతోకూడి కోటి మన్మథుల సౌందర్యంమూర్తీభవించి ప్రపంచ పాలన సృష్టి నష్టులకు కారణుడు సకల జగదాశ్రయుడు భక్తులను అనుగ్రహించే శక్తియుక్తుడు అయిన ఆ సాలంబనమూర్తి ధ్యానార్చనలనుచేసి హోమమొనరించి అతని ఆకారంగా పరిణమించి అచంచలమై అనన్యస్కమైన మనస్సుతో ఏకజన్మసిద్ధమైన విరక్తిజ్ఞానంతో సంసారార్ణవాన్ని నరుడు తరిస్తాడని శ్రుతి స్మృతులు ఉద్ఘోషిస్తున్నవి.

చిన్న మర్రిగింజలో మహా వటవృక్ష మణగి ఉన్నట్లుగా ప్రళయకాలంలో అఖిల ప్రపంచ వృక్షానికి బీజభూతుడై అణుమాత్రుడై సృష్ట్యనంతరం బ్రహ్మాండ లక్షకోటులు విరాడ్రూపంతో తానై మహత్తులకే మహత్తరుడైన ఆత్మను సర్వజగన్నియామకుని సంకల్పరహితుని వివిధారాధనలతో అర్చించి నరులు జన్మమరణాది దుఃఖరహితులు కాగలరు.

చిన్మయుడు అద్వితీయుడు నిష్కళుడు అశరీరి అయిన బ్రహ్మకు రూపాన్ని కల్పించడం ఉపాసనకార్యమని రామతాపనీయోపనిషత్ బోధిస్తున్నది.

ఈశ్వరునికి దేహబుద్ధితో దాసుడను. జీవబుద్ధితో అతని అంశాన్ని, ఆత్మబుద్ధితో ఈశ్వరుడే నేను అని భావించవలెనని మరొక ఉపనిషత్తు పేర్కొంటున్నది.

భక్తి - ఈశానుభవం - ప్రేమ - లక్షణభక్తి కలిగి ఉన్న నరులు దేవుని పాదపద్మ సత్సంబంధ హంసలు - అనగా పరమహంసల సాంగత్యము పొంది దేహగేహాద్యనురాగ త్యాగులై మోక్షేచ్ఛ సైతం లేనివారుగా ప్రకాశింపగలరని భాగవతం ఉద్ఘాటిస్తున్నది.

తిరుపతి వేంకటాచలపతీ!

- శ్రీ రామవరపు నరసింగరావు

స్థిరతర భక్త ముక్తికర శీల సమార్జిత సర్వ సన్నుతీ!
నిరత యశో విశేష మహనీయ లతా వితతీ గతోన్నతీ!
భరిత దయామయాత్త బహు భవ్యమతీ! సుకృతీ! వరాకృతీ!
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ! కలికాల నరైక సద్గతీ!

తిరిగిన వేందుకాంతమణి తీరుగఁ దెచ్చి యథిష్టుఁ జేయఁ బే
రురము నలంకరింప నుపయుక్త విభూషలనీయ భక్తిమై
పరమ నదీతటాదులను బ్రార్థన సల్పఁగ శక్తిహీనుఁడన్
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ! కలికాల నరైక సద్గతీ!

మఱువక మత్ హృదగ్రమణిమంటపమందు వసింపుమయ్య! పె
న్నురము నలంకరించెదఁ బ్రయోక్త ఛలోక్తి వినూత్న రత్నసం
భరిత శతాధికగ్రథిత పద్య విశేష విభూషణావళిన్
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ! కలికాల నరైక సద్గతీ!

కరిముఖ విఘ్నకారణ వికల్పరతిన్ సరస్వతీ సతీ
సరసవచో విలాసకళ సాగరకన్య శుభావలోకనన్
హరిహరమూర్తి దివ్యమహిమాధిక మాత్మఁ దలంతు నెంతయున్
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ! కలికాల నరైక సద్గతీ!

గురులకుఁ దల్లిదండ్రుల కకుంఠగతీ కృత సత్కృతుల్ యతీ
శ్వరులకు భవ్య కావ్య రససార సుధాకర పూర్వ సత్కవీ
శ్వరులకు దైవభక్తులకు సాగిలిమ్రొక్కి రచింతు నీ కృతిన్
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ! కలికాల నరైక సద్గతీ!

కరము చిరంబుగన్ వెలయగన్ గృతినిచ్చెద నంకితంబు మ
త్సరగుణహీన ధన్యులు ప్రజాగణ మాన్యులు నన్ను గన్న దే
వరలకుఁ దల్లి దండ్రులకు వారక భక్తివిధేయతా మతిన్
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ ! కలికాల నరైక సద్గతీ !

సరసపు వాక్కుచేత నిను సన్నుతిచేసిన మోక్షమంట ఏ
విరసపు బల్కునైన బలవించిన జాలను ముక్తికంట నే
సరస తరంబులున్ విరస సంగతులున్ సరిజేసి మ్రొక్కెదన్
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ ! కలికాల నరైక సద్గతీ !

సరస జనానురాగకర చంపకనేత్ర ! నితాంత రక్షణా
చరణమునందు నీ చరణ చంపకయుగ్మమె యాశ్రితాళికిన్
శరణమునౌట బూజనము సల్పుదు చంపక సంచియంబులన్
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ ! కలికాల నరైక సద్గతీ !

శరణము సంప్రాతావృదరిషత్పరిషజ్జల పాపకూప సం
సరణము సర్వలోక జన సంచయ నిత్య శుభంభవత్భవ
చ్చరణము మోక్షకారణము సంకట సంహరణాచణంబు శ్రీ
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ ! కలికాల నరైక సద్గతీ !

వరద ! నినుం గనుంగొనని ప్రాయ మనర్థక హేయమాయ నిం
గరముల మ్రొక్కనట్టి యల కాయము దుష్టబలీయగాయ మో
హరి ! నిను దెల్పలేనిదగు న్యాయము పంకిల తోయఛాయ శ్రీ
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ ! కలికాల నరైక సద్గతీ !

పరమము మోక్షభాజనము త్వచ్చరణాంబురుహం బిహంబునన్
పరమ మునీంద్ర సారస విధాకర సార గుణాకరా ! పరా
త్పర ! మము బ్రోవవేల ? మఱపా ? వరదా ! సురలోకవందితా !
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ ! కలికాల నరైక సద్గతీ !

శ్రీశైలంలో రాష్ట్రపతికి కమీషనర్ శ్రీ పైడి లక్ష్మయ్యగారు స్వాగతంచెపుతూ
శ్రీశైలచరిత్ర వివరించుతున్న దృశ్యం.

రాష్ట్రపతికి ఏ. సి. సుబ్బారెడ్డిగారు పూలమాల వేసి స్వాగతం చెప్పుతున్న దృశ్యం.
(తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంవారి సౌజన్యంతో)

వరముగదా ! భవద్భజన భాగ్యము గల్గుట మోక్షకాంక్ష తీ
వరముగదా ! త్వదీయ పదభక్తులకెల్ల విభాసవత్సరో
వరముగదా ! ముముక్షులకుఁ ద్వత్పదభక్తియె ముక్తికేళికిన్
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ ! కలికాల నరైక సద్గతీ !

మురహర ! దుఃఖహేతుమణి ముక్తవిముక్త విముక్తినియ్యవే
లర ? తవ పాదభక్తఘనులం గనులం గనజాలవేల ? చె
చ్చెఱ దరిఁజేర్పవేల ? సరసీసరసీరుహ చారునేత్ర ! శ్రీ
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ ! కలికాల నరైక సద్గతీ !

మరు మరుభూములన్ మసలి మత్తిలి వందురు మందభాగ్య పా
మరు మరుపుం దొలంగునటు మన్ననచేయుచు గావవేల ? వే
మరు మరుగుం జొలంగ మఱి మార్గము నీవెక ! లోక నాయకా !
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ ! కలికాల నరైక సద్గతీ !

అరదము ద్రోలినావు విజయాఖ్యుని పంటలు పండ ; వెండి వా
నరులను నేలినావు; కరుణాగుణ మెంతయు నిండ నండకై
కరి కడ వ్రాలినావు; భవకర్మము జెండగరావె దండకున్ ?
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ ! కలికాల నరైక సద్గతీ !

పరికరహీన దీనుడను భావన నీవిట సాహసించి న
న్నరమరసేయఁ బప్పుదకదయ్య ! ఒకేఒక ప్రాస నాకడన్
వరలు దదీయ ధార పటువజ్రసమమ్ము ఘనమ్ము నమ్ముమా
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ ! కలికాల నరైక సద్గతీ !

వర రుచిరాననాంబుజ విభాసిత హాస వికాసమాధురిన్
మరగిన రక్తియుక్తుడగు మత్తుడు కోరునె యన్యదైవమున్
సరసిజ మాధురిన్ మరగు షట్పదమెంచునె నత్తగుల్లలన్
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ ! కలికాల నరైక సద్గతీ !

'తిరుపతి వేంకటాచలపతీ!

ఖరకర సామ్యదీప్త తవ కమ్రముఖాబ్జ విలాసమూర్తి సుం
దరతర మందహాస లలితంబు గటాక్ష విలక్షితేక్షణా
భరితము గాంచి గుప్తమగు వజ్రమనంచు నెఱుంగనైతినో
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ! కలికాల నరైక సద్గతీ!

శిరమున రత్నకాంచన విశేష విభాస కిరీటరాజమున్
వర ముఖచంద్ర సత్కిరణ పంక్తులు నన్ మిఱుమిట్లుగొల్పగన్
బరగులు వాఱు జిత్త కపి బట్టి యడంచుట యెట్టులోగదా!
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ! కలికాల నరైక సద్గతీ!

కరయుగ కంకణద్యుతులు కంధర కౌస్తుభ మాల లీల లా
భరణ ధగద్ధగల్ మెఱయ భక్తిని జూడగ రక్తికల్గెడున్
పరమ విరక్తికల్గనటు ప్రక్కకు ద్రిప్పగదే! గదాధరా!
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ! కలికాల నరైక సద్గతీ!

నిరతము సేవజేయుదున? నేఱను లౌకిక కర్మకాండతో
సరి! ధన మాసగొల్పుదున? చాలదు పైస సరే! మరేమి కే
సరము లొసంగి మ్రొక్కుదున? చంపరె నాగరికాగ్రగణ్యు లో
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ! కలికాల నరైక సద్గతీ!

తరతరమందు నీ భజన తప్పక చేయగ భక్తజాలము
జిరతర ముక్తిభాజనులఁ జేయుట చెల్లెను నాడు నేడు నీ
తరమునఁ గూడ బ్రాఁతగు విధానమె? కావలె మార్పు లిప్పుడున్
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ! కలికాల నరైక సద్గతీ!

స్థిరమయి శ్రీకరంబయి యశేష సుఖాకరమై కడు మనో
హరమయి యున్నతంబునయి యంచితమై నవ నాకలోకమౌ
తిరుపతి జేరుకొంటగద దివ్యత చేకుఱె నీ కనంతమై!
తిరుపతి వేంకటాచలపతీ! కలికాల నరైక సద్గతీ!

(సశేషము)

శ్రీ శోభనాచలస్వామి దేవాలయం

శ్రీ సూరి రామజోగిశాస్త్రి

ఆసేతుసీతాచలపర్యంతము ఎక్కడెక్కడ ప్రకృతి సౌందర్యము వెల్లివిరిసియుండెనో అచ్చటనెల్ల దివ్య క్షేత్రములు విలసిల్లి యున్నవి. కృష్ణామండలమున విజయవాడకు 17 మైళ్ల దూరమునను, నూజివీటికి 13½ మైళ్ల దూరమునను ఆకిరిపల్లి యను దివ్యస్థలము శివకేశవులకు నిలయమై యొప్పుచున్నది. పౌరాణికముగాను చారిత్రకముగాను ఈ క్షేత్రము చాలా ప్రసిద్ధికెక్కిన యాత్రాస్థలమై అఖండవైభవ మనుభవించిన యీ దేవాలయములు ప్రస్తుతము శిథిలావస్థకు నిలయము లగుటచే వీటి పూర్వోత్తర సందర్భములు లాస్తిక మహాశయుల కెరుకపరుచుట యుక్తమని నిట పొందుపరుచుచున్నాను. Oriental - Manuscript Library Local Records Vol. No. LI లో, స్కాంద పురాణాంతర్భాగమైనట్లు యుల్లేఖింపబడిన యీదిగువ శ్లోకములవల్ల యీస్థల మాహాత్మ్యము కొంతవరకు విశదము కాగలదు.

శ్లో॥ కృతే శుభగిరి స్వర్ణః
త్రేతాయాం రాజత స్తథా
ద్వాపరే తామ్రవర్ణశ్చ
కలావాసీ చ్ఛిలామయః॥

కల్యాణాద్రిః కృతయుగే
త్రేతాయాంతు శుభాచలః
ద్వాపరే సుప్రసన్నశ్చ
కలౌ శోభనపర్వతః॥

వారాహం రూపమాస్థాయ
భగవాన్ విష్ణు రుత్తమః
లోకత్రయోపకారాయ
నిర్మమేపర ఉత్తమం॥

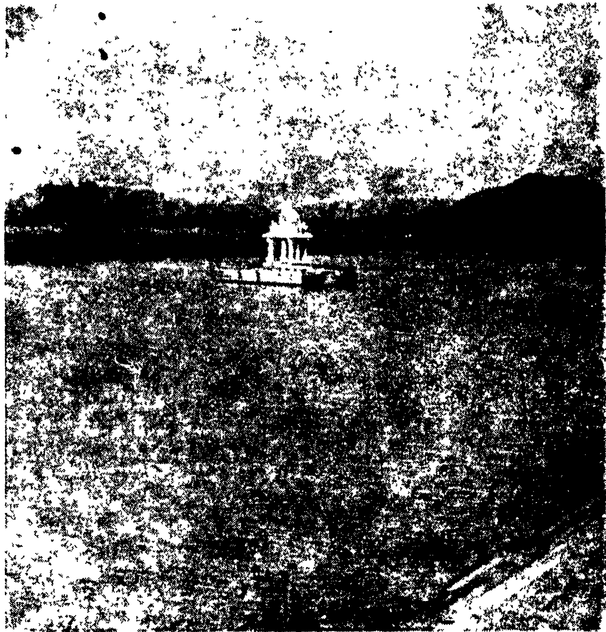
పురా కృతయుగే రాజా
శుభవ్రత ఇతి స్మృతః
పర్వతేస్మిన్ తపః కృత్వా
తుష్టావ మధుసూదనం॥

పర్వతేస్మిన్ సదా తిష్ఠ
రమయాసహ కేశవ
తస్యాభిప్రాయ మాజ్ఞాయ
భగవాన్ భక్తవత్సలః॥

నివాస మకరో దస్మిన్
తస్మాచ్ఛుభగిరి స్మృతః —

శ్రీస్వామివారు వున్న పర్వతము కృతయుగమునందు బంగారమయమై కల్యాణపర్వతమనే పేరం బరిగెననియు, త్రేతాయుగమున రజతమయమై శుభాచలమను పేర నొప్పెననియు, ద్వాపరమున తామ్రవికారమై సుప్రసన్నపర్వతమను నామంబున బరగెననియు, కలియుగంబున శిలామయమై శోభనపర్వతమను పేరున విలసిల్లుచుండెననియు చెప్పబడియున్నది. కృతయుగమందు శుభవ్రతుడనే రాజు మహావిష్ణువునుగూర్చి తపస్సుచేసి నేనుపర్వతాకారమైయుండులాగునయున్నా అందుమీద ఈశ్వర సహితముగా లక్ష్మీసమేతుడవై .నాయుందు చిరస్థాయిగా నివాసము చేయవలసినదని కోరినమీదట శివకేశవులుభయులు యీ పర్వతముపై నివసించినట్లు చెప్పబడియున్నది. శుభవ్రతుడనేరాజు పర్వతరూపము వహించెను గాన యీ పర్వతము శోభనాచలమని పిలువబడుచున్నది. ఈ పర్వతముకు పశ్చిమముగా సమీపంలో వరస్సు శ్రీ స్వామివారు వరాహరూపమెత్తి తవ్వినారుగావ వరాహపుష్కరిణియను పేరంబరగు

చున్నది. కిరి అనగా వరాహము. కిరిరూపము ధరించి ప్రసిద్ధమగు యీ వరాహ పుష్కరిణిని వెలయించుటం జేసి తన్నామమే యీ గ్రామమునకు ఆకిరిపల్లి యని సార్థకమైనది.

శ్రీ శోభనాచలస్వామివారి వరాహపుష్కరిణి. సుమారు 10 ఎకరాల చెరువు. చుట్టూకట్టిన రాతిసోపానాలు చెక్కుచెదరకుండా ఉన్నాయి. మధ్యనున్నది మండపం

ఈ దివ్యస్థలము కౌండిన్యస గోత్రసంభూతులైన దేవులపల్లి అచ్యుతభాగవతి, అనంత భాగవతులచే కనుగొనబడి (17 వ శతాబ్దమున) వారలచే నిత్య నైవేద్య దీపారాధనలు జరుపబడుతూ వచ్చినవి. అప్పటికి యీ ప్రాంతమంతయు నైజాము పాలనలో నుండుటచే వారితర పునస్థానికాధికారులగు శ్రీ ఇందుపూడి లక్ష్మీనారాయణరావు పంతులుగారు కొండపల్లి ఫిర్కాలో నున్న స్థలం పరగణాకు చెందిన యీ గ్రామమును శివకేశవులకు నిత్యనైవేద్య దీపారాధనలకున్నూ నిత్యోత్సవం వగైరా వుత్సవములకున్నూ యీగ్రామందానం చేసివున్నారు. ఈ దానపట్టా యివ్వబడిన 1626 సంవత్సరమునుంచి 1800 సంవత్సరము వరకు పై అచ్యుత భాగవతుల వంశీయులే యీ దేవాలయములకు ధర్మకర్తలుగా వున్నట్లు కనుపించుచున్నది

దరిమిలాను నూజివీడు జమీందారులునూ, వెలమవారునూ, పరమ భక్తులునూ అయిన శ్రీ రాజా వెంకటాద్ర్యప్పారావుగారు తమ సంస్థానంలోని యీ దేవాలయ పరిపాలనకు తమరు ధర్మకర్తృత్వము వహించుట యుక్తమని తలచి దేవస్థానములో కొన్ని మర్యాదలను, హక్కులను, లోగడ ధర్మకర్తలగు అచ్యుత భాగవతులు, అనంత భాగవతుల వంశీయులకు యిచ్చి 1800 సంవత్సర ప్రాంతమున యీ దేవాలయముల వంశపారంపర్యా ధర్మకర్తలుగా దేవాలయముల పరిపాలనను స్వీకరించిరి. తదాది యీదేవాలయములను అనేకవిధముల నభివృద్ధిలోనికి తెచ్చిరి. దాక్షిణాత్య పద్ధతిని యీ దేవాలయముల పునర్నిర్మించిరి. దిగువనుంచి ఎగువకు పర్వతముమీదికి సోపానముల నిర్మించిరి. నిత్యోత్సవ, పక్షోత్సవ, మాసోత్సవములకున్నూ, బ్రహ్మోత్సవ, అధ్యయనోత్సవములకు సరిపడులాగున కొన్ని గ్రామములు : వర్లమాను, మల్లేశ్వరం, పోతవరప్పాడులను శ్రీస్వామివార్లకు దఖలుపరిచిరి. కొన్నిలక్షలు ఖరీదుచేయు పై వరాహపుష్కరిణికి నాల్గువైపులను 5, 6 యకరముల విస్తీర్ణముగా రాతిసోపానములను నిర్మింపజేసిరి.

శోభనాచలపర్వతము చుట్టున్ను ప్రదక్షిణ మొనర్చుటకు రోడ్డునిర్మించిరి. గ్రామసౌందర్యమును పెంపొందించుటకు నాల్గువైపులను మంటపములు నిర్మించిరి. ఇందు కల్యాణమంటపము విశేషముగా పేర్కొనదగియున్నది.

శ్రీ స్వామివార్ల కైంకర్యము లవిచ్ఛిన్నముగా జరుగులాగు ఆరాధకులకు, అధ్యయనపరులకు, వ్యవహర్తలకు, చాకలిమంగలి వగైరా యితర నౌకర్లకు సర్వీసు యినాములు కల్పించిరి. శ్రీ స్వామివార్లకు అశేషముగా బంగారు, వెండి ఆభరణములు, వజ్రవైడూర్య మరకతమాణిక్యములు పొదిగిన యలంకరణములున్ను సమర్పించి, వుత్సవ సమయములలో నేతెంచు వేలాది యాత్రికులకు తీర్థప్రసాదములనుచితముగా నొసంగుచు, ఏ సందర్భములోను, ఏ వుత్సవములలోను శ్రీ స్వామివార్ల కైంకర్యమునకు ఎట్టి లోటుపాట్లు రాకుండ తాము సన్నిధిన యుండి సర్వోపచారములు జరుగు నేర్పాట్లుచేసి యీ దేవస్థానములను సర్వవిధముల నభివృద్ధిలోనికి తెచ్చిరి. ఈ స్థితి ననుభవించిన యీ దేవాలయములు నేడు నామమాత్రములుగానుండి చూపరులకు శిథిలములై తోచుటయు, నిత్యధూపదీపనైవేద్యములకు కూడ శ్రీ స్వామివారు నోచుకొనకపోవుటయు చూచు భక్తులకు విషాదముగలుగక మానదు. యిందుకు కారణముల వివరించుట యుక్తమైనను గ్రంథవిస్తరభీతిచే ముందు సంచికలో వివరించదలచితిని. ఆస్తికులగు పుణ్యాత్ములును, దైవ ద్రవ్యపరిపోషకులగు నధికారులును, యీ దేవస్థలములపైపు దృష్టిసారించి, పునర్నిర్మాణమునకు తగువిధమున పూనుకొనగలరని యాశించుచున్నాను.

శ్రీ శోభనాచలస్వామివారి ఉత్సవం జరిపే కొటాయి

వెలనాటి అర్చక పరీక్షాఫలితాలు

ఆంధ్రప్రదేశ వెలనాటి అర్చక పరీక్షాధిపతులైన ఆగమ విశారద శ్రీ ఆమంచి వీరరాఘవయ్యగారిచే సీతానగరము కేంద్రమున 1959 సెప్టెంబరులో జరుపబడిన అర్చక ఆగమప్రవేశ పరీక్షలయందు ఈ క్రింది నెంబర్లు కల విద్యార్థులు కృతార్థులైనారు.

ప్రథమశ్రేణి :

106, 107, 126, 130, 132, 134, 135, 140, 141, 158, 171, 172, 183, 186, 190, 191, 193, 194, 207, 208, 215, 216, 219, 221, 227, 228, 229, 231, 232, 234, 235, 236, 237, 243, 246, 250, 255, 259, 266, 269, 275, 280.

ద్వితీయశ్రేణి :

108, 109, 111, 113, 114, 115, 116, 120, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 131, 133, 136, 137, 139, 142, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 154, 155, 157, 160, 161, 162, 163, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 185, 187, 188, 189, 192, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 220, 222, 223, 224, 225, 226, 230, 233, 239, 240, 241, 244, 245, 247, 249, 251, 252, 253, 254, 256, 257, 258, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 267, 268, 270, 271, 272, 273, 274, 278, 279.

వేదాంతదర్శనము

పండిత శ్రీ గోపదేవ్

ప్రథమాధ్యాయము - ద్వితీయ పాదము

ప్రథమపాదమునందు బ్రహ్మము తెలియదగినదని నుడివి, దాని లక్షణముకూడ వివరింపబడినది బ్రహ్మము సర్వజ్ఞము, సర్వశక్తిమంతమునని చెప్పి యది జగత్తునకు నిమిత్తకారణమనియు వర్ణింపబడినది. ఆనందమయత్వము, నమరత్వము, నజరత్వము మున్నగు ధర్మముల ద్వారమున బ్రహ్మమే జిజ్ఞాస్యమనికూడ నిశ్చయింపబడినది. ఇకముందు ద్వితీయ, తృతీయ పాదములలో గొన్ని సందిగ్ధములయిన యుపనిషద్వాక్యముల నెట్లు సమన్వయింపవలయునో మహర్షి వ్రాయుచున్నాడు

"సర్వత్ర ప్రసిద్ధోపదేశాత్" ౧.౨.౧.

(ఈప్రకరణమునందును బ్రహ్మమే ప్రతిపాద్యముగా నెంచవలెను)

సర్వత్ర = ఉపాసనాప్రకరణమునం దంతటను, ప్రసిద్ధోపదేశాత్ = ప్రసిద్ధమగు పరబ్రహ్మమే యుపాస్యదేవతగా నుపదేశింపబడుటవలన ఛాందోగ్యమునగల శాండిల్య విద్యయందు జెప్పబడిన బ్రహ్మము పరమేశ్వరుడే యని యెంచవలెను.

ఛాందోగ్యోపనిషత్తునందు శాండిల్యవిద్య యొకటి వర్ణింపబడినది దానిలో,

('సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ తజ్జలానితి శాన్త
ఉపాసీత అథఖలు క్రతుమయః పురుషః
యథాక్రతు రస్మిన్ లోకే పురుషో భవతి,
తథేతః ప్రేత్యభవతి, సక్రతుం కుర్వీత
మనోమయః ప్రాణశరీరో భా రూపః."
ఛాం ౩.౧౪.౧-౪)

'ఇదియంతయు బ్రహ్మము. శాంతుడైనవా డిదియంతయు బ్రహ్మజన్యమనియు, బ్రహ్మలయసియు, బ్రహ్మస్థితమనియు నుపాసింపదగును. పురుషుడు క్రతుమయుడు గదా! ఈలోకమున బురుషు డెట్టి క్రతువుల నొనరించునో ఇటనుండి గతించియు నట్లే యగును. మనోమయుడు, ప్రాణశరీరుడు, భారూపుడు నగునతడు క్రతు వొనర్పవలెను.'

'ఈ ప్రపంచమంతయు బ్రహ్మమువలన నుత్పన్నమై. యందే జీవించి లీనమగుచున్నది మైత్ర్యాది భావనల ద్వారమున రాగద్వేషాది చిత్తమలములను దూరమొనర్చుకొని శాంతుడైన భక్తుడు ప్రపంచ జన్మ స్థితి లయములకు కారణమగు బ్రహ్మము నుపాసింపవలెను.' అని పైవాక్యము బోధించుచున్నది. ఇందు గ్రహింపబడిన బ్రహ్మపదము పరబ్రహ్మబోధకమా? లేక జీవాత్మబోధకమా? యని సంశయము కలుగును. బ్రహ్మపదము రెండర్థములందును బ్రయోగింపబడుట జూచుచున్నాము.

('తస్మై జ్యేష్ఠాయ బ్రహ్మణేనమః' అథ. ౧౦. ౮. ౪.౧)

('తదేవ బ్రహ్మత్వం విద్ధి' కేన. ౧. ౫.)

('విరజంబ్రహ్మనిష్కలమ్' ముం. ౨. ౨. ౯.)

ఈ వాక్యములందు గల బ్రహ్మపదము పరబ్రహ్మ బోధకమే కాని,

('సవా అయమాత్మా బ్రహ్మ విజ్ఞానమయః బృ. ౪. ౪. ౫)

ఈ వాక్యమునందలి బ్రహ్మపదము జీవాత్మ బోధకము. ఇట్లు బ్రహ్మపదము జీవాత్మ, పరమాత్మలకు బోధకమగుటంజేసి శాండిల్య విద్యయందు ప్రయోగింపబడిన బ్రహ్మపదము జీవాత్మబోధకమా? లేక బ్రహ్మబోధకమా? యని సందేహము కలుగుట సహజము. ఇందు జీవాత్మబోదకమే యనుట పూర్వపక్షము. కాదు పరమాత్మ పరకమనుట సిద్ధాంతము.

ఈ శాండిల్య విద్యయందు గ్రహింపబడిన మనోమయము, ప్రాణశరీరము నను విశేషణములనుబట్టి బ్రహ్మపదము జీవాత్మబోధకమే యన నొప్పును. మనఃప్రాచుర్యము మనోమయ మనబడును. అట్టి మనఃప్రాచుర్య సంబంధము జీవాత్మకే సంభవమగును; కాని, బ్రహమునకుగాదు ఇట్లే ప్రాణము శరీరమున గలవాడు ప్రాణ శరీరుడు జీవుడే యగునని భావము. కాబట్టి బ్రహ్మపదమిట జీవాత్మబోధకమే యని ప్రాప్తింపగా, నుపాస్యస్థలము లందంతటను ప్రసిద్ధమగు పరబ్రహ్మయే యుపదేశింపబడుట వలననిట శాండిల్య విద్యయందును బ్రహ్మపదముచే పరబ్రహ్మయే యుపదేశింపబడినట్లు గ్రహింపవలయునని సమాధానము.

ఉపాసనా ప్రకరణములందెల్లయెడలను నుపనిషద్వాక్యముల ద్వారమున నేమి, స్మృతి వాక్యములవలన నేమి యుపాస్యదైవము బ్రహ్మయేయని యుపదేశింపబడుచున్నది. శాండిల్య విద్యయు నుపాసనాప్రకరణమునకుజెందినదే కావున, నిందునను బ్రహ్మపదము పరబ్రహ్మబోధకమే యగునని యెంచవలెను జీవాత్మ బోధకమనుట యుక్తముకాదు.

ఋగాదివేదములందు అగ్ని, యింద్రుడు, వరుణుడు, సుపర్ణుడు మున్నగు ననేకదేవత లుపాస్యులుగా వర్ణింపబడియుండ బ్రహ్మమే యుపాస్యదైవముగా శాస్త్రములు వర్ణించుచున్నవనుట యుక్తము కాదందురేని యట్లు కాదు. అగ్ని, యింద్రాదిదేవతలు స్తుతింపదగినవిగాను, నుపాసింపదగినవిగాను వర్ణించియుండుట సత్యమే కాని, యాశబ్దములు వేరువేరుగా నున్నను వాని యర్థములు భిన్నములుగావు. ఆపదములన్నియు నుపాసనాప్రకరణములందు బ్రహ్మమునే బోధించును. లోకవ్యవహారమునం దగ్నిశబ్దమింద్రుని బోధింపదు; కాని వేద ముపాసనాస్థలములలో నగ్నిశబ్దముచే నేయర్థము (బ్రహ్మము) ను బోధించునో యింద్రశబ్దముచేతను నట నాయర్థమునే తెలుపునని శాస్త్రతత్త్వము నెరిగిన వారెల్లరు నంగీకరింతురు. ఒక యర్థము నొకేపదముచే బోధింపవలయునను నియమమొందును వేదమున గానము. వైదికశబ్దముల కర్థములు రూఢములు కావు. అవి యౌగికములో, లేక యోగరూఢములో యగును. ఈ విషయ మెఱుగనివారికి వైదికపదార్థములలోగల వైశిష్ట్యము కానీ, సౌందర్యముకానీ గోచరము కాదు. కొండొకయర్థమున రూఢమగు నొకపదము తాదెలుపు నర్థము నున్నదున్నట్లు దెలుప సమర్థముకాదు వాస్తవమున నొకయర్థ మున్నదున్నట్లు దెలుపుట కనేక పదములు వాడవలసివచ్చును యథాతథ్యముగ పదార్థములను బోధించుట కవతరించిన వేదము లోకయర్థమును, అందునను విశేషించి బ్రహ్మమును దెలుపుట కనేకపదముల ననుగ్రహించుటలో వింతయేమి? సర్వపదార్థములందును నగ్రణియగుటచే బ్రహ్మ మగ్ని యనబడును భౌతికవస్తువులలో నగ్ని యన్నింటికంటె నగ్రణి. అట్లే యాధ్యాత్మిక పదార్థములలో బ్రహ్మ మగ్రణి. ఇట్లు అగ్నిశబ్ద మనేకార్థములను బోధించును. కాని, ప్రకరణము ననుసరించి యెక్కడనే యర్థమును గ్రహింపవలయునో యయ్యది సూరిజనులకు కర్తవ్యము. అగ్రణి— ప్రధానమగుటచే బ్రహ్మ మగ్నిపదముచే బేర్కొనబడును. ఇట్లొక్కొక్క పదము బ్రహ్మమునందుగల యొక్కొక్క గుణమును ధర్మమును బోధించును.

కావున వేదమనేక పదముల ద్వారమున బ్రహ్మయాథార్థ్యమునుదెలుపుచున్నది. అందువలన నగ్న్యాది వివిధ పదములకు వివిధార్థములను గ్రహింపక స్తుత్యుపాసనాప్రకరణములందు బ్రహ్మమునే గ్రహించుట యుక్తి యుక్తమగును. బ్రహ్మ మొక్కటియే యైనను, నందు కల్యాణకరము లగు గుణము

శ్రీశైలంలో రాష్ట్రపతి రాజేంద్రప్రసాద్ గారికి స్వాగతం యిచ్చినప్పటి చిత్రం.
గవర్నర్ - ముఖ్యమంత్రి - ప్రభృతు లిందులో ఉన్నారు.

శ్రీశైలంలో రాష్ట్రపతి సభకు వచ్చిన ప్రముఖుల్లో కొందరు.

(తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంవారి సౌజన్యంతో)

లుండుటవలన వానివి దెలుప నవసరగుపదము లనేకములు శాస్త్రమునందు వాడబడినవి. వేదమ్మే యిందులకు ప్రమాణము.

('ఇంద్రం మిత్రం వరుణ మగ్ని మాహురథో దివ్యః ససుపర్ణో గరుత్మాన్ ఏకంసద్ విప్రాబహుథా వదన్త్యగ్నిం యమం మాతరిశ్వానమాహుః" ఋ. ౧. ౩ ౨౨. ౪౬)

"సద్రూపమగు నొకే పదార్థము (పరమాత్మ) ను విద్వాంసులు బహువిధముల, ఇంద్రుడు, మిత్రుడు, వరుణుడు, అగ్ని, దివ్యుడు, సుపర్ణుడు, గరుత్మంతుడు, యముడు 'నని చెప్పుదురు.' మరియు

(తదేవాగ్ని స్తదాదిత్య స్త ద్వా యు స్త దు చంద్రమాః, తదేవశుక్రం తద్బ్రహ్మ తాఆపః సప్రజాపతిః" యజు. ౩౨. ౧.)

'అదియే యగ్ని, ఆదిత్యుడు, వాయువు, చంద్రుడు, శుక్రుడు, బ్రహ్మము, ఆపస్సు, ప్రజాపతి' అని యజుర్వేదమున చెప్పబడినది. ఇంకను,

('సధాతా, సవిధర్తా, సవాయుర్నభ ఉచ్ఛ్రితం' అధర్వ ౧౩. ౪. ౪. ౩)

('సో ఽర్యమా సవరుణః సరుద్రః సమహాదేవః')

('సో ఽగ్నిః సఉసూర్యః సఏవ మహాయమః' అధర్వ ౧౩. ౪. ౪..౪-౫.)

'అతదే ధాత, విధాత, ఉన్నతాకాశము, అర్యముడు, అతదే వరుణుడు, అతదే రుద్రుడు, అతదే మహాదేవుడు. అతదగ్ని, అతదే సూర్యుడు, అతదే మహాయముడు అని యధర్వ వేదమునను వర్ణింపబడినది. కాబట్టి యుపాసనా ప్రకరణములందు వాడబడు నగ్న్యాది పదములు, పరబ్రహ్మమునే యుపాస్యదైవముగ బోధించుననుట నిక్కువము.

అటులయిన, మనోమయత్వము, ప్రాణశరీరత్వమునను ధర్మములు బ్రహ్మమున నెట్లు సంగతములగునని సందేహింపబనిలేదు. అవియును బ్రహ్మమునందు సంగతములే యగును. సర్వవ్యాపారములను విడచి మనస్సును బ్రహ్మమునందు లగ్నమొనర్చుటయేగదా ! యుపాసన యనబడును. దీర్ఘకాలము తెంపులేకుండ 'నభ్యాసవైరాగ్య' ములను శ్రద్ధానక్తులతో నభ్యసించినపుడు మనస్సు రాజస తామస మాలిన్యములనుండి విముక్తమై శుద్ధమగును. అట్టి శుద్ధచిత్తమే బ్రహ్మమునందు లగ్నమై బ్రహ్మవ్యాప్తమగును. అట్టి స్థితిని లక్ష్యమునందుంచుకొనియే ఋషులు మనోమయమని బ్రహ్మమునువ్యవహరించియుండిరి. మనోమయమన బ్రహ్మము మనస్సుతో నుపాసింపదగినదని భావము. ఇట్లే ప్రాణశరీరము కూడ బ్రహ్మమున నుపపన్నమగును ప్రాణశరీరమన ప్రాణము శరీరముగాగలది యని యర్థము.

(సఉప్రాణస్యప్రాణః' కేన.౧ ౨) 'అబ్రహ్మము ప్రాణమునకు ప్రాణ'మని బ్రహ్మమునకు ప్రాణము శరీరముగ వర్ణింపబడుట యుపనిషత్తులందు జూడనగును. సర్వాంతర్యామియగు బ్రహ్మము ప్రాణాంతర్గతమయి ప్రాణము శరీరముగా గలిగియున్నదనుటలో నాశ్చర్యమేల ? కాబట్టి శాండిల్య విద్యయందు వర్ణింపబడిన బ్రహ్మము పరబ్రహ్మమేకాని జీవాత్మ యెన్నటికిని కాదని స్పష్టమగుచున్నది.

"వివక్షితోప పత్తేశ్చ" ౧ ౨.౨.

వివక్షి...పత్తేశ్చ = శాండిల్య మహర్షి చెప్పదలచిన గుణములు బ్రహ్మమునందుపపన్నములగుటవలనను బ్రహ్మపదము పరబ్రహ్మవాచకమే యగును. జీవవాచకము కాదు. అని సూత్రార్థము.

శాండిల్యవిద్యయందు ముందు బ్రహ్మ ముపాస్యముగ జెప్పి యనంతరమున నందలి యుపాస్య గుణములిట్లు కొన్ని వర్ణించియున్నాడు.

('మనోమయః ప్రాణశరీరో భారూపః సత్య సంకల్ప ఆకాశాత్మా సర్వకర్మా సర్వకామః సర్వ గంధః సర్వరసః సర్వమిద మభ్యాత్తో ఽవాక్యనాదరః' ఛాం. ౩ ౧౪ ౨)

'మనోమయము, ప్రాణశరీరము, భారూపము, సత్యసంకల్పము, ఆకాశాత్మ, సర్వకర్మము, సర్వకామము, సర్వగంధము, సర్వరసము, సర్వవ్యాప్తము, అవాక్కు, అనాదరము' అని వర్ణించి మరియు నిట్లే,

("ఏష మ ఆత్మాఒంతర్ హృదయే జ్యాయాన్ పృథివ్యా, జ్యాయానంతరిక్షాద్, జ్యాయాన్ దివో, జ్యాయానేభ్యోలోకేభ్యః" ఛాం. ౩.౧౪.౩)

'ఈ నా హృదయాంతరమున నున్న యాత్మ పృథివికంటె, నంతరిక్షముకంటె, ద్యులోకముకంటె, నింతయేల ! ఈలోకములకన్నింటికంటెనుగొప్పది' అని వర్ణించియున్నాడు. ఈ చెప్పబడిన గుణము లన్నియు పరబ్రహ్మ. పరమేశ్వరునందే సంపూర్ణ ముగ వర్తించును. జీవాత్మయం దీ గుణములు సంభవములు కావు. మనోమయత్వము, ప్రాణశరీరత్వము, భారూపత్వము జీవునియందున్నను,, సత్య సంకల్పత్వాది ధర్మము లతనియందు సంభవములు కావు. జీవుని సంకల్పములన్నియు సత్యములుకాగల వని యెవరు చెప్పగలరు ? జీవుని స్వరూప మాకాశమువంటిది—వ్యాపకము—అనుట యెట్లు సంగత మగును? బ్రహ్మమునం దీ గుణములన్నియు నుండు ననుటలో సందియమావంతయు నుండదు జగత్తును సృష్టించుటలోనేమి, దానిని ధరించుటలో నేమి, యటుపై దానిని లయింపజేయుటలో నేమి బ్రహ్మ సంకల్పమున కెట్టి విఘాతమును కలుగదు కావున బ్రహ్మము సత్యసంకల్పము. అది వ్యాపకము; అత్యంతసూక్ష్మమును. మాపాది గుణహీనమగుటచే బ్రహ్మ మాకాశస్వరూపముకలదై యాకాశాత్మమగు చున్నది. సర్వమన ప్రపంచము. అది కార్యము (కర్మ) గా గలది బ్రహ్మము— బ్రహ్మమే యీ జగద్రూపకార్యమునకు కర్త—యని భావము. అందు వలననే ఋగ్వేదమునందుకూడ (య ఇమా జజాన) 'ఎవడు వీనిని జనింపజేసెనో' యని వర్ణింపబడినది. ఇట్లే ముండకమునందును, (కర్తారమీశం) 'ఈశుడు కర్త' యనియు, శ్వేతాశ్వతరమున (స విశ్వకృత్) 'అతడు విశ్వకర్త'యనియు వర్ణింపబడినది కామము లనవిట పదార్థములు.కామింపబడునవియగుటచే కామ శబ్ద వాచ్యము లగుచున్నవని భావము. కామము (పదార్థము) లన్నియు బ్రహ్మయత్తములు-బ్రహ్మాధీనములు కాబట్టి బ్రహ్మముసర్వకామము. ఇట్లేసర్వగంధములకు నధిష్ఠానమగుటవలన సర్వగంధమనియు, సర్వరసాధిష్ఠానమై సర్వరసమనియు బ్రహ్మము నుడువబడును. ఇట్లే మిగిలిన ధర్మములన్నియు బ్రహ్మమునం దెట్లు వర్తించునో సులభముగ గ్రహింపనగును. నిత్యతృప్త మగుటచే బ్రహ్మమునకు దేనియందు నాదరభావము నుండదు. అందుచే నయ్యది యనాదర మనబడును. జ్యాయస్త్వము, పరమమహత్వము నను గుణములు కూడ బ్రహ్మమునందే వర్తించును. శాండిల్యమహర్షిచే వర్ణింపబడిన ధర్మములన్నియు నిట్లు బ్రహ్మమునందే సంగతములగుటచేత బ్రహ్మపద మిట పరబ్రహ్మ బోధకమేకాని జీవాత్మబోధకము కాదని సిద్ధమగు చున్నది. (౨)

సిద్ధాంత పక్షమును నిరూపించి మహర్షి పూర్వ పక్షమును నిరాకరించుచున్నాడు.

"అనుపపత్తేస్తునశారీరః". ౧-౨-౩

అనుపపత్తేః = వివక్షిత గుణము లుపపన్నములు కానందున, శారీరస్తు = జీవుడుమాత్రము, న=కాదు.

మనోమయత్వాది గుణములన్నియు జీవాత్మకు చెందిన వనుటకు వీలులేదు. మనోమయత్వము, ప్రాణశరీరత్వము, భారూపత్వముననుమూడు గుణములు జీవునియందు పంభవములైనను, సత్యసంకల్పత్వాది గుణములు సంభవము కానందున శాండిల్య విద్యాప్రకరణమున బ్రయోగించిన బ్రహ్మపదము పరమాత్మవాచకమే యగును కాని జీవాత్మ (శారీర) వాచకము కాదని తాత్పర్యము. (౩)

"కర్మ కర్తృవ్యపదేశాచ్చ" ౧ ౨. ౪.

చ = మరియు, కర్మ...దేశాత్ = బ్రహ్మము కర్మగాను, జీవుడుకర్తగాను నుపదేశింపబడుటవలన.

శాండిల్య విద్యా ప్రకరణమున సత్యసంకల్పాది గుణములుగల బ్రహ్మ ముపాస్యముగాను, జీవు డుపాసనాకర్తగాను నుపదేశింపబడినందున బ్రహ్మ పదమిట పరబ్రహ్మవాచకమేయగునుకాని, జీవాత్మ బోధకము కాదని సూత్రభావము. (౪)

"శబ్ద విశేషాత్" ౧. ౨. ౫.

'కర్మ, కర్త' అను నీ శబ్దములందు భేదము న్నందున, పూర్వసూత్రమునందు బ్రయోగింపబడిన యీ శబ్దములు గౌణములు - అప్రధానములు అను టకును వలను పడదు.

(ఏష మ ఆత్మాఽన్తర్హృదయే')

'ఈ నాహృదయాంతరమున నున్న యాత్మ' యను నీ వాక్యమునం దుపాసింపదగిన బ్రహ్మము (ఆత్మా) ప్రథమా విభక్తిలోను, ఉపాసకుడైన జీవుడు (మే = నా) 'నా' యని షష్ఠ్యంతముగాను బ్రయోగింపబడినవి. ప్రథమావిభక్తి షష్ఠీ, విభక్తి కంటె విశిష్టమనుట నిర్వివాదవిషయము కర్మపదము కర్తృపదముకంటె భిన్నముగా నిర్దేశింపబడినందున నీ వ్యవహారము ముఖ్యముకాదని యుపేక్షింపరాదు. మరియు నుపాసనాక్రియకు కర్మగా జెప్పబడిన పదార్థము బ్రహ్మము-ఆత్మ-యను శబ్దములచేతను, నుపాసకుడైన కర్త 'పురుష' శబ్దముచేతను నుల్లేఖింప బడియుండుట జూడవచ్చును. 'కర్మ, కర్త' అను శబ్దములలోగల విశేషము కర్మకర్తృవ్యపదేశము ముఖ్యముగా నెంచినపుడే యుపపన్నమగును. గౌణ ముగానెంచి నపుడా (కర్మ కర్తృవ్యపదేశమునగల) భేదము సిద్ధింపదు. రాజుయొక్క పురుషుడు అను నీ పదములలోగల భేదమును గౌణముగా నెంచెద మేని, రాజు స్వామియనియు, పురుషుడతని భృత్యు డనియు నెన్నడును సిద్ధింపదు. కాబట్టి యుపాస్యో పాసకపదములలోగల భేదము గౌణమని యుపేక్షింప దగదని భావము. (౫)

"స్మృతేశ్చ" ౧.౨.౬.

స్మృతివలనను కర్మకర్తృవ్యపదేశము గౌణమన వలనుపడదు.

('ఏవం యః సర్వభూతేషు
పశ్యత్యాత్మాన మాత్మనా
స సర్వసమతామేత్య
బ్రహ్మాభ్యేతి పరంపదమ్."
మను. ౧౨.౧౨౫.)

'ఎవడిట్లు సర్వప్రాణు లందును పరమాత్మను దర్శించునో వాడు సర్వసమత్వముంబొంది పరమపద మను బ్రహ్మను చేరును.' అను నీ మనుస్మృతి వచనమునందును కర్మకర్తృభేదము స్పష్టముగా దెలియుచున్నది.

అభ్యేతి=ప్రాప్తించును—చేరును— ఇట ప్రాప్తి క్రియకు కర్మగానున్న బ్రహ్మము - ఆత్మ, ప్రాప్తి క్రియకు కర్తయైన జీవాత్మకంటె భిన్నముగా వర్ణింప బడుట సుస్పష్టము. ఈ భేదము నిట గౌణము (అముఖ్యము) గా నెంచకుండుటకే బ్రహ్మకు పరమ పదమను విశేషణము కూడ జేర్చబడినది.

పదమనగా ప్రాప్తవ్యము - పొందదగినది - సాక్షా త్కారము చేసికొనదగినదనిభావము. అట్టి పదములు మూడు 1. ప్రకృతి 2 జీవాత్మ 3. పరమాత్మ. అందు ప్రకృతి మొదటిపదము. సాంసారికదుఃఖములనుండి మోక్షమపేక్షించువాడు ప్రకృతిని ముందుగా నెఱు గును - దాని యథార్థ స్వరూపమును గుర్తించును - పొందునని యభిప్రాయము. ప్రకృతిచే ప్రత్యగాత్మ- జీవాత్మ-యావరింపబడి యున్నది. కావున బ్రకృతి నెరుగనివాడు ప్రత్యగాత్మ నెరుగజాలడు. అందువల ననే సాంఖ్యదర్శనకారులు ప్రకృతి పురుషవివేక మును మోక్షమున కనివార్యసాధనముగా వర్ణించి నారు. జీవున కంతరాత్మ యగునది పరమాత్మ యన బడును. కావున నా పరమాత్మ సాక్షాత్కారమునకు ప్రకృతి సాక్షాత్కారము కూడ హేతువగును. ఇట్లు ప్రకృతి మొదటిపదము. రెండవ పదము జీవాత్మ. పరమాత్మ మూడవపదము. ఇందు ప్రకృతికంటె సూక్ష్మము జీవుడు. జీవునికంటెసూక్ష్మము పరమాత్మ. ప్రకృతి సూక్ష్మము, జీవాత్మ సూక్ష్మతరము. పర మాత్మ సూక్ష్మతమ మని భావము. అందువలన సూక్ష్మమగు ప్రకృతిని ముందుగ బొంది, యనంతర మున సూక్ష్మతరమగు జీవుని సాక్షాత్కారమొనర్చు కొని తుదకు సూక్ష్మతమమగుపరమాత్మను ప్రాప్తింప నగును. ఇదియే పరమపదమగు పరమాత్మను బ్రాప్తించు క్రమము.

(తద్విష్ణోః పరమంపదం సదా పశ్యంతి సూరయః) 'విద్వాంసు లా పరమపదము నెల్లపుడు జూచుచుందురు' ఇట్లు బ్రహ్మమును బరమపదముగా జెప్పి జీవబ్రహ్మలకు గల భేదమును స్మృతి స్పష్టము సేయుచుండగా నుపాస్యోపాసక భేద మసుఖ్య మనుట యుక్తముకానేరదు—(౬)

ప్రస్తుతము జీవుని కణీయస్త్వమును లింగముగా నాశంకించి దానిని నిరాకరించుచున్నాడు.

"అర్భకౌకస్త్వాత్ తద్ వ్యపదేశాచ్చ నేతి చేన్న నిచాయ్యత్వా దేవం వ్యోమవచ్చ" ౧.౨.౭.

అర్భకౌకస్త్వాత్ = అల్పమగు హృదయము నివాసస్థానమగుటవలన, తద్వ్యపదేశాచ్చ = అల్ప మని చెప్పుటవలనను, నేతిచేత్ = బ్రహ్మపద మీ ప్రకరణమున బరమాత్మవాచకము కాదందురేని, న=అట్లనరాదు. నిచాయ్యత్వాత్ = హృదయమున నుపాసింపదగినందువలనను, ఏవమ్=ఇట్లే, వ్యోమ వచ్చ=ఆకాశమువలె నన్నింటికంటె బెద్దదిగా నుప దేశింపబడుటవలనను బ్రహ్మపదము పరమాత్మ వాచకమే.

(ఏషమ ఆత్మాఽన్తర్ హృదయే); 'ఈ నాహృద యాంతరముననున్న యాత్మ' యని బ్రహ్మము హృద యమున నున్నట్లు చెప్పబడియున్నందున, హృదయ మల్పము కాబట్టి యందున్న యాత్మయు నల్పమన వలసి వచ్చును. ఇంతేకాక,

('అణీయాన్ వ్రీహేర్వా యవాద్వా, సర్షపాద్వా, శ్యామాకాద్వా, శ్యామాక తండులాద్ వా'). 'వ్రీహి కంటెను, యవల కంటెను, ఆవగింజ కంటెను, శ్యామాకధాన్యము, దాని బియ్యముకంటెను నల్పము.' అను నీవాక్యమునం దల్పత్వమును వర్ణించుట జూడ నీప్రకరణమునందు బ్రహ్మము వర్ణింపబడినదనుట యుక్తముకాదు. హృదయమున నుండుటచే నది పరిచ్ఛిన్నము - సీమితము - అల్పము కాక తప్పదు. అల్పత్వాది ధర్మములు జీవాత్మయందుండును కాని బ్రహ్మమునందెట్లు సంగతము లగును ? కాబట్టి యీ ప్రకరణమున బ్రహ్మశబ్దము జీవాత్మబోధకమే యందు రేని యది యుక్తముకాదు. పరమాత్మను గూర్చియే యిట్లు చెప్పుట యసంగతము కాదు.

బ్రహ్మము సర్వభూతాంతరాత్మ యగుటంబట్టి సర్వస్థానగతమై విభుత్వ ధర్మముగలది యనుట నిక్కువమే అయినను నది హృదయాంతర్వర్తి యనుటయు దోషయుక్తముకాదు. సర్వగతమగు బ్రహ్మము హృద్గతమేల కాదు ? అట్లే యది ప్రత్య గాత్మయందు నుండును. బ్రహ్మము సర్వాంతఃపాతి యయినందున నల్పమగు హృదయమునందును, అల్పతరమగు జీవునందును గలదు. సర్వగతమగు బ్రహ్మమును హృదయ పుండరీకమున నుపాసించుట సుకరము, కాబట్టి యది హృదయస్థానిక మనియు, నల్ప మనియు జెప్పబడినది. అంతమాత్రమున నయ్యది యట్టిదే యనరాదు. ఆ బ్రహ్మ మాకాశము వలె నన్నిలోకముల కంటెను గొప్పది యనియు వర్ణింపబడుట నిటజూతుము ('జ్యాయాన్ పృథివ్యా... నేభ్యో లోకేభ్యః') 'పృథివి, అంతరిక్షము, ద్యులో కము నను నీ లోకముల కన్నింటికంటెను గొప్పది.' కాబట్టి బ్రహ్మపదవాచ్యమగు పరమాత్మ సర్వగతమై, సర్వజ్యేష్ఠమైనను హృదయ పుండరీకమున నుపాస్య ముగా నల్పమని వర్ణించుట యనుచితముకాదు. కాబట్టి జగత్పతి యగు పరమాత్మయేయిట బ్రహ్మపద వాచ్యమని గ్రహింపవలెను. జీవాత్మ యెన్నటికిని కాదు. (౭)

పరమాత్మ హృదయస్థమగు నెడల హృదయ మున నున్న జీవునకు భోగము (సుఖదుఃఖానుభవము) కలుగునట్లు పరమాత్మకేల కలుగదని సమాధానము.

"సంభోగప్రాప్తిరితిచేన్న వైశేష్యాత్" ౧. ౨. ౮

సంభోగ ప్రాప్తిరితిచేత్ = సుఖదుఃఖానుభవము గలుగునందురేని, వైశేష్యాత్ = విశేషముండుట వలన. న=అట్లు కలుగదు.

జగత్కారణమగు పరబ్రహ్మము హృదయమున నున్నదని యంగీకరించినచో, హృదయమున నుండు జీవునకు సుఖదుఃఖములు కలుగునట్లు పరమాత్మకును సుఖదుఃఖ ప్రాప్తికలుగునని యంగీక

రింపవలసి వచ్చును. అగ్ని జ్వాలలచే నావరింపబడిన గృహముననుండు నిరువురు వ్యక్తులలో నొకరు దహింపబడుటయు మరియొకరు దహింపబడకుండుటయు సంభవముకాదుగదా: కాబట్టి హృదయస్థమగు పరమాత్మయు జీవునివలెనే సుఖదుఃఖము లనుభవింపవలసివచ్చు నందురేని యట్లుకాదు.

జీవ పరమాత్మ లొకే స్థానమున నుండువారైనను వారిలో భేదమున్నది. జీవాత్మకు కర్మసంబంధమున్నది. పరమాత్మకు కర్మసంబంధము లేదు. భోగ ప్రసక్తి కర్మనిబంధనము కర్మనిమిత్తకము కర్మానుబంధము. అది కర్మప్రయుక్తము, స్థానప్రయుక్తము కాదు. శరీరసంబంధముగల జీవాత్మకే కర్మసంబంధముండును. పరమాత్మకు శరీరముతో సంబంధము లేనందున నతనికి కర్మానుబంధ ముండదు. శరీరముతోనే జీవుడు శుక్లాశుక్ల-పుణ్యాపుణ్య-సుకృత దుష్కృత కర్మము లాచరించును. ధర్మాధర్మము లనెడి వాసనలను సంచయ మొనర్చును. అందుమూలమున నాయా సమయములందు సుఖదుఃఖములనెడి ఫలముల ననుభవించును. జీవునకు శరీరముతో సంబంధము కలుగుటకు మూల మవిద్యయే యనుట •సర్వతంత్ర సిద్ధాంతము. పరమాత్మ కవిద్యాసంబంధము లేదు; కావుననే శరీరసంబంధమును లేదు. కాబట్టి తన్మూలకమగు కర్మానుబంధముకానీ, తత్ఫలరూప సుఖదుఃఖానుభూతికానీ పరమాత్మకు సంభవింపవనుట నిక్కువము. విద్యాస్వభావముగల పరమాత్మ కవిద్యా సంబంధమేర్పడదని వేరుగ జెప్పనేల ? వాస్తవమున నిట్లు భిన్నరూపులగు జీవేశ్వరులలో నొకరి కర్మ ఫలము మరియొకరికి సుఖదుఃఖములను గలిగించు ననుట యతిప్రసంగమగును.

పరమాత్ము డానందస్వరూపుడు - సర్వజ్ఞుడు, సర్వశక్తిమంతుడు, జగత్కారణము. జీవుడట్లుకాదు. ఈశ్వరుడు క్లేశకర్మ విపాకాశయములచే పరామృష్టుడుకాడు. జీవుడు తత్పరామృష్టుడు. పరమాత్ముడు పరమమహత్పరిమాణము గలవాడు. జీవుడణుపరిమాణము గలవాడు. ఇంతటి భేదము (విశేషము) జీవపరమాత్మలలోనుండగా నొకేస్థానముననున్నంత మాత్రమున జీవునకువలె పరమాత్మునకును సుఖదుఃఖములు గలుగుననుట యుక్తముకాదు. ఋగ్వేదమునందలి యొకమంత్ర మీ విషయము నిట్లు స్పష్టముచేయుచున్నది.

('ద్వాసుపర్ణా సయుజా సఖాయా సమానం వృక్షం పరిషస్వజాతే; తయోరన్యః పిప్పలం స్వాద్వత్త్యన శ్నన్నన్యో అభిచాకశీతి" ఋ. ౨-౩-౧౭-౨౦)

రెండు పక్షు లొకవృక్షము నాశ్రయించియున్నవి. • అయ్యవి, సయుజౌ=సంబంధము గలిగియున్నవి సఖాయౌ=సమానస్వరూపము గలవి. ఆ రెంటిలో నొకటి, స్వాదుపిప్పలమత్తి = రుచిగల ఫలమును దినుచున్నది. మరియొకటి, సాక్షిగా నెల్లయెడల ప్రకాశించుచున్నది

ఈ మంత్రమున జీవేశ్వరులు రెండుపక్షులుగాను, ప్రకృతి వృక్షముగాను వర్ణింపబడినవి. సుపర్ణః = మంచిరెక్క. జీవేశ్వరులకు క్రియాశక్తి యొకరెక్కగాను, జ్ఞానశక్తి మరియొక రెక్కగాను వర్ణింపబడినవి. క్రియాశక్తి, జ్ఞానశక్తియు నను నీ రెండుపక్షములులేకున్న పక్షవిహీన పక్షి యాకాశమున నెగురజాలనట్లు జీవేశ్వరులు జగన్నిర్మాణాదికార్యములు నిర్వహింపజాలరని సూచింపబడినది. ద్వా=ద్వౌ= రెండు అని సంఖ్యాబోధక శబ్దము మంత్రమున ప్రయోగింపబడుటవలన జీవేశ్వరు లొక్కటే యను నద్వైత (ఏకాత్మ) వాదము వేదవిరుద్ధమనియు దెలియుచున్నది. సయుజా = సయుజౌ = స్వసత్తా సమానసత్తాకసంబంధౌ = పరస్పర మొకరియునికికి సమానమగు మరియొకయునికి గలిగియుండుటయను సంబంధముగలవారు. అనగా నీశ్వరుని యునికి యెట్టిదియో జీవుని యునికియు నట్టిదియే యని యర్థము. జీవేశ్వరులు సదాతనులు - సనాతనులు. వారికి గల సంబంధమును సనాతనమే. అయ్యది యాగంతుకము కాదు, మధ్యలో వచ్చినది కాదు.

పరమాత్మ నియామకుడు. జీవుడు నియమ్యుడు. కావున జీవేశ్వరులకు నియమనియామక భావసంబం

ధము గలదనియు గు_ర్తింపవలెను. జీవేశ్వరులు, సఖాయా=సఖాయౌ=సమానఖ్యానము (లక్షణము) గలవి. జీవేశ్వరులకు చైతన్యము-జ్ఞానము-లక్షణము. పరమాత్మ చేతనమైనట్లు జీవాత్మయు చేతనమే యని భావము. కావున జీవేశ్వరులలో సామ్యము బొ_త్తిగా లేదనుట తగదు. ఇట్లు జీవేశ్వరులకు కొన్ని విషయము లందు సామ్యమున్నను నానందమున సామ్యములేదు.

సమానంవృక్షం = ఒకే వృక్షమును (వృశ్చ్యతే ఇతివృక్షః) వ్రయ్యలు చేయనగును కావున వృక్ష మనబడుచున్నది. వ్యష్టి విషయమున దేహమే వృక్షరూపమున విట జెప్పబడిన ట్లెంచవలయును. అందునను హృదయము మాత్రమే గ్రహించుట యు_క్తము. సమష్టి విషయమున ప్రకృతియే వృక్షముగా గ్రహింపనగును. వృక్షము ఛేదింపబడును. అట్లే హృదయ ప్రకృతులును ఛేదింపననువగును. కావున నవి వృక్షపదముచే జెప్పబడినవని భావము.

పరిషస్వజాతే = పరిష్వజతః = ఆశ్రయించి యున్నవి. భో_క్తగా జీవుడును, నియంతగా పరమేశ్వరుడును హృదయమును, ప్రకృతిని నాశ్రయించి యున్నట్లు గు_ర్తింపవలెను.

"స్వాదుపిప్పలం అ_త్తి = జీవుడు శుభాశుభ కర్మ ఫలముల ననుభవించుచున్నాడు. అన్యః=ఈశ్వరుడు, అనశ్నన్ అభిచాకశీతి=సుఖదుఃఖముల ననుభవింపక యంతటను నిరీక్షించుచున్నాడు.' అని స్పష్టముగా మంత్రమున వర్ణింపబడినది. కాబట్టి జగత్పతియగు పరమేశ్వరుడు హృదయమున నున్నంతమాత్రమున జీవునివలె సుఖదుఃఖములకు లోనగు చున్నాడనుట సిద్ధింపదు. కాగా ఛాందోగ్యోపనిషత్తునందు గల శాండిల్యవిద్య యందు (సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ తజ్జలానితి శాంత ఉపాసీత) గ్రహింపబడిన బ్రహ్మ పదము పరమేశ్వర వాచకమేకాని జీవవాచకము కాదు. (౮)

బ్రహ్మమునందు భో_క్తృత్వధర్మము లేదని నిరూపించి యత్తృత్వధర్మము గలదని చెప్ప మహర్షి యధికరణాంతరమును ప్రారంభించుచున్నాడు.

"అత్తాచరాచర గ్రహణాత్" ౧.౨.౯. బ్రహ్మము, చరాచరగ్రహణాత్ = స్థావర జంగమాత్మకమగు నీ జగత్తునంతటిని భక్షణయోగ్యముగ గ్రహించుటవలన అత్తా = భక్షకుడు.

కఠోపనిషత్తునందు ('యస్య బ్రహ్మ చ క్షత్రం చోభే భవత ఓదనః, మృత్యు ర్యస్యోపసేచనం క ఇత్థావేద యత్ర సః" కఠ. ౨-౨౫).

"ఎవనికి బ్రహ్మక్షత్రాది సర్వప్రపంచము నోదన స్థానీయమో (అన్నమో) సర్వభంజకమగు మృత్యు వెవ్వనికి ఘృతస్థానీయమో (వ్యంజనమో) యట్టి పరమాత్మను దుశ్చరిత్రతాది దుర్గుణరహితుడు కాని వా డెవడు తెలిసికొనగలడు?' ఆపరమాత్మ యెట నున్నదియు నెవ్వడును తెలిసికొనజాలడని భావము.

ఉపర్యు_క్తవాక్యమున జెప్పబడిన భక్షకుడు(అత్తా) జీవాత్మయా? లేక పరమాత్మయా యని సందేహము. వాక్యమునందు, జీవాత్మనుకానీ, పరమాత్మనుకానీ తెలుపుటకు దగు విశేషపద మెందును గనబడదు. కావున సందేహము జనించుట సహజము. ఈ యధికరణమున జీవాత్మయే భక్షకుడనుట పూర్వపక్షము. కాదు పరమాత్మయే యనుట సిద్ధాంతము.

అ_త్తృత్వమన భో_క్తృత్వము. కాబట్టి, అత్తా = భో_క్తయని భావము. భో_క్తృత్వము జీవునియందే గలదు. ('తయోరన్యః పిప్పలం స్వాద్వ_త్తి') 'జీవేశ్వరులలో నొకడగు జీవుడు కర్మఫలమును భుజించుచున్నా'డని ఋగ్వేదమున వర్ణింపబడినట్లు పూర్వాధికరణమున బ్రతిపాదింపబడినది. కావున నీ యధికరణమునందును జీవాత్మయే భో_క్తగా గ్రహింపనగునని ప్రా_ప్తింపగా, నయ్యది యు_క్తముకాదు. పరమాత్మయే యిట భో_క్తయని సమాధానము.

స్తుతి హారతీ ద్వయం

సేకరణ

శ్రీ నేదునూరి గంగాధరం

శ్రీశైల భ్రమరాంబాదేవి స్తుతి

(మారువ రాగం - ఆటతాళం)

ఇంత చక్కని తల్లి యెవరే వోయమ్మా!
ఇంతి; మహాదేవుని యిల్లాలె కొమ్మా ఇం.

కంబుకంధరి నీలకంఠి భక్తోద్ధారి
బింబోష్ఠియైనట్టి అంబెవ్వరమ్మా?
అంబుజభవురాణి హరిరాణి కన్నను
దంబైన శ్రీజోగులాంబె మాయమ్మా. ఇc.

డమరు త్రిశూల ఖడ్గములు హస్తములందు
కొమరొప్పుచున్నట్టి రమణెవ్వరమ్మా?
ఉమ మహిషాసురు నురుమీ చెండాడిన
భ్రమరాంబ శ్రీశైల భ్రమరే మాయమ్మా! ఇం.

డాలు వజ్రాలు ముత్యాలు పవడాలు నీ
లాలు నవరాల జవరా లెవరమ్మా?
బాలేందుఫాల దిక్పాలపాల శివ
ఫాలాక్షు పట్నంపు లోలాక్షే యమ్మా! ఇం.

భుగభుగమను కప్పురము కుంకుమ నుదుట
నిగనిగమని మెరయు మగువ లెవరమ్మా?
మిగిలిన పద్దెనిమిది పీఠముల నుండ
దగినట్టి కామాక్షి తరుణే వో కొమ్మా! ఇం.

నవరత్న సింహాసనమున గూర్చుండి
శివ నామము లెంచు చెలి యెవరమ్మా !
రవణ కోవెలకుంట రంగని సోదరియు
వివిధా భక్తుల పరంజ్యోతే మాయమ్మా । ౩౦.

శ్రీశైల భ్రమరాంబాదేవి మంగళహారతి

(ఆనందభైరవి రాగం - అటతాళం)

హార తిదుగో ; మంగళ హారతిదిగో ; భ్రమరాంబదేవి హా.

హారతిదుగో ; శీతకర నీహార తార పటీర సురతరు
హారకుంద సమానకీర్తి విహార శోభిత దిక్సతీతతి హా.

అంబ చికుర కరంబ రోలంబ యనవరత కలధౌ
తాంబరాంచిత సైకత నితంబ సల్లలితవదని వి
డంబ నందిత కుముద హితబింబ సతతాభిహృద హే
రంబ అరుణా సురాంకిత శంపరాక్ష విభాసురాధర
బింబ భక్త జనావలంబ కదంబ వనసంచారిణీ ఘన
శంబరాంతక జనకసోదరి. హా.

ఏణ ధరకరరాణి కల్యాణి మాణిక్య వీణాపాణీ
మౌని సమూహ సంత్రాణీ, పంచాస్య విభుకంఖాణీ
కుందకలిత రదశ్రేణీ, చంబక సుమాంచిత ఘోణీ
వినుత జనావళి ప్రాణీ, హే నీలజలధర వేణీ
యంగీకృత శుచివ్రజ వాణి పాలిత కమలభవనా
వాణి శివ శర్వాణి దేవి పురాణి శుంభ నిశుంభ హరిణి. హా.

భూరి దుర్మద చండ ముండారి మాతంగమౌని కుమారి
సుకవిచకోర కంజారి, ఓంకార పంజర కీర కైటభ తిమిరచరవైరి
శృతి నిగమ విపి మయూరి నందిత పంచశరసారి
బహుళ క్ష్వేలిత సారెకును నిను పూజసేయగ

గోరి చేరి నుతించినను నా నేరమెన్నుట గోర నీకిది
మేరగాదివు డాధరింపుము. హా.

పాలితామర జాల శ్రీలోల ప్రాలేయ మహీధర
బాలబాల మృగాంగచూడాల, రతికోటి శతశుభ
ఖేల కిల్బిష తూలవాతూల, తరుణాంబుహిత
ఫాల మహిష సురాహితాభీల, చరాచరాళిని
లోల మహిమోత్తాల నుత సుగు
ణాలవాల సుశీల నన్నిపు డేలజాల మి
దేల శాంభవి, చాలదయ నవలీల బ్రోవుము. హా.

ఉల్లసిత మునివల్లభిమతల్లీ హల్లిసక ముదిత
ఖిల్లి పురహర వామపురఝల్లి, సురభామినీ సౌ
దల్లి బుధజన కల్పతరువల్లి, రజితావనీధర ఝల్లి
గణ హృదయాంబురుహాఖిల్లి, రక్షింపవే మా తల్లి
శ్రీ శివ లంకవంశ మల్లయాఖ్య కవీంద్ర
నుతపద పుల్లపంకజ కర నఖోద్భవ
హల్ల కాంబిక గురు దశాకృతి. హా.

కృష్ణాపట్నపు దేవాలయాలు

శ్రీ శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తి

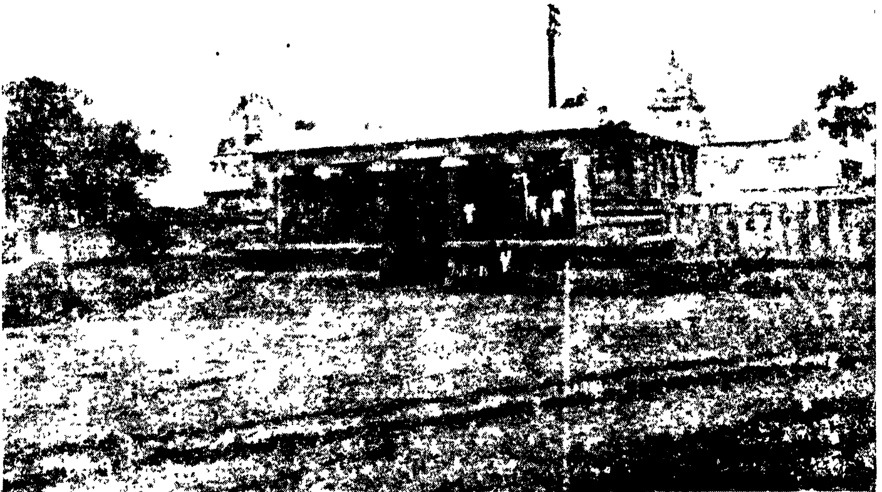
కృష్ణాపట్నము నెల్లూరికి పదిహేను మైళ్ళ దూరమున సముద్రతీరములో వున్న గ్రామము. నెల్లూరు తెలుగు చోళులకు రాజధానిగా వుండిన కాలములో కృష్ణాపట్నము ఆ రాజధానికి రేవుపట్నముగా వుండినది. పల్లవుల రాజధాని కంచికి మహాబలిపురమూ, చోళుల రాజధాని తంజావూరికి నాగపట్నమూ వలెనే నెల్లూరికి కృష్ణాపట్నము సముద్రపు రేవు. ముఖ్యముగా వర్తకస్థానమేఅయివుండినా, కృష్ణాపట్నంలో మహాబలిపురములో వలె ప్రసిద్ధ దేవాలయములు కలవు. పద్దెనిమిది దేశాలవారూ ఈ గ్రామీణులతో చేరి దేవాలయాలకు కానుకలిచ్చినట్లు ఒక ఆలయములో శాసనము కూడా కలదు. ఇక్కడి ఆలయాలు తెలుగు చోళులు నిర్మించినవే అనిపిస్తుంది. మనుమసిద్ధేశ్వరాలయమనే ఈశ్వరాలయమొకటీ గోపాలస్వామి ఆలయమనే విష్ణ్వాలయమొకటీ ఈనాటికీ నిలచిఉన్నవి. ఊరినిండా అక్కడా అక్కడా దేవాలయస్తంభాలూ, స్తంభపీఠాలూ, ఉష్ణీషాలూ చెదరి చెదరి పడివుండడము చూస్తే ఇక్కడ ఇంకా కొన్ని ఆలయాలుండేవనీ అవి శిథిలమైపోతే నవకర్మ చేయించేవారు కూడా లేకపోయినారనీ అనిపిస్తుంది. నెల్లూరినుంచి ఈ పల్లెకు చేరే దారిలో దీనికి రెండు మైళ్ల ముందుగా ముత్తుకూరు అన్న ఊరు కలదు. ఆ వూరిలో వీరభద్రుని విగ్రహమొకటీ, వాసుదేవుని విగ్రహమొకటీ దేవాలయప్రాంగణాలలోచెదరిఉన్నవి ముత్తుకూరికీ కృష్ణాపట్నానికీ నడుమ పొలములో (సప్తమాతృకలలోని) వైష్ణవి విగ్రహము—మూడడుగుల ఎత్తున్నది— నల్లశేనపురాతిది పడివున్నది. వెన్నెలరోజులలో కృష్ణాపట్నము—అప్పటి దీనిపేరు 'కొల్లత్తురై'— పెద్దనగరము. మార్కోపోలో మోటుపల్లినిగురించి వ్రాసినది కృష్ణాపట్నానికి కొంత చెల్లివుంటుంది ఆరోజులలో.

మనుమసిద్ధేశ్వరాలయానికి ప్రాకారమూ పశ్చిమమువైపు ప్రాకారమండపమూ ఉన్నవి. ఆలయము పశ్చిమ ముఖము. కనుక మహాద్వారము ప్రాకారపు పడమటి గోడలో వుంది. ఈ మహాద్వారానికి ముందు ఇటూ అటూ నాలుగు అడుగుల ఎత్తున స్తంభాల మండప మున్నది. ఇటూ అటూ వరుసకు నాలుగు స్తంభాల చొప్పున మూడువరుసలు కలవు. మండపమంతా మొదటలో ఎరుపూ తెలుపూ చేరిన శేనపురాతితో కట్టారు. ఈ మండపము అధిష్ఠానముమీద నేలకు జానెడు ఎత్తున శిల్పపు పట్టీవున్నది. దేవాలయమువైపు ఈపట్టీలో శివభక్తుల తన్మయనృత్యమూ, భిక్షాటనమూర్తి వెంటపడిన ఋషిభార్యలూ, శివుణ్ణి పూవుటమ్ములతో ముట్టడించే మన్మథుడూ, మల్లుల విన్యాసములూ ఉన్నాయి. ఈమండపము మొదట ఎర్రరాయితో కట్టినారు. ఏకారణమువల్లనో పడిపోయింది ఇటీవలి వారెవరో నల్లరాతి స్తంభాలను మలిపించి అమర్పించారు. ఆ స్తంభాలకు నాలుగు పక్కలా శిల్పము కిక్కిరిసివుంది. స్తంభాలమీద దూలము లమర్చడానికి దాపులుగా పెట్టినముక్కలు విజయనగరశిల్పాన్నికూడా బాగా అతిక్రమించాయి. స్తంభాలను కొన్నిటిని అంచులవద్ద రెండు అంగుళాలు మందముగల చిన్న స్తంభాలుగా వింగడించారు. ఈ రీతియత్నము విజయనగరసామ్రాజ్యశిల్పమే చేసింది కాని ఇతర సంప్రదాయాలు చేయలేదు. స్తంభాల మీది శిల్పంలో యోగము కల్పించే యత్నము లేనే లేదు. సాదృశ్యమంతా తాంత్రికశైవముతో తెలుగు చోళవంశాలవారి రచనలలో పానుగంటి స్తంభాలు

విడిచేస్తే ఇంతశిల్పమున్న స్తంభాలు మరిలేవు. ఈ శిల్పము తెలుగుచోళులది కాదనీ, ఏ కాళహస్తీశ్వరాలయనవకర్మకాలమునాటిదోననీఅనుకుంటున్నాను.

ఈ ఆలయము పశ్చిమముఖ మన్నాను. ఈ గోపుర మండపములో నుంచి ఆలయప్రాంగణము లోనికి తెరుచుకునే ద్వారబంధము 10 అడుగుల ఎత్తుంది. దాని నిలువుకంబాలమీద శిల్పమేమీలేదు. ఈద్వారాని కెదురుగా నాలుగు కంబాల నందిమండపమున్నది. చోళదేవాలయాలలో ప్రధాన దేవాలయము (తంజావూరి) బృహదీశ్వరాలయములో కూడా ఆలయానికి బయట నందిమండపమున్నది. కాని ఇది నాలుగు కంబాలూ శిఖరపుకప్పుతో విజయనగర కాలపు మండపములాగున్నది. నంది బండనంది. విశేషము ఏమీలేదు.

ఆలయము భూమట్టాన కాక మూడు అడుగుల ఎత్తుగల అధిష్ఠానముమీద ఉండడము ఒక సంప్రదాయము. నెల్లూరు చోళులఆలయాలు రంగనాథస్వామి ఆలయమూ, కాళహస్తీశ్వరాలయమూ, అత్తిరాల పరశురామేశ్వరాలయమూ అధిష్ఠానము మీద నిర్మించినవే. ఈ ఆలయము కూడా అధిష్ఠానము మీదనే వున్నది. పానగల్లూ, వర్ధమానపురమూ ఆలయాలు అధిష్ఠానము మీదనే కలవు. అయితే పశ్చిమ చాళుక్యుల, పల్లవుల ఆలయాలూ అధిష్ఠానముమీదనే వున్నాయి. తెలుగు చోళుల ఆలయాలకు ఈ లక్షణమున్నదని ప్రత్యేకముగా చెప్పవలసిన అవసరమేమీ అంటే, ఈ ఆలయాలు కాకతీయ శిల్పసంప్రదాయాన్ని అవలంబించలేదని సూచించడానికే. కాక

శ్రీ సిద్దేశ్వరస్వామి దేవాలయం

తీయుల త్రికూటాలయాలూ, జైనాలయాలూ కూడా ఈ పద్ధతికి భిన్నముగా వున్నాయి.

ఆలయానికి గర్భగృహమూ శుకనాసీ కలవు గర్భాలయమునకు ద్వారబంధము లేదు, అంతరాళమునకు మాత్రమే కలదు. ఈ ద్వారబంధముపై కమ్మీనడుమ గజలక్ష్మి కలదు. అంతరాళానికి వెలుపల అంతకంటె సుమారు మూడురెట్లు వెడల్పూ, కొంచెమింతకంటె ఎక్కువ పొడవూ ఉన్న అర్ధమండప మున్నది. ఈ మండపానికి పశ్చిమము వైపున్న ముఖద్వారముకాక దక్షిణమువైపున మాత్రము ఒకద్వార మున్నది. వెల్లుర్తి శ్రీ రామాలయానికీ వీరభద్రాలయానికీ గర్భాలయ ద్వారబంధాలు లేవు, రాజరాజేశ్వరాలయ అర్ధమండపానికి దక్షిణము వైపున ద్వారమూ మండపమూ ఉన్నాయి ఈమనుషు సిద్ధేశ్వరాలయానికివలెనే, అదీ చోళ సంప్రదాయపు ఆలయమే. ఈ ఆలయంలోని పానవట్టమూ లింగమూ ఇనుపఖనిజపు మున్నవి చాయగల రాతితో మలచినవి. పానవట్టము సరిగ్గా రోలువలెనే ఉన్నది. నడుము దగ్గర ఎత్తు చాలాతక్కువ. పీఠపద్మమని పేరు దీనికి. లింగము తొమ్మిది అంగుళాలు వ్యాసమూ 18 అంగుళాలు పొడవూ గల స్తూపకము.

అర్ధమండపంలో పండ్రెండు స్తంభాలు సుమారు తొమ్మిది అడుగులు ఎత్తూ ఒక్కఅడుగు వ్యాసమూ గల గరుకు స్థూపకాలు. నెల్లూరి ఆలయాలలోనూ అత్తిరాలలోనూ ఇవే. నెల్లూరి చోళులూ పొత్తపి చోళులూ ఈరకపు స్తంభాల్నే వాడినట్లు కనిపిస్తుంది. ఈ స్తంభాలమీద పెట్టిన అడ్డుముక్కలుకూడా నిశ్శిల్పములే. అయితే ఈముక్కల క్రింది అంచులను మాత్రము నాసికలుగా చెక్కినారు.

దేవాలయశిఖరము చోళశిఖరాలవలె నలుపలకలుగానూ లేదు, తంజావూరు సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరాలయమువలె కుదురుగా గుండ్రముగానూ లేదు. ఏదో శిఖరము కట్టి వదలినారు. దేవాలయపు వెలిగోడలు అర్ధస్తంభాలంకారమునేగాని శిల్పాల్ని ధరించలేదు-నెల్లూరి రంగనాథస్వామి ఆలయమువలెనే.

అర్ధమండపంలో ఉత్తరంవైపు అరుగుమీద భైరవవిగ్రహ మున్నది, నలుగురు విఘ్నేశ్వరులున్నారు. ఈవిగ్రహాలు ఇతర ప్రదేశాలనించి తెచ్చి ఇక్కడ పెట్టినవై యుంటాయి. భైరవుని విగ్రహము కుక్కయొక్క విన్యాసముతోసహా పట్టీశ్వరములోని భైరవుణ్ణి సరిగ్గాపోలివుంది. ప్రాకారపుగోడలో నాలుగైదు విగ్రహాలు తాపించబడివున్నాయి. విఘ్నేశ్వరుడు తొడమీద కూర్చున్న దిగంబరిదేవితో ఉత్తర కామికాగమములో చెప్పినట్లున్న ఆకుపచ్చని శిలా విగ్రహమొకటి ఉన్నది. ఈ శిలదే ముత్తుకూరు ఆలయంలో కూర్చున్న వాసుదేవమూర్తిది—శంఖచక్ర గదాధారి విష్ణుమూర్తిది - ఒక విగ్రహమున్నది. తక్కిన విగ్రహాలు సిద్ధేశ్వరాలయంలోనివి నల్లరాతివి. గోపురమండపనవకర్మ చేసినకాలంలోనివి కాబోలు.

ఈ ఆలయము నెల్లూరినేలిన రెండో మనుమసిద్ధి రాజుపేర కట్టినదట. క్రీ. శ. 1256 సంవత్సరము నాటిశాసనము—కొల్లత్తురై ప్రజలూ పద్దెనిమది మంది విదేశీయ ప్రముఖులూ చందిరట్టిరై పిళ్ళైయార్ దేవాలయ పూలవనములో సమావేశమై ఈవూరి సిద్ధేశ్వరదేవరకు కానుకలిచ్చిన శాసనమొకటీ, క్రీ.శ. 1279 లో ఇరుమాడి తిరుకాలత్తిదేవని విజయరాజ్యవత్సరాలు రెండుగడచిన నాటి శాసన మొకటీ ఈ దేవాలయంలో దొరికేయి.

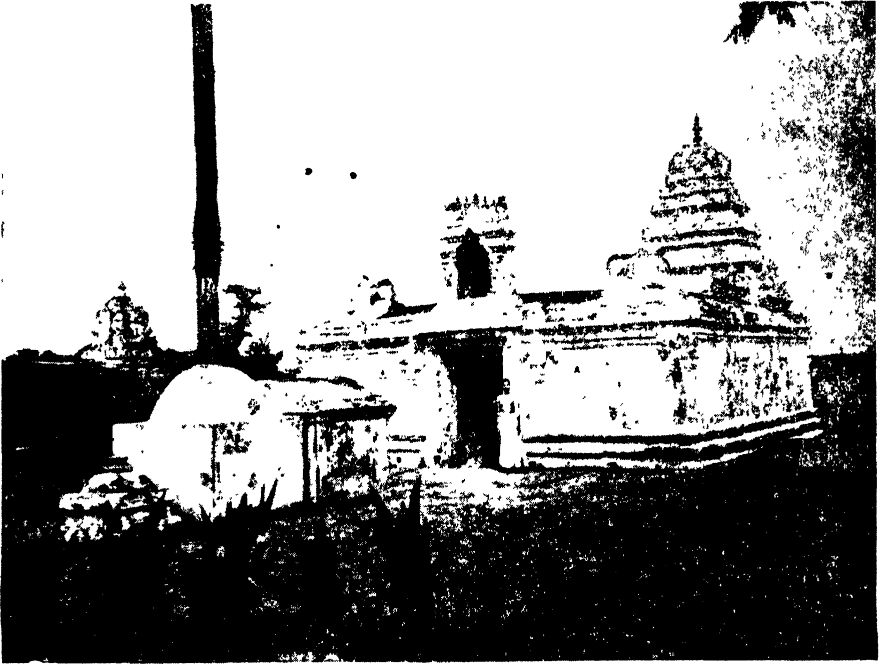
గోపాలస్వామి ఆలయము

నెల్లూరి నేలిన తెలుగు చోళరాజులలో మనుమగండగోపాల, రాజగండగోపాల పేరులుగల రాజులు పెక్కురున్నారు. కృష్ణాపట్నపు గోపాలస్వామి ఆలయముమీద శిల్పాలంకారము— సిద్ధేశ్వరాలయముమీది శిల్పముకంటె చాలా ఎక్కువగా ఉన్నది. కనుక ఈ ఆలయము సిద్ధేశ్వరాలయము నిర్మింపబడిన తరువాతనే నిర్మింపబడినదేమో ననిపిస్తుంది. సిద్ధేశ్వరాలయ సోపానములమీది శాసనము— ఒక రాజు విజయ రాజ్యవత్సరాలు 26 గడిచినతర్వాత

విష్ణ్వాలయానికి గోపుర మండపాదులు నిర్మించిన ట్లున్నది— ఈ ఆలయాని కేమైనా సంబంధించిన దేమో: నెల్లూరి చోళులలో 26 సంవత్సరాల కాలము ఏలిన దొక్క తిరుకాళత్తిదేవుడనే మొదటి తిక్క రాజు (రెండో మనుమసిద్ధి కొడుకు) మాత్రమే సిద్ధేశ్వరాలయము తండ్రిపేరా, ఈ మనుమగండ గోపాలాలయము కొడుకుపేరా కట్టించియుండును.

ఈ ఆలయము తూర్పుముఖము. దీనికి ప్రాకారమూ, దేవాలయాని కెదురుగా మండపమూ కలవు. ఈ మండపము వాస్తవానికి గోపురమండపము. ఈ మండపాలమీద (గోపుర) శిఖరాలు లేవంతే చోళ దేవాలయాలకూ, పాండ్య దేవాలయాలకూ శిఖర గోపురాలుంటాయి. తెలుగుచోళులు కృష్ణాపట్నమూ, అత్తిరాలా, నెల్లూరూ (ఇరుకాళమ్మ దేవళము) ఆలయాలకు గోపురమండపాలు కట్టించారు కాని గోపుర శిఖరాలు ఎత్తించలేదు.

ఈ ఆలయానికి గర్భాలయమూ, శుకనాసీ, ఇంకొక అంతరాళమూ, అర్ధమండపమూ కలవు. దేవాలయాలకు సామాన్యముగా గర్భాలయము ముందు శుకనాసి అనే అంతరాళముంటుంది. ఈఆలయానికి శుకనాసీ, దానిముందు మరికొంత వెడల్పు ఎక్కువగల అంతరాళమూ వున్నాయి. పైనుంచి కనపడే ఆలయపు రూపులో గర్భాలయమూ, శిఖరమూ, శుకనాసీ మాత్రమే శిల్పాలంకృతములు. ఇంతవరకూ నిర్మించిన శిల్పులు వెళ్ళిపోయారో మరేమి జరిగిందో కాని దీని తరువాతి నిర్మాణము స్థానికశిల్పులు తిరుకాళత్తి దేవుని కాలములో సాగించినట్లు కనబడుతుంది. శిలాలంకారము నెల్లూరి చోళుల తొలి ఆలయాలకు లేదు.

శ్రీ వేణుగోపాలస్వామి దేవాలయం

అంతరాళానికి ముందు అర్ధమండపము స్థూపకాకార స్తంభాలతో ఉన్నది. దీనినడుమన నాలుగు స్తంభాలూ శిల్పాలంకృతములు కాకపోయినా, లోకప్పు అలంకారాన్నిబట్టి రంగమండపాన్ని నిర్దేశిస్తున్నాయని అనుకోవాలి. ఇక్కడి లోకప్పుకి శిల్పాలంకారము లేదు కాకతీయుల ఆలయాల మండపాలలోవలె.

ఆలయమూ అంతరాళమూ ఎరుపుకలిసిన తెల్ల రాతివి. శిఖరము ఇటుకా సున్నమూతో నిర్మించినట్టిది. అధిష్టానమూ, ఆలయము గోడలూ రాళ్ళను అడ్డముగా పేర్చి నిర్మించారు. అధిష్టానము మూడువరుసలూ, గోడలు నాలుగు వరుసలూ, చూరు ఒక వరుసా మొత్తము 8 వరుసలైనవి. చూరు రెండు పట్టీలుగా అర్ధశిల్పంతో వుంది. కింది పట్టీలో హంసలు చిన్నవి ఉన్నాయి. పై పట్టీ తొమ్మిది అంగుళాల వెడల్పున రూపాలూ విన్యాసాలూ వివరంగా తెలుస్తూన్న శిల్పాలతో నిండివుంది గుడిచుట్టూ. సవ్యంగా ప్రదక్షిణ మారంభిస్తే, మొదట చిలకవాహనమ్మీద మన్మథుడూ రతీదేవీని. తరుణులు ఒకచేత కమండలమువంటి పాత్రలు పట్టుకొని ఎత్తిన రెండోచేత పూలుజల్లుతూన్న ట్టున్నారు. వసంతోత్సవ సూచన ఏమైనా అయితే కావచ్చును. అంతరాళపు చూరు దాటి ఆలయము చూరుమీద వాలిసుగ్రీవుల పోరాటమూ పక్కన రాముడు, సప్తతాళభేదనమూ, మళ్ళీ చిలుకతేరివజీరూ, అనంతశయనుడూ, తలవైపు ఒంటికాయ వీణలతో కిన్నరదంపతులు. పశ్చిమ ముఖాన్న గజేంద్రమోక్షమూ గోగోపికాసహిత రాజగోపాలుడూ నృత్యబృందమూ కలవు. దక్షిణాన్న కలశధారిణులు స్త్రీలూ, రెడ్డికం వేసుకుని కూర్చున్న రాజూ (కంసుడు కాబోలు) మల్లయుద్ధం. మళ్ళీ చిలుకతేరివజీరువిన్యాసాలు. తరువాత కృష్ణలీలలు. అంతరాళం ఉత్తరపు చూరుమీద దశరథుడు బ్రహ్మచారి బాలుని చంపడమూ, ఆ బాలుని తలిదండ్రులు చెట్టుకు తగిలించిన కావడిలో, ఆ పైన వాద్యసహిత కోలాటము. అధిష్టానమునకు కొంచెము పైన అక్కడొక బొమ్మా ఇక్కడొక బొమ్మా చొప్పున చాలా పలచగావున్నాయి. దక్షిణపార్శ్వాన ఆసనాధిష్ఠితుడగు రాముని వెనుక సీత, ఆమె వెనుక లక్ష్మణుడూ. ఎవతెయో స్త్రీ నృత్యంచేస్తోంది. శూర్పణఖా? ఉత్తర పార్శ్వంలో గోపికావస్త్రాపహరణ మున్నది.

ఈ ఆలయపు చూరు శిల్పానికీ, సిద్ధేశ్వరాలయ గోపురమండప అధిష్టాన శిల్పానికీ పోలికలున్నాయి. ఆ మండపమేమైనా ఈఆలయానికి సమకాలికమేమో? నెల్లూరిరంగనాయకుల ఆలయానికీ ఇరుకాళ్ళమ్మ ఆలయానికీ ఈరకపు శిల్పాలంకారములేదు. అర్ధమండప స్తంభాలూ వాటిపైముక్కలూ మాత్రము అవే. ఆలయపు గోడలచూరు వెంట అర్ధశిల్పము లమర్చడమూ గర్భాలయానికి కాక అంతరాళానికే ద్వారబంధము అమర్చడమూ, స్థూపకాకార స్తంభాలతో అర్ధమండపము నిర్మించడమూ నెల్లూరు చోళసంప్రదాయాలనిపిస్తున్నది. అత్తిరాలా, వెల్దుర్తి ఆలయాలకు చూరుదగ్గర అర్ధశిల్పముంది. అత్తిరాలా, నెల్లూరూ ఆలయ మండపాల స్తంభాలూ స్థూపకాకారాలే. అయితే ఈ మన్మగండ గోపాలాలయమే నెల్లూరి చోళుల ఆలయాలన్నిటా సుందరమైనదనిపిస్తున్నది.

ఈ రెండు ఆలయాలూ చోళసంప్రదాయపు ఆలయాలే. నెల్లూరు చోళుల వ్యవహారాలలోనికి కాకతీయులు గణపతి దేవుని కాలము వరకూ చెయ్యి చేసుకోలేదు. కనుక కాకతీయుల దేవాలయ శిల్పలక్షణాలు తెలుగు చోళశిల్పంలో అకాలంవరకూ కానరావు. కృష్ణాపట్నపు గోపాలాలయ అర్ధమండపములోని రంగమండపము కాకతీయ దేవాలయాల రంగమండపాల్ని జ్ఞప్తికి తెస్తోంది. కనక ఆ దేవాలయపు అర్ధమండపము మూడో మనుమసిద్ధిరాజు-తిక్కన గారిని పోషించినరాజు - కాలంలోనిదై నా కావచ్చును. తెలుగు చోళుల ఆలయాలు ఇంకా పరిశీలించవలసియున్నది.

శ్రీ రామ కథా సుధ

కీ. శే. శ్రీ గొబ్బూరు వేంకటానంద రాఘవరావు

(గత సంచిక తరువాయి)

సీత ఆ సంగతులన్నీ శ్రీరామునితో చెప్పి ఆయనను అలరించెను. అనంతరము వారి వనవాస వృత్తాంతము నీ క్రింది పద్యము చక్కగా విశదము చేయగలదు.

శా "మాసార్థంబొకచో, దినంబొకయెడన్
మాసద్వయంబొక్కచో
మాసంబొక్కెడ, వత్సరార్ధమొకచో
మాసత్రయంబొక్కెడన్
మాసత్రిద్వయ మొక్కెడ న్నొకయెడన్
మాసాష్టకం బొక్కచో
నాస క్తిన్ వసియించె నా రఘువరుం
డయ్యై తపోభూములన్."

అటుతరువాత వారు అగస్త్యమహాముని ఆశ్రమమునకు వెళ్ళి, అతనిని సందర్శించి, ఆశీస్సులతో నమ్మునీశ్వరు డిచ్చిన వైష్ణవాస్త్రములను, శరాసన అక్షయ తూణీరయుగమును, దివ్యఖడ్గద్వయమును పరిగ్రహించిరి. అతని యుపదేశానుసారముగా గౌతమీతీరమున, పంచవటివద్ద పర్ణశాలకట్టి రాముడు అందు నివసింప నారంభించెను.

సీత, భూపుత్రి కావడముచేత కాబోలు; ఆమెకు మొక్కలను, బాలమృగాలను పెంచుటయందు సరదా హెచ్చు! ఆమె నాటిన మామిడిమొక్కలకు ప్రతి దినము గోదావరినుండి కుండలతో నీళ్లుతెచ్చి పోసి పెంచుచుండేది - మొక్కలు పెరిగి పెద్దవవుతూ వుంటే వాటి నీడను పెంపుడుమృగములు విశ్రమించేవి. రావణ సంహారం అయినతరువాత పుష్పక విమానం మీద అయోధ్యకు తిరిగి వెళ్లుతూ కూడా, పర్ణశాల వద్ద సీత పెంచిన మామిడిచెట్ల నీడలలో విశ్రాంతికొఱకు పండుకొనిన పెంపుడు జంతువులను శ్రీరాములు సీతకు చూపి వినోదించినారు. "అవి సీతారాములను కోరుతున్న"వని సహర్షంగా ప్రశంస చేసినారు.

చుప్పనాతి

ఈ రాక్షసి రావణాసురుని చెల్లెలు. విద్యుజ్జిహ్వుడను రాక్షసుని భార్య; జంబుకుమారుని తల్లి. ఒకానొకయుద్ధంలో రావణుడు తన బావమఱిది అనియైనా సందేహించక దాని భర్తను చేతిఖడ్గముతో చెఱుకు కఱ్ఱను నరికినట్లు ఒక వ్రేటుతో రెండు తుండ్లక్రింద నరికి చంపినాడు. ఓంద్రి పగతీర్చుటకు జంబుకుమారుడు వెదురుపొదలో దాగి ఇంద్రుని గూర్చి తపస్సు చేయగా, శక్రు డొక చంద్రహాసమును పంపి, జంబుని బహూకరించెను. "నాకెందు కీ చంద్రహాసం ?"అని వాడు తృణీకరించి పుచ్చుకోలేదు. అంతరిక్షంలో అల్లాడుతున్న ఆయుధమును లక్ష్మణుడు పట్టుకొని, వాడి యేమాత్రమున్నదో చూతమని కాయలు పువ్వులతో ఉన్న వృక్షశాఖలు నరుకుట చూచి, ఒక విప్రుడు 'పువ్వు కాయతో ఉన్న కొమ్మల్ని ఎందుకయ్యా, నిష్కారణంగా నరుకుతావు ? కావలిస్తే ఆ వెదురుపొద నరికిచూడు' మని కొంటెగా చెప్పిన సలహా విని లక్ష్మణుడు వెదురుపొద ఒక్క వ్రేటుతో నరుకగా— జంబుకుమారుని శరీరం కూడా తండ్రి దేహం వలెనే రెండు తుండ్లై పడినది. రక్తస్రావము చూచి 'లక్ష్మణుడు బ్రహ్మహత్య చేస్తిని కాబోలు!'నని జడిసి, అన్నగారికి తెలియబఱచి పాపపరిహారమార్గం అన్వేషించవలసినదని విన్నవించినాడు. రాము డీ

సంగతి పెద్దలకు తెలుపగా "లక్ష్మణుడు మంచి పని చేసినాడు. చచ్చినవాడు రక్కసుడే! పుణ్యమే గాని పాప మేమీ లే"దని వారు రాముని సంశయము మాన్పినారు.

చుప్పనాతి హృదయమే లేని రాక్షసి. దానికి భర్త చచ్చినాడనిగాని, కొడుకు చచ్చినాడనిగాని విచారము లేదు. తన శరీరసుఖమూ, వెకిలితనమూ, ఇతరుల బాధించి తాను సంతోషము పొందడమూ. ఇటువంటి దుర్గుణముల పుట్ట—ఆ రక్కసి. ఒకనాడు పర్ణశాల ముందు శ్యామసుందర రామమూర్తి స్ఫురద్రూపము చూచి మోహించి, నిర్మొగమాటముగా అతనిని చేరవచ్చి "సుందరాకారా! వీడు నీ తమ్ముడా! తమ్ముడని చూడక, తెగటార్చు. ఈ జరఠి నీకు భార్య కాదగదు. గుటుక్కున మింగేస్తాను. మనం ఇద్దరమూ హాయిగా ఉందాము" అన్నది. శ్రీరామమూర్తి అపహాస్యంగా లక్ష్మణుని చేరుమనెను. లక్ష్మణుడు కొంచెగా "వెఱ్ఱిమొహమా! రాముని వదలుకోకు" అనగా, బిరబిర మళ్ళీ పర్ణశాల చేర వచ్చినది. దానింజూచి. సీత నవ్వు ఆగక, పకపక నవ్వగా, కోపము తెచ్చుకొని సీత నొక్కట మ్రింగ తలపడెను. రాము డా దానవిని గట్టిగా పట్టుకొని "లక్ష్మణా! క్రూరులు, దుష్టాత్ములు అయిన రాక్షసులతో హాస్యము లాడకూడదు. ఊరుకుంటే ఇది సీతను మింగక మానదు. అనుమానించక దీని ముక్కు చెవులు తెగకోసి పంపించు" అని ఆజ్ఞాపించగా, లక్ష్మణుడు సోణమంటునట్లు దాని ముక్కును చెవులను తెగకోసి పొమ్మనెను. గుంజూపీల్చి గిరాటు వేసిన తాటిదొక్కవలె అసహ్యమై దీనమై చిన్నబోయిన ముఖముతో, తనకు అన్నవరుసవాడును, జనస్థానమునకు అధిపతియు నైన ఖరుని చేరబోయి రక్కసి గోలుగోలున నేడ్చుచు తన పరాభవమునకు ప్రతికృతిచేసి పగదీర్చుమనెను. అదేదో చూచిరండని ఖరుడు పంపగా, పదునలుగురు రాక్షసులు పటుశూలహస్తులై రాముని పొడిచిచంపవచ్చిరి. దూరమునుండి చూచి రాముడు పదునాలుగు బాణములతో శూలములు ద్రుంచి; మరి పదునాలుగు బాణములతో రాక్షసుల దునిమివైచెను. అది చూచి చుప్పనాక మిక్కిలి భయపడి, దిక్కులు మారు మ్రోగునట్లు బిగ్గరగా రోదనముచేసి, సర్వసైన్యములతో రాముని మీద యుద్ధమునకు రమ్మని ఖరుని త్వరపెట్టెను.

చుప్పనాక ప్రోత్సాహమువలన పదునాలుగువేల మంది రాక్షసయోధులతో ఖరదూషణ ప్రముఖులు రామునిమీదకు ఎత్తివచ్చిరి. ప్రక్క కొండగుహలో సీతను దాచి, అచటి గొందె దాపున లక్ష్మణుని కాపు పెట్టి, రాముడొక్కడే రాక్షసుల నెదిరించి నిర్వరింప వెడలెను.

నదులెన్నియైనను సముద్రమున నణగిపోవునట్లు, పదునాలుగువేల రాక్షసయోధుల బాణములును— రామబాణముల యెదుట లెక్కకురాక అణగిపోవుచుండ, రామాస్త్రములు నిగిడి వందలు - వేలు రాక్షసుల సంహరింపజొచ్చెను. ఆ దృశ్యము - చూపరులకు భయాశ్చర్యములు గొలుపుచుండెను. రామబాణ పరంపరలు మిడుతలతఱుచిన ఎక్కడ జూచిన తామెయై సమరక్షోణి నాక్రమించి, ఏనుగుల కుంభముల పగిల్చి నొకలనుండి ఉచ్చిపోవుచు, గుఱ్ఱములతో సహా అశ్వికులను దిబ్బుమన కూలద్రోయుచు, రథికసారథుల గుదిగ్రుచ్చి యొక్కట చంపుచు, చతురంగబలసమేతముగా, రాక్షసానీకముల ఘోరముగా ద్రుంపదొడంగిన - రాకాశిమూకలు క్రమముగా పలచబడినవి - సేనానాయకుడు, దూషణుడనువాడొక మహాపరిఘమును రెండుచేతులతో పట్టుకొని రాముని చంపుదునని మీదకురాగా— రాము శరాఘాతమున వాని రెండుబాహులు దునిసిపడెను; దేహమును మిట్టిపడి కూడిచచ్చెను. త్రిశిరుడు రవంతసేపు పోరి మడిసెను. ఖరుడును కొంతసేపు రామునితో పోరి విరథుడై, గదాపాణియగుచు రాముంగదియవచ్చువాడు వైష్ణవాస్త్రమున పొలిసెను. ఇట్లు రాముడొక్కరుడేయైనను, విశేషముగా పదునాల్గువేల దానవులను సంహరించి, దక్షాధ్వర ధ్వంసముచేసి వెలిగిన ధూర్జటికి సాటియగుచు, మహామునుల అభినందనముల

నందుకొనిసీతాలక్ష్మణసమేతుడై సంతోషసాగరమున తేలెను.

ఈ యుద్ధములో చావక మిగిలిన రక్కసుడు - అకంపనుడనువాడు రావణుని కీ వృత్తాంతమంతయు నెఱింగించి, సీత నపహరింపుమని సలహాచెప్పెను. రావణుడు మారీచునితో నాలోచించెను. "వలదు - రామునితో విరోధము వల" దని వాడు వారించెను. అంతటితో సీతాపహరణ ప్రయత్నము రావణుడప్పటికి మానెను. తోడనే 'ముక్కు చెవులులేని మొండి" చుప్పనాతివికృతవేషముతోవచ్చి, రావణునెదుటనిలిచి వెక్కివెక్కియేడ్చి రామునివృత్తాంతమంతయుతెలియచెప్పి— సీతమీద ఈర్ష్యతో మండిపడుచు "అన్నా! నీ అంతఃపుర స్త్రీలలో ఏ ఒక్కతే సీత కాలిగోరికి పోలదు. మండోదరి వదినె సీతముందు— ముచ్చబొమ్మ! జగదేకసుందరి సీత! ఆవిడె పిఱుదులు మన్మథుడి పెళ్ళి అరుగులు— ఆసీతను తెచ్చుకొని యేలుకుంటే, నీ రసికత సార్థకం అవుతుంది. నీసరదా తీరుతుంది! నా పగా తీరుతుంది! దానిమీద ఆడబిడ్డరికం చెలాయించి, ధూం ధామ్ చేస్తూఉంటే నాకు నిజంగా పండుగ" అని యేమేమో చెప్పి అన్నను ఉసికొలిపినది. రావణుడు పూర్తిగా మరులుకొని సీతను చెఱతెచ్చుటకు నిశ్చయించినాడు.

మరల మారీచునింటికి వెడలి "తప్పదు, సీతను తేవాలి, రా" రమ్మనినాడు. మారీచుని బుద్ధులు పెడచెవినిబెట్టి, 'ఇన్నిమాటలెందుకు? నామాట విని, నాతో వచ్చి, సీతను నాకప్పగిస్తే నీకు నా అర్ధరాజ్యం యిచ్చి సన్మానం చేస్తాను మారుమాటాడితే— నీ తల నరికేస్తాను— ఏమంటావు?''అని గదిమి అడిగినాడు. మారీచుడును, "నాకు నక్కచావు వొచ్చినది. చావు ఎలాగా తప్పదు. వద్దంటే వీడు చంపుతాడు. కద్దంటే రాముడు చంపుతాడు. వీడిచేత చస్తే— చావడమే. అంతే. రాముని చేతులో చస్తే— శాశ్వతమైన మోక్షలాభం ఉన్నది. దిక్కుమాలి చావడంకంటె, చచ్చి మోక్షం సాధిస్తే నయంకదా?" అని తనలో తాను ఆలోచించుకొని, రామబాణముతో చచ్చుటకు నిశ్చయించుకొని, పద, మరి" అని రావణునితో జనస్థానమునకు బయలుదేరినాడు.

అయోధ్యలో రాజభోగములు విడిచి, రామునివెంట సీతవచ్చుటచేత వారి దాంపత్య ప్రేమ ఎంతో పెంపొందినది. పుష్పకోమలి, సీత వనవాస క్లేశములకు పాల్పడినదని రాముడు పడినజాలి ఆ పుణ్యదంపతులమధ్య అనురాగమును మిక్కిలి అతిశయింపచేసినది. అందుచేత వనవాసము వారికంత కష్టముగా తోచలేదు. ఇటువంటి పవిత్రప్రేమపాశబద్ధులైన సీతారాములకు వారి ప్రేమైక జీవనమునకు- పంచవటిలో నడుగుపెట్టిన మాయలాడు మారీచుని మూలముగా కష్టపరంపరలు ఆరంభమైనవి.

మాయలేడి

కం. ఒడలెల్లను బంగారము
పొడలెల్లను రత్నసమితి బోలిన మెఱుపుల్
నడలెల్ల నెఱపి మెలగెడు
కడలెల్ల విలాసరేఖ కళలం దొప్పెన్.

సీతదృష్టిని ముఖ్యముగా ఆకర్షించుట కీమారీచుడు బంగారు ముద్దుల లేడియై పర్ణశాల పరిసరముల నడయాడదొడగెను. అతిరమ్యమైన ఆ మృగ సౌందర్యమునకు ముచ్చటపడి మెచ్చి- సీత రామునకుచూపి ఇట్లు పలికెను :

గీ. ప్రాణనాథ! కంటె పసిడిలేడి హొరంగు
వేడ్కవించు సొబగు వింత హొయలు!
చంద్రునందు లేడి జగతికి దిగియెనో?
కాక ఇట్టి మృగము కలదె జగతి!

ఆ మాయ లేడి రూపు రేఖలు చూచినంతనే లక్ష్మణుడు నిజముగ్రహించి, "అన్నా! ఇది నిజముగా బంగరులేడి కాదుసుమా! మాయ రక్కసుని దొంగ రూపము. మనలను వంచించుటకే వాడిట్టి రూపముతో మన యెదుటకు దిగినాడు! వద్దు! ఈ లేడిని పట్టుటకు ప్రయత్నించవద్దు! వద్దుసుమా:"అని హెచ్చరించినా, సీతారాములు అతని మాటలు పాటించలేదు. "ఎలా

గైనా పట్టితెచ్చి దీన్ని నా కివ్వాలి. తప్పదు" అని సీత ముద్దులు గునిసినది.

శ్లో. "ప్రాయశ్శమాపన్న విపత్తికాలే
ధియోపి పుంసాం మలినా భవంతి"

గీ. "విధికృతంబున చెడనున్న వేళలందు
బుద్ధి పరికింప కూరక పొలియుగాదె"

అన్నారు పెద్దలు. ఆ వాక్యానుసారము రామునికి మతిబోయి, లేడి వెంటబడి అడవిమార్గము బట్టినాడు. ఎండమావులను భ్రమసినట్లు, మాయలేడి వెంట బహుదూరము పోయి పోయి అలసి, దానిని ప్రాణముతో పట్టుట అసాధ్యమని విసిగి, చంప నిశ్చయించుకొని రాము డొక అమోఘబాణప్రయోగముతో దానిం బడగూల్చెను. రాముని కంఠస్వరముతో, "హా! లక్ష్మణా" అని ప్రాణోత్క్రమణ సమయమున నరచి, మారీచుడు నేలగూలి చచ్చెను.

''తమ్ముడు అంటూనే ఉన్నాడు. వీడు మాయ రక్కసుడు! చస్తూ నా కంస్వరముతో వాడు అరచిన అరుపువిని, సీతా, లక్ష్మణుడూ ఎంత బెగిలినారో! ఎలా వున్నారో! ఏమో! వాళ్ళని మళ్ళీ ఇవాళ చూస్తానో! చూడనో! మనస్సు చాలా శంకాకుల మౌతున్నది." అని తలపోయుచు, రాముడు పర్ణశాల వంకతిరిగి ఆదారిపట్టి బెగులుచు, త్వరగా అడుగులు వేయుచు వచ్చుచున్నాడు.

ఇక పర్ణశాలలో సీతా లక్ష్మణులెట్లున్నారో చూతము - మారీచుని అఱుపు చెవిని పడగానే సీతకు గుండెలు బ్రద్దలైనంత మనక్షోభం కలిగినది. "వెధవలేడిని-నేరకపోయి తెమ్మన్నాను! వారు-ఎలా వున్నారో? ఏవిటో? నాకేమీ తోచడంలేదు. చప్పున వెళ్ళు! వెళ్ళి ఆయనకు తోడుపడాలి సుమా! లక్ష్మణా!" అన్నది, సీత, గ్రుడ్లనీరు కార్చుచు గద్గద స్వరంతో. 'కాస్త తొందరగా అడుగువేసి కదులు జాలం చెయ్యకు, పద, పద' అని చాల త్వరపెట్టినది. విశ్చలధైర్యంతో లక్ష్మణుడు "కంగారుపడకండి! వదినా! అన్నగారికి వచ్చిన భయం ఏమీలేదు. ఇదంతా కృత్రిమం రాక్షసమాయ- నన్ను ఇక్కడ నుంచి కదపడానికి పన్నినమాయ. కంగారు పడకండి. కాస్త ధైర్యం తెచ్చుకొని ఓపిక పట్టండి. ఇప్పుడు నేను కదిలితి నట్టాయెనా, మీకు చాలా ప్రమాదం సంభవిస్తుంది. నమ్మండి నా మాట: విష్ణునకు చెదలంటవు: శ్రీరాముల వారికి ప్రమాదంరాదు" చెప్పతగినట్లు ధైర్యం చెప్పినాడు. కాని సీతకు ధైర్యము తాళలేదు. లక్ష్మణునిచర్య ఆమెకు మరొక విధముగా తోచినది. కోపము పట్టలేక, ఆ సంగతంతా ఆమె ఇట్లు పలికినది. "భరతుడు రాజ్యంలాక్కున్నాడు. నన్ను వశం చేసుకుందామని నీకు దుర్బుద్ధి పుట్టినది. కదలకుండా విగ్రాడిలాగ నిలబడ్డావు ఇందుకే సవతుల కొడుకులు పగవాళ్ళన్నారు. ఎంత నసిగినా, నీకు నేను లొంగను; వశంశాను నిలువునా నీరై కూలగలవు. చూసుకో" అని కాళీకరాళమూర్తియై తూలనాడినది.

సీత మాటలకు వణకిపోయి లక్ష్మణుడు రెండు చెవులు మూసుకొని, రెండు చేతులు జోడించి "అమ్మా! నీవు నా పరదేవతవు; తల్లివి; గురుపత్నివి. నేను నీకు పుత్రునివంటివాడను. నన్ను నీవు ఇటువంటి మాటలు అనవచ్చునా? అన్నగారి సెలవైతే ఇక్కడ ఒక్క క్షణమైనా ఉంటానా? ఇంక నీకు పంచమహాభూతాలే కాపు. ఇదుగో! నేను పోతున్నా! వెళ్ళిపోతున్నాను" అంటూ తిరిగితిరిగి పర్ణశాల వంక చూస్తూ, చూస్తూ, ఉండలేక, వెళ్ళలేక, ఎంతో యాతనపడుతూ, లక్ష్మణమూర్తి వెళ్ళిపోయాడు.

"ఎప్పుడు వెళ్ళిపోతాడా! లక్ష్మణుడు!" అని, ఒడుపుకోసం ప్రతీక్షిస్తున్న రావణాసురుడు, కపట ముని వేషముతో పర్ణశాల గడప చేరినాడు. వానిని చూచినంతనే సీత గుండెలు తటతట కొట్టుకున్నవి. "మాయముండా లేడి - ఎందుకు వచ్చినది? పట్టి తెమ్మని వారిని నేనెందుకు నియమించి పంపించాను? ఆ ఆర్తరవంఏ(విటి? ఎందుకు పుట్టినట్టు? మమ్మల్ని ఎంతో భయభక్తులతో సేవిస్తున్న మఱది - ఉత్తముడు - లక్ష్మణస్వామిని, విష్కారణంగా మనస్సు

నొచ్చే మాటలు ఎందుకన్నాను ?" అని పశ్చాత్తాప పడి తలపోసుకొనుచుండగా, ఆమెకన్నీళ్ళు కాలవలై కారుచున్నవి. సీత బెగిలిచూస్తున్నది. దొంగముని కన్నులకు కనబడినాడు. ఆమె యిచ్చిన అర్ఘ్యపాద్యాదులు సవినయంగా అందుకొన్ని, కుశలప్రశ్న చేసి పూర్వోత్తరము లడిగినాడు. సీత చెప్పినది.

పిమ్మట, ఆ మాయాపరివ్రాజకుడు తనసంగతంతా ఇలాగ గొప్పగా చెప్పుకొన్నాడు.

"బ్రహ్మదేవుఁడు సాక్షాత్తూ మాకు ముత్తాత. లంకాపట్నం మా రాజధాని. తెల్లారకుండా వాయువు మా పట్నంలో పాచిపన్లు చేస్తుంటాడు; వరుణుడు కళ్లాపు పని చూసుకుంటాడు. వంటలూ - వార్పులూ - అగ్నిదేవుడి పన్లు. ఖర్చువెచ్చాలన్నీ కుబేరుడివి. పువ్వులసేవ పురందరుడు - అంటే ఇంద్రుడిది. మా కోట కందకాలు - సముద్రాలు. నా పేరు చెబితే అందరికీ - హడలు-గడగడాటు. ఇలాగ ఒక రాజ్యం కాదు, ఒక లోకం కాదు - మూడులోకాలూ ఒక్కతాడుమీద నడిపిస్తున్నాను. రాక్షసచక్రవర్తి - రావణ బ్రహ్మను-నేను. తెలిసిందా ? నీ భర్త నరమాత్రుడు; చపలుడు; చవట; ఆ రామునితో యీ ఘోరకాంతార భూములలో పడి నీవు కుందనేల ? సకల భోగ భాగ్యము లనుభవించుచు, లంకకు రాణివై నన్ను ఏలుకో, సీతా ! ఏలుకో" అన్నాడు.

సీత వడవడ వణకినది. "బ్రహ్మ మనమడవైతే ఇటువంటి కారుకూతలు కూయవచ్చునా ? శ్రీరామునికి నీకు ఎక్కడికేవల్ల ? ఏనుగకు, దోమకుగల తేడా కనిపిస్తున్నది" అని తూలనాడగా, రావణుడు మిక్కిలి కోపించి, నిజస్వరూపముతో ఆమె యెదుట నిలిచాడు. వానింజూచి సీత మూర్ఛపోయినది. అపాళముగానే రావణు డామెను పొదివిపట్టి రథముమీద పెట్టుకొని లంకాభిముఖుడై వెడలిపోయినాడు.

అంతలో సీతకు తెలివి వచ్చినది. "లక్ష్మణా ! నిష్ఠూరములాడి నీమనస్సు నొప్పిపెట్టించినందుకు పాపఫలం వెంటనే నాకు అనుభవమవుతున్నది. రామా ! పదితలల బ్రహ్మరాక్షసుడు నన్ను ఎత్తుకొని పోతున్నాడు ! తల్లీ ! గోదావరీదేవి ! నువ్వైనా నా సంగతి రాములవారితో చెప్పవమ్మా ! ఎవరూ నా మాటలు వినిపించుకో రేమిపాపం ? అడ్డపడి ఎవరూ నన్ను విడిపించరు ! ఎందుచేత ?" అనే సీతమొఱ్ఱ దూరంనుంచి జటాయుపక్షి విన్నాడు. రావణునితో తలపడి ఘోరయుద్ధముచేసి దనుజునికి తహతహ పుట్టించినాడు. సీత నొక్కయెడ దించి, రక్కసుడు ఖడ్గము చేతపట్టుకొని, గృధ్రమును డాసి దారుణముగా ప్రహరింపగా, జటాయుదేహ మా దెబ్బలతో పజ్జియలైనది; రక్తము కాలువలై పాఱినది. పక్షిరాజు అశక్తుడై నేల కూలిపోయినాడు. సీత నెత్తుకొని, రథముమీద పదిలముగా పెట్టుకొని, ఎప్పటియట్ల దానవుడు లంకాభిముఖుడై పయనము సాగించుచున్నాడు.

ఋశ్యమూకపర్వతముమీద సుగ్రీవుడను కపిరాజు నలుగురు మంత్రులతోకూడ ఆమె కంటపడినాడు. వారు తనకు తోడుపడగలరని సీతకు విశ్వాసము కలిగినది. గుడ్డచెంగున తనభూషణముల మూటగట్టి, వానరుల మధ్యపడునట్లు సీత మూటను జారవిడిచినది. సుగ్రీవు డా మూటనుతీసి, జాగ్రతగా కొండ గుహలో దాపించియుంచెను. రావణుడు సముద్రము దాటి, ఒడలెఱుగక పడియున్న సీతతో లంకలో ప్రవేశించి త్రిజటకు సీత నప్పగించి, లాలనచేసి, తన్నంగీకరించునట్లు బోధింప నియమించి అశోక వనములో పెట్టెను.

మారీచుని చంపి, కలగిన మదితో, పంచవటి మార్గమున పర్ణశాల దెస నడచుచు వచ్చు రామునికి - దీనాననముతో లక్ష్మణు డగపడెను. రాముని గుండె గుభేలుమన్నది. 'సీత నొంటిగా విడిచి ఇచటలవచ్చితి? తండ్రీ !' అని రాముడు దీర్ఘనిశ్వాసము విడిచెను. "అన్నా ! నేనెంత ధైర్యము చెప్పినను వినక, వదినె 'అగ్రజుని చేటు గోరి, అధిక పాపాత్మ ! కదల కున్నావు... ' అని దురుక్తులు- అవాచ్యము లాడినది. ఆ నిష్ఠురములకు మరి నేనక్కడనిలబడలేక మిమ్మల్ని వెతుక్కుంటూ యిలాగ వచ్చాను." "ఎంతపని చేస్తివి

లక్ష్మణా ! మనలను వంచనచేయదలచిన రాక్షసులు మానహాని చేయక మానుతారా? ఎంత అపయోగం?" అని దీర్ఘ నిశ్వాసాలు విడుస్తూ, పర్ణశాల చేరుకొనే సరికి, ఏమున్నది ? సీతలేక చిన్నబోయి, పర్ణశాల పాడుబారియున్నది. సీత కనబడకపోగా, శ్రీరాము నకు పిచ్చియెత్తినట్లే అయినది. జనస్థానమంతా కలయవెతికినా సీత జాడ కనబడలేదు. లక్ష్మణుడు ధైర్యము చెప్పినంతసేపూ ఉత్సాహముతో విని, ఆ కాస్తసేపు దుఃఖము దిగమ్రింగి, తరువాత దుఃఖిం చుచు, రాముడు అడుగులు వేయుచు పోవంబోవ నొకచోట- ఇంకను సజీవుడై పడియున్న జటాయు వగపడెను. రావణుడు సీతను చెఱగొనిపోయిన వృత్తాంతము ఆయన్నదమ్ములకు జటాయువే విన్న వించెను. ఏప్రదేశములో సీతవృత్తాంతము దాశరథు లకు జటాయువు వినిపించెనో,ఆప్రదేశము పల్నాటిలో నేటికిని 'వినుకొండ' అనుపేఱ బఱగుచున్నది. పండి తులు వినుకొండను శ్రుతపర్వతమని సంస్కృతీ కరించినారు.

పిమ్మట పక్షిరాజు- జటాయువు ప్రాణములను విడిచెను. అతడు దశరథుని మిత్రుడు. సీతనిమిత్తము రావణునితో పోరి, తనుత్యాగముచేసిన ఆత్మబం ధుడు. అందుచేత రామలక్ష్మణులకు అతనియందు అత్యంత గౌరవ విశ్వాసములు పెంపొందినవి ; వార లాతని దేహమునుదహించి, దర్భపూతముగా హరిణ మాంసముతో పిండముపెట్టి, ప్రేతత్వముడిపి అక్షయ పుణ్యలోకమున కనిచిరి.

సీతను వెతుకుచు వారు ఇంకను వెళ్ళగావెళ్ళగా యోజనదీర్ఘబాహుడగు కబంధుడు రామలక్ష్మణులం బట్టి దిగిచెను. రాము దొకబాహువును, లక్ష్మణుడు రెండవ బాహువును నరికివేయగా, వాని పాపము భస్మమైనది. వాని యభిమతప్రకారమే, వాని కళే బరము దహించినంతలో వానికి శాపాంతమైనది. వాడొక దివ్యుడై దశదిశలు వెలిగించుచు మింటదోచి, వారి కిట్లు హితము చెప్పెను. "మహాపురుషులారా, మిమ్మును వంచించి, మీరు లేనిసమయములో, రావ ణుడు సీతాదేవి నెత్తుకొనిపోయి లంకలో నుంచినాడు. ఒక ఉత్తమమిత్రుని తోడ్పాటు లేక మీరు వానిని సాధించి సీతను తెచ్చుకోలేరు. మీరు తూర్పుగా నడిచి, పంపాసరోవరము దాటి వెళ్ళండి. మీకు ఋశ్యమూకపర్వతమ్ము కనబడగలదు. ఆకొండమీద సుగ్రీవుడను కపిరాజు నలుగురు మంత్రులతో నివ సించుచున్నాడు. మీరు సుగ్రీవునితో సఖ్యముచేసి, అతని సాయముబడసి, రావణు వధించి, సీతను తేగలరు. అతని తోడ్పాటులేక మీరు రావణుని సాధించలేరు. కనుక జాలము చేయక, ఋశ్యమూక మునకు వెడలిపొండు" అని వారికి హితము నుప దేశించి, కబంధుడు దివమున కరిగెను.

ఆ రాత్రి అచ్చటనే పసింబి; మరునాడు దాశరథులు పంపాసరోవరపు పశ్చిమతీరము చేరుకొనిరి. అక్కడనే శబరి నివసించు మతంగముని ఆశ్రమ మున్నది. ఆమె శ్రీరాముని భక్తులలో ముఖ్యముగా లెక్కింప వలసిన ఉత్తమురాలు.

శబరి

ఉ॥ ఎంతటిపుణ్యమో? శబరి
యెంగిలి కొంటివి? వింతకాదె ?

పుణ్యశీలురగు మతంగాదిమహామునులు కొందరు యజ్ఞముచేసి భగవంతు నారాధించిన పవిత్రాశ్రమము లోనే నివసించి, భక్తితో వారిని సేవించుచు, దేవ బ్రాహ్మణ సేవానిరతితో జీవితమును గడపిన పావన శీల-శబరి. వారి దివ్యాశ్రమములో వన్యఘాతుక మృగములకు సాధుజంతువులతో విరోధము లేదు. మునులు దేవతలను పూజించిన దర్భలు ఎండిపోవు; పువ్వులు వాడవు; నిత్యసౌరభముతో దేవపారిజాత ములవలె అట్లే ఉంటవి. ఈ విశేషములను శబరి శ్రీరామునకు చూపి, చెప్పి, ఇంకను ఇట్లు విన్న వించినది—'రామప్రభూ ! తమరు చిత్రకూటములో వేంచేసి ఉన్నప్పుడు నా గురువులు పుణ్యలోకము పొందినారు. వెళ్ళక ముందు, వారు నాకు తెలియ పలికిన దేమంటే: శబరీ ! ఇంకా కొంతకాలం నీవు

ఇక్కడనేఉండు సీతారామలక్ష్మణులు ప్రస్తుతం చిత్రకూటంలో ఉన్నారు. కార్యార్థులై దాశరథులు ఇక్కడకు ఈమతంగాశ్రమమునకు వస్తారు. మిమ్మల్ని సేవించుకొని తరువాత పుణ్యలోకములకు వెళ్ళవలసినదని మా గురువులు నాకు ఆజ్ఞాపించారు. ప్రభూ ! ఈ దీనురాలు సమర్పించిన ఈపండ్లు ఆరగించి నన్ను ధన్యను జేయ వేడుతున్నాను' అని విన్నవించి, తియ్యనిపండ్లు సమర్పించెను. అతి మధురములగు నా పండ్లను రాము డతిప్రీతితో భక్షించి మిక్కిలి తృప్తుడయ్యెను.

పిమ్మట శబరి "దేవా ! మీ అనుజ్ఞబడసి, ఈ దేహము విడిచి నా గురులున్న పుణ్యలోకమునకు పోగోరెదను." అని విన్నవించెను. శ్రీరాముడవశ్యముగా నట్లేచేయుమనీ సెలవిచ్చెను. శబరి చితిపేర్చి, అగ్నిముఖమున నాత్మార్పణము చేసుకొని, తనువు త్యజించి తానభిలషించిన పుణ్యలోకము బడసెను. శ్రీరామలక్ష్మణు లా విచిత్ర దృశ్యము కనులార జూచి ఆశ్చర్యపడిరి. పిమ్మట వారు ఋశ్యమూక పర్వతము చేరవచ్చిరి.

సుగ్రీవుని భయము

సుగ్రీవుని అన్న ఇంద్రపుత్రుడు, వాలి బహుబల పరాక్రమశాలి. బ్రహ్మావరగర్వితుడగు రావణుడు వాలితో చాలలేక ఓడిపోగా, వాలి యారక్కసుని, తన తోకతో చుట్టిపట్టి, మహాసముద్రములలో ముంచెత్తి, త్రాహిత్రాహి యనిపించి విడిచిపెట్టినాడు, నాటినుండి రావణుడు బుద్ధిమంతుడై కిష్కింధ పొంతకు పోలేదు. మహిషరూపుడు దుందుభి యను వాడు పోరికి పిలువగా, వాలి, వాని దుమ్ములు విరిచి, డొక్కచీల్చి, స్రవించు రక్తధారలతో వాని పీనుగను ఋశ్యమూకముపై చిమ్మివైచెను. తన పవిత్రాశ్రమమిట్లు రక్తసిక్తమై, మైలపడినందుకు, మిక్కిలి కోపించి, మతంగ మహాముని "ఈ యడవిలో అడుగు పెట్టితివా, తలపేలి చచ్చెద" వని వాలికి శాపమిచ్చెను.

మునిశాపమునకు భయపడి వాలి, మతంగవన ఋశ్యమూక పర్వతప్రాంతముల వంకకైన పోవుట మానుకొనెను. తిరువాత వాలిసుగ్రీవుల మధ్య వైరముపుట్టి, వాలి, తమ్ముని కిష్కింధనుండి వెడలగొట్టి, సుగ్రీవుని భార్య, రుమను కూడ అపహరించి వావివిడిచి మరదలితో బహాంధూర్తంగా ప్రవర్తిస్తున్నాడు. సుగ్రీవుని మనస్సు ఈ యవమానముతో ఘూర్ణిల్లుతున్నది. మతంగశాపమునకు వెఱచి, వాలి ఋశ్యమూకమునకు రాలేడు గనుక, సుగ్రీవుడు తన నలుగురు మంత్రులతో నిర్భయముగా ఈ వనములో నివసిస్తున్నాడు.

సుగ్రీవునికి సింహస్వప్నంలాగ ఎల్లప్పుడు వాలి వలన భయమే వాలి, ఈ కొండకు రాలేక, సుగ్రీవుని చంపుటకు, కపటమునివేషములతో శత్రువులను రప్పించి కుట్ర చేయుచున్నాడని అతని భయము. వారి తేజోవిశేషములకు వెఱగంది, అత్యంత సంభ్రమముతో మంత్రి హనుమంతునితో రహస్యముగా నిట్లనెను. "ఆంజనేయా ! వాలి పంపగా, మనలను వెతకి చంపుటకే తాపసవేషములతో వారు ఇక్కడకు వచ్చినారని నాకు తోచుచున్నది. అలాగ కాకపోతే–నిజమైన తాపసులకు, శరచాపధారణం ఎందుకని నా శంక" అను సుగ్రీవు పలుకులకు, ధీమంతుడు హనుమంతుడు, ఇట్లు మారుపలికెను. "అర్కతనూభవా! వీరు కపటవేషధారులుగా నాకు కనపడదములేదు ! పుణ్యశీలురైనవారిని పాపమతులని శంకింపకూడదు. వీరెవరో, ఎందుకు ఇలాగవచ్చినారో, సంగతేమిటో, అంతా కనుక్కుందాము. ఏమంటే, వీరు రాజవంశ్యులూ, రాజతేజులూ, రాజవీర్యులూ అయిన రాజపురుషులలాగ కనబడుతున్నారు. ఇటువంటి తేజస్వూ, మనోహర రూపురేఖావిలాసాలూగల మహనీయులు–దుష్టులుకారని నా మనస్సు తెలియబల్కుతున్నది. అయినా, నేను వెళ్ళి, వారి సంగతంతా కనిపెట్టి, వారి పూనికలూ, సంకల్పాలూ ఎటువంటివో కనిపెట్టి వస్తాను. తంబళ్ళ అనుమానాలు తలకెక్కించుకోక, ధైర్యంగా ఉండమని తమకు నా విన్నపము" అని

ధైర్యము చెప్పి, దీర్ఘదర్శి, హనుమానుడు రామ సౌమిత్రుల చేరనరిగెను.

దాశరథులను సమీపించి, వారికి వినతుడై, పిమ్మట ఆంజనేయుడు ఇట్లువారిని ప్రశ్న చేసెను."ఆర్యులారా! మీరు రాజపుత్రులో, యతులో మాకు బోధపడడము లేదు. మీ చిహ్నాలు- రాజచిహ్నాలు; మీ వేషాలు మునివేషాలు. మీరు ఎవరు ? ఇలాగ ఎందుకు వచ్చారు ? ఇటువంటి మునివేషాలు ధరించి, ఈ అడవులలో మీరు ఉభయులూ, ఇలాగ తిరగవలసిన అవసరం ఏమి వచ్చినది ? అని మా శంక" ఈ మాటలు విని, శ్రీరాముడు హనుమంతునిముఖం తేఱిచూచి పురుషాంతర కోవిదుడగుటచేత అతని సంగతి యావత్తూ ఒక్కమారు కనిపెట్టగలిగినాడు. కనిపెట్టి లక్ష్మణునితో ఇలాగన్నాడు. "లక్ష్మణా ! ఇతడు పుట్టు బ్రహ్మచారి. భుజబలోన్నతశాలి, ఇతని శరీరం వజ్రపంజరం ! మర్మజ్ఞుడు : మంచివాడు ! నమ్మతగినవాడు. విశ్వాసపాత్రుడు. జానకి వృత్తాంతం ఇతనివల్ల మనకు తెలియరాగలదని నాకు తోచినది" అనగానే హనుమంతుడు శ్రీరాముల పాదములకు సాష్టాంగ దండప్రణామము లాచరించి "స్వామీ ! నన్ను చూచినంతనే నా స్వభావము సరిగా కనిపెట్టి విశ్వాసపాత్రుడనంటిరి. ధన్యుడనైతిని. నాజన్మము సార్థకమైనది. ఈ క్షణము మొదలుకొని నాకు మీరే తల్లి, తండ్రి, యజమాని, దైవము- సమస్తము మీరేనని భావించుకొని మీ పాదములనే సేవింతును. 'మారుతస్య వేధనః' అని భయభక్తులతో పూజించు కొందును." అని విన్నవించెను.

లక్ష్మణుడును "మిత్రమా ! నీమాటలు మాకు నచ్చినవి. నిన్ను చూచినంతనే మాకు ఎంతో హర్ష మైనది. నీ పూర్వచరిత్ర వినకోరెదము" అని యడుగగా— హనుమ ఇట్లు మారుపలికెను. "ప్రభూ! నేను సూర్యపుత్రుడను, కపిరాజునైన సుగ్రీవుని మంత్రిని- పేరు హనుమంతుడు. వాయుపుత్రుడను. సుగ్రీవుని మీ బంటుగాజేసి, మిమ్ము సేవించునట్లు నేను చేయగలను. తమసెలవైతే, ఇప్పుడేవెళ్ళి, మీపాదములు గొలువ, నతని నిక్కడకు తీసుకొని రాగలను" అనెను. లక్ష్మణుడును, "వాయుపుత్రా ! నీవు సంకల్పించినట్లే చేయుము. శ్రీరాములు సాధింప లేని కార్యములు లేవు. అయినా రాజులు ఒంటరిగా వెళ్ళడం క్షత్రియధర్మంకాదు. 'బంగారమునకు వెలిగారపు హత్తుగడ' లాగ నీద్వారా రామసుగ్రీవుల స్నేహము చక్కగా హత్తుకొని ఉభయులకు శుభమూ, శ్రేయస్కరమూ కాగలదు కనుక శీఘ్రముగా సుగ్రీవు నిట తోడ్కొని రమ్ము !" అని వీడ్కొలిపెను.

ఉ. "అరయ నెంతనేరుపరియై
 చరియించినవాని దాపునన్
గౌరవ మొప్పగూర్చు నుపకారి
 మనుష్యుడు లేక "మేలు చే
కూర దదెట్లు హత్తుగడగూడునె
 చూడ పదాఱువన్నె బం
గారములోననైన వెలి
 గారము కూరకయున్న భాస్కరా."

ఆంజనేయులు సుగ్రీవుని చెఱునగవుతో సమీపించి "ఓ కపికులాధీశా ! నీవు ధన్యుడవైతివి. నీపుణ్యము పండినది. అనాయాసముగా నీకు శ్రీరామనిక్షేపము లభించినది. నీబెంగ లుడిగినవి; అక్కరలు తీరినవి. సంశయములు విడిచి రఘురాము నాశ్రయించి కొలువ తగును" అని భయము నుడిపి, ధైర్యమొసగి, రాము సన్నిధానమునకు తోడ్కొని వచ్చెను. సుగ్రీవుడు జడి దీరి, రామచంద్రునికి మ్రొక్కి, మచ్చికతో అతని మన్ననలను పొందెను. ఉభయులును నమ్మకము లిచ్చిపుచ్చుకొని అగ్ని సాక్షిగా సఖ్యము చేసికొనిరి. వాలివలన సుగ్రీవున కెట్టి భయములేకుండ ఉడిపి సంరక్షించెదనని శ్రీరాముడు ప్రతిజ్ఞ చేసెను రావణుని సాధించి సీతను తెచ్చుటకు సర్వవిధముల రామునికి తోడుపడి సేవింతునని సుగ్రీవుడు ప్రమాణము చేసెను.

వాలిని చంపగల శక్తిసామర్థ్యాలు శ్రీరాములకు కలవని వారు ఏమిచేసి ఋజువిస్తే నీకు నమ్మకం కలుగుతుంది ? అని ఆంజనేయుడు సుగ్రీవుని ప్రశ్న

చేశాడు. "ఈ యేడు తాళములను ఒక్కబాణంతో కూలదోస్తే — శ్రీరాములు వాలిని చంపగల సమర్థులని నమ్ముతాను" అన్నాడు సుగ్రీవుడు. "అదెంతపని ?" అన్నారు శ్రీరాములు; మందహాసంచేస్తూ విల్లందుకున్నారు; శరంతీసి అమర్చారు.

"చ. ఘనధనువెక్కు-వెట్టి
పటుకాండము నారి నమర్చి భూరి గ
ర్జన తెగనిండగా దిగిచి
సాయకమేసిన, సప్తతాళముల్
తునిమి, నగంబుగాడి
యిలదూటి, రసాతలమంటి చేతికిం
దనరగవచ్చె, హంసగతి
దచ్చర మొుతయు, నాతతత్వరన్."

"సీ. అవ్వుడు తెగిపడ్డ ఆతాళములచూచి యచ్చెరువొందుచు నర్కసుతుడు" సాష్టాంగ దండప్రణామములుచేసి "రామప్రభూ ! నీ శరశక్తి ఎంత అద్భుతం ? బాణమొక్కటి సప్తతాళముల ద్రుంచి, పాతాళవివరంబు సొచ్చివచ్చె ! నా పగలన్నీ ఎగిరిపోయినవి; సందేహములు నమసిపోయినవి; వాలి భయము నన్ను వదలిపోయిన దింక. మనస్సు కుదటబడియె మానవేంద్ర" అని మళ్ళీమళ్ళీ దండాలుపెట్టి, ధరణి సాగిలబడి మ్రొక్కుచుండెను

రావణుడు సీతను బలవంతముగా లంకకు దెబ్బగొనిపోవునపుడు ఆమె దిక్కులుమారుమ్రోగ నేడ్చుచు. సుగ్రీవాదుల కందునట్లు పడవైచిన నగలమూట సంగతి తెలిపి. సుగ్రీవు డా యాభరణముల తెప్పించి, రామునకు సమర్పించెను. వాటిని చూడగానే రామునకు కనుల నీరుగ్రమ్మెను. లోకమంతా అంధకార బంధురమైనట్లు తోచి, రాముడు లక్ష్మణుని బిలిచి, "లక్ష్మణా! చూడు! ఈ యలంకారములు మీ వదినెవేనా ?" అని యడిగెను. "అన్నా ! నిత్యమూ, ఉదయమే ఆమె పాదములకు నమస్కరించడం తప్ప నేను అన్యమెఱుగను. ఆతల్లి చెవులకు, ముక్కునకు, కంఠమునకు, చేతులకు- ఏమేమి ఆభరణములు పెట్టుకొనుచుండెనో నే నెప్పుడూ తలయెత్తి చూడనైనా చూడలేను ఉదయం నమస్కారం చేసేటప్పుడు ఆమె పాదముల నలంకరించిన అందెలు మాత్రం నా కంటపడేవి. ఇవి ఆమెకాళ్ళ అందెలేనని పోల్చగలిగేను. తక్కిన నగలసంగతి నాకు తెలియదు. నేను చెప్పలేను. శ్లో॥ నాహంజానామి కేయూరే, నాహంజానామి కుండలే నూపురేత్వభిజానామి నిత్యం పాదాభి వందనాత్." సీత మఱది. లక్ష్మణస్వామికి సాటి లోకములో మరొకరు కనబడరు. అంత యోగ్యుడు అతడు.

కన్నులు తుడుచుకొని, శ్రీరాము డామె యాభరణములను చూచి. వక్షమునకు ఒత్తుకొని, బహువిధంగుల విలపించెను. ఆ విలాప ప్రకారము కందుకూరి రుద్రకవి జాలిగా ఇలాగు వర్ణించినాడు : "కన్నుల నశ్రులు గమ్మగవగచున్ ! ఔరా ! విధి వశమని తలయూచున్ ! ఏటికి ప్రాణములిక యని తలచున్ ! క్రమ్మర సొమ్ములు తొమ్మిన నొత్తున్॥ ఇట్లు చాలా సేపు దుఃఖించి, లక్ష్మణ, సుగ్రీవాంజనేయులు ఉపశమన వాక్యములు పలుకగా విని, ఏడుపు దిగమ్రింగుకొని, రాముడు సుగ్రీవుని భయముడుపుటకు తానేమి చేయవలెనో తెలిసికోగోరెను.

అపుడు సుగ్రీవుడిట్లనెను. "దేవా ! వాలి మా అన్న. నాతో అతనికి సుస్థిరవైరం. అతడు నన్ను బ్రతకనివ్వడు నాభార్య తనకు మరదలు అన్న సంకోచంకూడా లేకుండా, ఆమెనుకూడా లాగుకొని తన అంతఃపురంలో పెట్టుకొని, వావివరసలైనా తలపెట్టక, నీచాతినీచంగా ప్రవర్తిస్తున్నాడు. పాపం ఎప్పటికి పండుతుందో" అని వలవల ఏడ్చినాడు. శ్రీరాముడు "నీ పట్ల వాలి ఇంత పాపమునకు ఎందుకు ఒడిగట్టుకుంటున్నాడు ? అసలు మీ విరోధముకు మూలకారణం అడుగుతున్నాను."

సుగ్రీవుడు : మాయావి అనే రాక్షసుడు కిష్కింధ వచ్చి, వీరు లెవరైనా ఉంటే నాతో యుద్ధానికిరమ్మని ఆహ్వానించాడు. మా అన్నా, నేనూ ఇద్దరమూ కూడా ఎదట పడేసరికి, వాడు జడిసి, పరుగుపుచ్చుకున్నాడు. మేము విడిచిపెట్టక, వెనుకనే పరుగెత్తి

రావడము చూచి, పారిపోయి కొండగుహలో దూరేడు. మా అన్న కూడా వెళ్ళి గుమ్మందగ్గర నన్ను ఉండమని నిలబెట్టి, తానుకూడా గుహలో ప్రవేశించి తరుముకొని వెళ్ళాడు. చాలానాళ్ళు నేను గుహాముఖం కాచుకొని ఉన్నాను. తరువాత లోపల ఏదో గొప్పగొడవ జరిగినట్లు శబ్దం వినవచ్చినది. రక్తం వెల్లువలై గుహద్వారందాకా వచ్చినది అది చూచి వాలికేదో ప్రమాదం సంభవించినదని భయపడి, శత్రులు నామీదకు రాకుండా, అడ్డుగా రాయి పెట్టి, కిష్కింధకు వెళ్ళి, జరిగిన సంగతి అంతా చెప్పేను. మంత్రులు నీవే వానరరాజువని నాకు పట్టాభిషేకంకట్టేరు. ఇలా కొంతకాలం జరిగిన తరువాత, ఒకనాడు ఆకస్మికంగా వాలి దిగబడ్డాడు. నన్ను చూచి కోపంతో మండిపడి "వీడెప్పుడూ నా చేటు కోరే ఒక చెనటి బ్రాహ్మణ చిన్నవాడికి— వీడిలాగే అన్న బతకడం ఇష్టంలేక 'అబ్బిగాడుచస్తే వాడిపొత్తుపంచ నాకు వస్తుంది' అన్నాడట. వాడు పొత్తు పంచకోరినాడు. వీడు నాచావు, నారాజ్యం కోరినాడు" అని ఉగ్రుడయ్యాడు. "నేను నీచావు కోరలేదు ; నీరాజ్యమూ కోరలేదు— నేనిప్పుడే పోతాను. నీరాజ్యం నాకు అక్కరలేదు. నీమంత్రులు నన్ను ఏలమంటే సరే నన్నాను. నువ్వు క్షేమంగా తిరిగివచ్చావు; సంతోషం. నీవే నీరాజ్యం ఏలుకో నన్ను కటాక్షించు" అని నమస్కారంచేసి క్షమాపణ కోరాను. ఉహూఁ. నా భార్యనుకూడా తన ఆడాలోనే ఉంచుకొని నన్ను గెంటేశాడు. మతంగ శాపంవల్ల ఋశ్యమూకం మీదికి రాడుగనుక నేనూ, నా మంత్రులూ నిర్భయముగా ఆకొండమీద బ్రతుకుతున్నాము

"అయితే అతన్ని యుద్ధానికిపిలు- ఏమున్నది? చంపేస్తాను. తగువు తీరిపోతుంది." అన్నారు శ్రీరాములు.

సుగ్రీవుడు కిష్కింధవెళ్ళి ఒక్క బొబ్బపెట్టి వాలిని యుద్ధానికి పిలిచినాడు. (తెనుగు దేశంలో ఇప్పటికీ, పెద్ద బొబ్బలను, 'సుగ్రీవ బొబ్బ' లనడం లోకోక్తి అయినది. అంత పెద్ద బొబ్బపెట్టి వాలిని యుద్ధానికి రమ్మని సుగ్రీవుడు పిలిచినాడు. కోపముతో మండిపడి, వాలి సరభసముగావచ్చి సుగ్రీవునితో తలపడినాడు. శ్రీరాముడు విల్లు పట్టుకొని బాణము అమర్చి పొంచొని చూస్తున్నాడు. కాని అనుకోని చిక్కు, గట్టి చిక్కు, ఒకటి సంప్రాప్తమైనది. వాలి సుగ్రీవులిద్దరును అన్నదమ్ములు. వారి రూపు, రేఖ విలాసములు, ఒక అచ్చున గ్రుద్దినట్లు ఒకలాగే ఉన్నవి. వాలి ఎవరో సుగ్రీవుడెవరో, పోల్చుకోలేక రాముడు తడబడుతున్నాడు 'వాలిని కొట్టబోయి పొరపాటున సుగ్రీవునేకొట్టి చంపుతానేమో ! అంతకంటె మిత్రద్రోహం ఏమి ఉంటుంది?' అని భయపడి ఎత్తినబాణం దించవలసి వచ్చినది. వాలి దెబ్బలకు తాళలేక సుగ్రీవుడు ఋశ్యమూకంవైపు పరుగెత్తి వచ్చేశాడు. రామునిచూచి సాగ్రహంగా "నీలాంటి శూరుడు అన్నమాట తప్పి నమ్మించి గొంతు కొయ్యవచ్చునా?' అన్నాడు. "మిత్రమా! నేను సర్వసిద్ధంగా ఉన్నాను. బాణంతీసి నారిలో సంధించి పట్టుకున్నాను. కాని మీ అన్నదమ్ములిద్దరూ ఒక్కలాగ ఉన్నారు. కొంపదీసి నాబాణం నీకు తగిలి నిన్ను చంపుకుంటానేమో అని జంకిపోయాను. ఏదైనా ఒక ఆనవాలు—లక్ష్మణా ఒక పుష్పమాలికతో సుగ్రీవుని కంఠం అలంకరించు. అప్పుడిక పొరపాటు జరగదు" అని రాముడు తమ్ముని కాజ్ఞాపించగా లక్ష్మణుడు చక్కని గజపుష్పమాల తయారుచేసి, సుగ్రీవుని మెడలో వేశాడు ఇక రాముడు పొరబడవలసిన పనిలేదు పరేగదా, ఆ పూలదండతో సుగ్రీవునికి ఉత్సాహ బలపరాక్రమములతో క్రొత్త వికాసము లభించినది.

ఈ లాంఛన చిహ్నము ధరించి, సుగ్రీవుడు, మళ్లీ కిష్కింధాపుర ద్వారంచేరి, గర్జించి బొబ్బపెట్టి మహా నినాదంచేసి, 'రా ! నాతో యుద్ధానికి రమ్మని వాలిని మరొకమారు పిలిచాడు.

అది విని, మహోగ్రుడై, వాలి మళ్ళీ యుద్ధానికి సిద్ధపడి తొందరగా వెళ్ళబోతూఉంటే- అతనిరాణి

తార అడ్డుపడ్డది. "ప్రభూ ! నామాట వినండి ! ఇన్నాళ్ళలాగాకాదు. సుగ్రీవుడు శ్రీరాముని శరణు పొంది మైత్రి సంపాదించి ఆధైర్యంతో మిమ్మల్ని పిలుస్తున్నాడు. ఈమాటు మీరు గెలవలేరు సుమండీ! వినండి నామాట! యుద్ధం మానండి! మీతోడబుట్టిన తమ్ముడితో ఎల్లకాలమూ విరోధమేనా ? చాలు ! ఈపాటికి చాలించండి. '*సుస్థిరవైరం బనుజన్ముతో తగదు-కూడదు*' అన్నారు పెద్దలు. ఇకనైనా సఖ్యంగా శాంతంగా దినాలు పోనీండి. అతని భార్య నతనికి ఇచ్చెయ్యండి. ఏదో కొంత అడవి, కొన్ని కొండలు అతనికిచ్చి ఏలుకొని బతకమనండి" అని హితవు చెప్పినది. బలగర్వితుడు, మదాయత్తచిత్తుడు అయిన వాలి ఆమాటలు పాటించలేదు. తారను తోసివేసి, సుగ్రీవుని చంపుతానని, సరభసంగా పరుగెత్తి వెళ్లాడు వాలి. అంత్యకాలం సమీపించినపుడు, ఏ వ్యక్తులూ హితము పాటించరు; పాటించలేరు కూడాను.

పోరికివస్తూనే వాలి సుగ్రీవుని ఒక్కగ్రుద్దు గ్రుద్దగా దేహం యావత్తూ రక్తమయం అయింది. కాస్త తేరుకొని సుగ్రీవుడు ఒకగొప్ప మద్దిచెట్టు పెరికి, దానితో గట్టిగా ఒకదెబ్బ కొట్టేసరికి, వాలి మూర్ఛపడిపోయినాడు. కొంతసేపటికి తెలివితెచ్చుకొని, లేచి, తమ్మునితో మళ్ళీ తలపడినాడు. బాహాబాహి, ముష్టాముష్టి, దంతాదంతి, నఖానఖి, పాణీపాణి-వారిమధ్య ద్వంద్వయుద్ధం కొంతసేపు నడిచింది. సుగ్రీవుడు, సాలలేక, వాలికి చిక్కి లొంగిపోతున్నాడు. వాలి తాలూకు బల పరాక్రమాలనూ, మెడలో పూలదండ లేకపోవుటనూ గమనించి శ్రీరాముడు వాలిని సరిగా పోల్చుకొని,ఇక ఆలస్యము చేయకూడదని

"ఉ. సాలము పొంతనిల్చి
రఘుసత్తము దమ్మరివోసి, శబ్ద వి
స్ఫాలముగాగ విల్దిగిచి
దృష్టియు ముష్టియుగూర్చి, గోత్రభృ
చ్ఛూలము వజ్రపాతహతి
గూలు విధంబున నేసె న
వ్వాలి ప్రతాపశాలి మృదు
వందనశీలి సురాలి మెచ్చగన్."

అని కవయిత్రి మొల్ల వర్ణించినట్లు రామాస్త్ర పతితుడై వాలి నేలగూలినాడు.[1] లోతు రొంపిలో దిగబడి, లేవలేని ఏనుగులాగ వాలి కూలబడి మరి లేవలేకపోయినాడు. ఎదుటికి వచ్చిన రామునిచూచి, వాలి చాలా దుఃఖపడి "తార చెబుతూనే ఉన్నది; విన్నానుకాను; నువ్వు మహాధార్మికుడవంటే కాబోలు ననుకొని నమ్మి మోసపోయాను. కార్య మెఱుగక రొంపిలో దిగబడ్డాను."

"రామా ! న్యాయమెఱుగక చంపితివి ! నర
నాథ ! పాపము కట్టుకొంటివి ! బోయవు!
ఇంతేకాక నీవొక భూమిపతివా?
శ్రీరామ! నీరామ చెఱగొన్న రావణుని
వారధుల ముంచితిని వాలమునచుట్టి!
ఒకమాట నాకు చెప్పకపోయితివిగాక
సకలదైత్యుల దున్మి జానకిని దేనే !"

1. శ్రీరాముడు వాలిని గూలనేసిన ఘట్టము- కందుకూరి రుద్రకవికూడ చాలా సొగసుగా వర్ణించినాడు - అది యీదిగువ వ్రాయుచున్నాను :

"ఉగ్రనిశ్వాసముల్ హుమ్మవి వెడల ..... ఉరగేంద్రనిభమైన ఒక దివ్యశరము తిరమొప్ప సంధించి తెగనిండ దిగిచి ! వానరాధీశ్వరు వక్షస్థలంబు పూవిక గుఱిచూచి పొంచి యేయగను ! ననలకీలలుగ్రమ్మ నమ్మహాశరము చని వాలి తొమ్ము వెచ్చని నెత్తుటొలక ! సరికట్టైనప్పుడు.... శరము తోడనుకూడ జగతిపైవ్రాలె ! ప్లవగనాథుని దూఱిపాఱ లేదయ్యె !"

వాలి దురవస్థ తార విన్నది. తొందరగా వచ్చి చూచినది. దుఃఖముతో కోపించి ఆమె శ్రీరాము నాక్షేపించి, నిందించినది. శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారు సుగ్రీవ విజయ గ్రంథమునందు విమర్శించి వ్రాసినట్లు[2] — శ్రీరాముడు చెట్టుచాటున పొంచి, వాలి మేన గాడనేసిన వాడిములకుల కంటె-ఇక్కడ తార రామునెదుట ప్రత్యక్షముగా నిలిచి, అతని యంత రంగమునొచ్చినోవునట్లు ప్రయోగించిన క్రొవ్వాడి పలుకుములుకులు చదవండి :

"అలి జెఱగొని పోయినట్టి దశాస్యుడుండగ,
నిర్నిమిత్తము
వాలినేటికి చంపితివి, రఘువంశతిలకా ?
ఇట్టి సాహసకర్మ మెచటికినేగె భరతుడు
సీమ వెడలగ
గొట్టి రాజ్యము పుచ్చుకొన్నెడ, కువలయేశా ?
నాయమేటికి దప్పితివి, రఘునాథ !
జానకి తోడనే చెఱ
బోయెనే నీ రాజనీతియు, భూరిమతియున్ ?"

* * *

వాలి యనంతరము సుగ్రీవుడు కిష్కింధకు పట్టాభిషిక్తుడై, రాజ్యము మంత్రులపై పెట్టి సుఖవిలాసగోష్ఠితో ప్రొద్దులు పుచ్చుచుండెను. వర్షకాలము త్వరలో సమాప్తమయ్యే దినములు చేరవచ్చినవి. బుద్ధిమంతుడగు హనుమంతుడు రామకార్యమును మఱచి సుఖముగా దినములు గడుపుతున్న సుగ్రీవుని మందలించి, కార్యావసరము లెఱిగించెను. సుగ్రీవు డా హితోక్తుల కలరి, వానరసర్వసేనాధిపతి నీలుని బిలిపించి, వానరసైనికులందఱును తనయాజ్ఞగా వారము దినములలో కిష్కింధకు వచ్చితీరవలెనని శాసించి, లోకమంతటను ఈ శాసనము చాటిరండని తగిన ఉద్యోగులను నియమించెను. వారట్లేచేసిరి. ఆ యాజ్ఞానుసారం వానరసేనలు వారములోగా కిష్కింధ చేరుకొనినవి. ఈ సంగతి ఇపుడే చదువగలము. బహునిశితమైన సుగ్రీవు నాజ్ఞానుసారము కపివరు లందఱు వచ్చి వ్రాలుటచేత అవిలంఘనీయములైన ఆజ్ఞలు మన దేశములో లోకోక్తులై నేటికిని "*సుగ్రీవాజ్ఞ*"లన బఱగుచున్నవి.

రామ, లక్ష్మణ, సుగ్రీవ, హనుమదాదులందఱును కిష్కింధకు రవంత దూరములో నున్న విశాల ప్రదేశములో సమావేశమైరి. అంతలో నానాదేశముల నుండి కపివీరు లచ్చటికి వచ్చి చేరిరి. వినతుడను వానరవీరుని ససైన్యముగా తూర్పున కంపి తూర్పు దేశము లన్నింటిలో సీతను వెతకి నెలరోజులలో

2. చూడండి - కందుకూరి రుద్రకవి రచించిన సుగ్రీవ విజయము - పీఠిక శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారి విమర్శ. శ్రీకపిలేశ్వరపుర అధినాయకులు ప్రకటించినది. సప్తతాళములపైవేసిన రామశరము ఆ చెట్లనుగూల్చుటేగాక-భూమిని గాడి రసాతలమంటి క్రమ్మఱ రాము తూణీరము చొచ్చెను. వాలి ఎంతటి బలశాలి ! రామ బాణము అతని దేహము భేదించి వెడలజాలక-అతని శరీరము లోనే చిక్కుపడి నిలిచి ఉండిపోయినది. వాలి యొడలు వజ్రకఠినమై రామ బాణమును నిరోధించి, నిల్వరించి, నిలుపగలిగినది. ఈ విశేషము రుద్రకవి చక్కగా వర్ణించితెలిపి, వాలి బలసామర్థ్యముల నద్భుతముగా చిత్రించి వంద్యుడైనాడు.

తిరిగిరమ్మని వానరరాజు నియమించెను./' అట్లే నాటికి తూర్పు, పశ్చిమ, ఉత్తర దిక్కుల కరిగిన దక్షిణదిశకు హనుమదాదులను', పశ్చిమమునకు వానర వీరులు సీత ఎక్కడను కనబడలేదని తెలిపి సుషేణుని, ఉత్తరమునకు శతబలిని పంపెను. నెల హనుమంతుని రాకకోరుచున్నామనిరి.

(సశేషము)

3. హనుమంతుడు, జాంబవంతుడు, అంగదుడు లోనగు వానర వీరులను పంపకముందు సుగ్రీవుడు హనుమంతు నిట్లు ప్రశంసించెను. "బుద్ధిమంతా! రామకార్య ధురంధరుడవను బిరుదుతో శాశ్వతప్రఖ్యాతి పొందుటకు నీకు మహత్తరమైన అవకాశము నేడు లభించినది. పంచభూతములు నీకు తోడుపడగలవు. శత్రువులు ఎవరు, ఎప్పుడు, ఎక్కడ ఎదిరించినప్పటికీ నీకు జయము నిశ్చయము. మా కందరికి మిక్కిలి ప్రీతికరమగు రాముకార్యమును సాధించి చిరకీర్తితో మనుము." అని ప్రోత్సహించెను. చిఱునగవుతో శ్రీరాముడు హనుమ నిట్లు ప్రశంసించెను. "సుగ్రీవా! హనుమంతుడు ఉన్నత నీతివంతుడు; అద్భుత తేజశ్శాలి, అందుకు తగిన శక్తియుక్తులు, సాహస విక్రమ ఉత్సాహములు కల ధీమంతుడు. ఇతనిని తొలిసారి చూచినపుడే మన కార్యసిద్ధి ఇతని మూలముగా అవగలదని నాకు స్ఫురించినది. ధీమంతుడా! సీతను చూచివచ్చి, ఆమె కుశలవార్త మాకు ఎఱిగించి నాప్రాణములు నిలిపి మా వంశము రక్షించగల ధీరుడవు నీవే! కనుక నీకే భద్రముద్రిక ఇస్తున్నాను. తీసుకొని, పట్టుకువెళ్లి సీతకివ్వు. ఇస్తివా- ఆమె, కం॥ మానుగ నీ ముద్రిక గని! మానసమున సంతసించి మారుతసుతుని! న్నేనిట బుత్తెంచితినని! జానకి సత్కృతులు నీకు సమ్మతి జేయున్."-అని అత్యంత ఆదర, అభిమాన విశ్వాసములతో రాముడిచ్చిన అంగుళీయకము 'నిజనామాంకిత, కాంచన, మణిగణ, క్రమకిరణ, సదమల, శోభా, కనదంగుళీయకము'ను శిరమునదాల్చి హనుమంతుడీ యనుగ్రహమునకు నుబ్బి, కపులమధ్య గంతులువైచి, ఎల్లవారిని నవ్వించి సంతోషపరచెను.

గీతా గానము

శ్రీ మోటూరి వేంకటరావు

చతుర్థాధ్యాయము

జ్ఞానయోగము

అటులు కర్మయోగ సరణి
నర్జునునకుఁ దెలిపి మఱియు
హరి వచించె నిటు జ్ఞానమ
హత్తర యోగమును గూర్చి.

"అవ్యయ మగు నీ యోగము
నర్కునకు నేఁ దెలిపితి.
నతఁడు మనువునకుఁ జెప్పఁగ
నతఁ డిక్ష్వాకునకుఁ దెలిపె.

పరంతపా! ఇటుల్ పరం
పరాగత మ్మైన యట్టి
పరయోగము రాజర్షులు
కర మెఱుంగఁ గలిగిరి - అది
చిరకాలము వలనఁ జెడెను.

ఆచరణయె లేక మూల
నడఁగి యుండు జ్ఞానయోగ;
మాదియైన దాని మూల
మరయుమ - భక్తుఁడవు సఖుఁడ
వైనందుకు వినిపించెద
నతి రహస్య మగు దానిని."

అంతఁ గ్రీడి పలికె "జనన
మందితి వీ విపుడు; మున్నె
అవతరించె భానుఁడు; సృ
ష్ట్యాదినె రవి కెట్టులఁ దెలి
యఁగఁ జెప్పినాఁడవో, నే
నరయఁ జాలకుంటిని - నా
కిద్దానిని దెల్పు మయ్య!"

అనుడు కృష్ణుఁ డనె "నిర్వ్యర
మనేకమ్ము లగు జన్మము
లందియుంటి, మెఱుఁగుదు నే
నవ్వానిని - నీ వెఱుఁగవు.

జనన మెఱుఁగనట్టివాఁడఁ
జావు లేని శాశ్వతుఁడను
సర్వము నియమించు నట్టి
శక్తియుతుఁడ నయ్యుఁ బ్రకృతి
సహజ మాయచే జనింతు.

ఎపుడు సడలునో ధర్మ,
మ్మెపు డధర్మ మేచునో, నే
నపుడె పుట్టుచుందు భువిని
విపుల ధర్మమును గావఁగ.

సాధుజనుల రక్ష కొఱకు
సమద ఖలుల శిక్షకొఱకు
సద్ధర్మముఁ గాచుటకై
సంభవింతు యుగయుగాన.

అఖిల జన్మ కర్మ రహ
స్యమ్ములు నాచేత విదిత
మైన యట్లు నమ్మి తెలిసి
నట్టి మనుజుఁ డర్జున ! దే
హమ్ము విడిచి మఱల జన్మ
మందఁడు నన్నుఁ బొందఁ గలిగి.

వీత రాగ భయ క్రోధ
విబుధులు, నన్నాని నాకు
వేఱుకాని వారు, శరణు
వేడుకొనెడువారు, తపో
విజ్ఞానముచేఁ బునీత
విధులను నన్నుఁ బొందఁగలరు

ఎవరెవ రెట్లెట్లు నన్ను
ప్రవిమల గతిఁ గొల్తురో నే
నవిరళ కృపఁ బ్రోతు వారి;
భువిని బెక్కు విధముల మా
నవు లెల్లరు నా త్రోవల
నవిరతమ్ము నమసరింత్రు

కర్మ వలనఁ గలుగు ఫలముఁ
గాంక్షించెడు వారలు నా
కపు వాసులఁ గొల్తు, రుర్విఁ
గర్మలచే ఫలములు వే
గముగా సిద్ధించును గద

* త్రిగుణ కర్మ రీతులు నా
లుగు జాతులుగాఁ బొడమెను—
జగతి వాని కర్తగ నే
నగుచుఁ బ్రకృతి వశుఁడఁగామి
నెగడెద సుమి అకర్తగను.

కర్మలు నను ముట్టఁ బోవు-
కర్మ ఫలము నేఁ గోరను-
కడఁగి దీనిఁ దెలియువాఁడు
కర్మ బంధములఁ జిక్కఁడు.

కర్మ లాచరించిరి మను
గరువము ఫలకాంక్ష లేని
ఘన ముముక్షులే కర్మలు
గావించిరి కద—అ జన
క ప్రభృతుల గతి నీవు స్వ
కర్మల నొనరింపుమయ్యా.

కర్మాకర్మముల నడుమ
కవులె మోహమొందుచుంద్రు -
కాన అశుభమును వీడి అ
ఖండ ముక్తి దేనివలనఁ
గనఁ గలవో అది తెలిపెద.

శాస్త్ర సుముఖమగు కర్మను
శాస్త్ర విమతమగు దానిని
పరిచూచి అకర్మను గను-
చనదు కర్మతత్వ మెఱుఁగ.

కర్మల నేఁ జేయలేదు-
కర్మ లింద్రియముల వలనఁ
గలిగెనంచుఁ గర్మయం ద
కర్మను, గర్మముగఁ దగ న
కర్మను నొగిఁ గనెడు వాఁడె
ఘన బుధుఁడగు కర్మవిదుఁడు.

కాంక్షను దునుమాడి నియత
కర్మ నెవఁడు సల్పునొ వి

*సత్వ రజస్తమములు త్రిగుణములు. అందు రజము క్రమముగ సత్వముతోఁ దమముతోఁ గలయఁగ సత్వము, సత్వరజము, రజస్తమము, తమము, అను నాలుగు జాతులు వెలసినవి.

క్కఁ_మ్ముగ జ్ఞానాగ్ని చేతఁ
గాల్పఁబడిన కర్మలు గల
కడు నేర్పరియంచు విబుధ
గణము వచించెదరు పార్థ !

సతతము సంతృప్తి, నిరా
శ్రయ, మెసఁగఁగఁ గర్మపు ఫల
సంగ రహితుఁడగు నాతఁడు
సలిపి కర్మ సలుపఁడుగద.

తన మానసమును నాత్మను
దన వశమ్ము చేసి, సర్వ
మున నిగ్రహమూని, ఆస
గొనక, కేవలము శరీర
మును బ్రోచుటకై సలిపెడు
పనుల నరుఁడు పొందఁ డఘము.

తనకుఁ దా లభించు దానఁ
దనివి సెంది, జంట లన్నిఁ
టిని దొలఁగి, మచ్చరమ్ము
నణఁచి, కల్గు దానికిఁ గ
ల్గని దానికిఁ గలఁత పడక,
పనులను నెరవేర్చు నట్టి
మనుజుఁడు బంధింపఁబడఁడు.

ఆశాబంధము లడంగి,
అచల జ్ఞానాప్త చిత్తుఁ
డగు ప్రాజ్ఞుని యజ్ఞార్థ
మైన్మ పొసంగు కర్మ శేష
మావంతయు లేక మాయు.

అర్పణము హవిస్సును హో
మాగ్ని హోమ కర్తృ కర్మ
లన్నియు బ్రహ్మ స్వరూప,
మా కర్మ సమాధి నున్న

అతఁడు గాంచు యజ్ఞఫల
మ్మదియుఁ గూడ బ్రహ్మమగును.

దైవ యజ్ఞమును గొల్తురు
దగ బ్రహ్మనిలయ్మునఁ గొం
దఱు యోగులు ; యజ్ఞ పదా
ర్థము నాత్మను యజ్ఞాకృతిఁ
దవులఁ గట్టెదరు కొందఱు.

సంయమాగ్ని చేఁ గొందఱు
చక్షువు మొదలైన యట్టి
సర్వేంద్రియముల వేల్తురు;
శబ్దాదిక విషయములను-
సర్వేద్రియ కీలలందు
సతతము నర్పింత్రు వేఱు
జను లుర్విని బాండుతనయ !

ప్రాణకర్మ లెఱుఁగుటచేఁ
ప్రజ్వలించు నట్టి ఆత్మ
వర సంయామ మనెడు యోగ
పావకమున నింద్రియాను
భవ కర్మల లయము సేయ
భావింతురు మఱికొందఱు.

అరయ, దపోయాగ, మాగ
మాధ్యయనపు యోగయజ్ఞ
మా పదార్థ దానయజ్ఞ
మదియుఁగాక జ్ఞానయజ్ఞ
మతుల శితవ్రత మఖ మొగి
నాచరింతు రితర జనులు

కుడిముక్కున గాలిఁబీల్చి
యెడమవైపు విడిచి, యట్లె
యెడమనుండి గాలిఁబీల్చి
కుడితట్టున విడిచిరెంట

విడవక ప్రాణాయామము
దొడరి సల్పెదరు కొందఱు

పూని బైటి గాడ్పులందె
లీనము గావించి మఱియు
లోన వెలయు గాలుల న
వ్వానిలో లయమ్మొనర్చి
జ్ఞానులు నియతాహారులు
గా నెసంగి నిఖిల యజ్ఞ
మానిత కర్మల నెఱింగి
కానరుగద కలుషమ్మును.

యజ్ఞము లొనరించి పిదప
యజ్ఞశేష మైనయట్టి
యమృతాన్నము దిను నాతం
డా సనాతన బ్రహ్మము
నంద యజ్ఞునకుఁ గల్గ ది
హ, మ్మెటు లొద పర్మమ్ములు?

బ్రహ్మ ముఖమునం దీ గతి
బహు విధ మఖ నికరమ్ములు
పరఁగెఁ, గర్మజములుగఁ ద
ద్బహుళ యజ్ఞముల నెఱింగి
పడయుము కౌంతేయ! ముక్తి

ద్రవ్య సాధ్యమై చను న
ధ్వరము కన్న జ్ఞాన సుసా
ధ్య మ్మగు యాగము మేలగు,
దాని యందుఁ గర్మ లుడుఁగ-

బ్రహ్మ జ్ఞానేశ్వరులను
భక్తిని సేవించి వారిఁ
బ్రశ్నించి యమూల్యమైన
బ్రహ్మ జ్ఞానోపదేశ
భాగ్య మొందుమో యర్జున!

దేని నెఱింగిన మోహముఁ
బూనవో, భూతాళిని నె
ద్దానివలన నీలో నా
లోనఁ గాంచఁగలవో యది
జ్ఞానమని గ్రహింపు మనఘ!

పాపు లందఱను మించిన
పాపివైన నరే-సకల
పాప పయోధిని దరింపఁ
బడవ కదా సుజ్ఞానము.

అగ్ని రగిలి, పొగులు కట్టె
యల భస్మ మొనర్చు రీతి
నఖిల కర్మ నికరము జ్ఞా
నాగ్ని దగ్ధ మొనరించును.

జ్ఞానము వలెఁ బరిపూతం
బైన దొండులేదు: యోగ
మూని సిద్ధి నొందినట్టి
మానిసి తన యంతరాత్మ
లోనఁ గాంచు స్వానుముగఁ గా
లాను భావ్యముగను పార్థ!

పరమం బగు జ్ఞానంబును
బడయఁ గోరు వాఁడు శ్రద్ధఁ
బరఁగు నట్టి వా డింద్రియ
వశుఁడు కాని వాడు మోక్ష
పదవి నొందు శీఘ్రగతిని.

జ్ఞానము శ్రద్ధయును లేని
సంశయాత్ముఁ డెందును నా
శము నెందును వాని కెన్న
జగము పరమ సుఖము సున్న

(సశేషం)

వ్యాస తాత్పర్యనిర్ణయము

శ్రీ వీరఘంట సత్యనారాయణశాస్త్రి

(గత సంచిక తరువాయి)

మధ్యస్థులనగా — వాది ప్రతివాదులకు అభిమతమయిన పక్షద్వయమునందు స్వపక్షత్వాభిమానము శూన్యమయి ఆ రెండుపక్షములందలి బలాబలనిర్ణయ, కుశలురగుటయే.—ఇట్టి మధ్యస్థత్వము బాహ్యమత ప్రవిష్టులకు సంభవించునని చెప్పుదురా ? లేక కపిలాది తన్త్రప్రవిష్టులగువారికి సంభవించునని చెప్పుదురా ? లేదా వేదాన్తశాస్త్ర ప్రవిష్టులగువారికి సంభవించునని చెప్పుదురా ?

ఇందు మొదటిది సంభవించనేరదు. బౌద్ధ - ఆర్హత - చార్వాకాది బాహ్యమత ప్రవిష్టులగువారు వేదప్రామాణ్య మంగీకరింపనివారగుటచే ఉపనిషదధ్యయనాభావముచే నాయుపనిషత్తులయందలి ఉపక్రమోపసంహారాది షడ్విధతాత్పర్య లింగస్వారస్య బలాబలనిర్ణయ సామర్థ్యము లేనివారగుటచే వారికి మధ్యస్థత్వప్రసక్తియే లేదు. వేదాక్షర శ్రవణమునకు గూడ అనధికారులగుటచేగూడ వారి సన్నిధానమందు వేదాన్తవిచారము ప్రత్యవాయకరంబు నగుచున్నది.

రెండవదియునుకాదు. కపిల-కణాద - గౌతమాది మతప్రవిష్టులు ఇప్పుడెచ్చటను కనబడకపోవుటచే వారికికూడ మధ్యస్థత్వకల్పన అభిత్తిచిత్రాయమాణమటు యున్నది. జీవానేకత్వము-ప్రపఞ్చసత్యత్వము-పరక్షేత్రజ్ఞ భేదవాదిత్వము మొదలగువానియందు అభిమానముచే పక్షపాతముకలవారగుటవలన వారికి పూర్వమందుచెప్పబడినట్లు మధ్యస్థత్వము సంభవింపనేరదు.

మూడవదియునుగాదు— వేదాన్తశాస్త్ర ప్రవక్తలయిన భాష్యకారాదుల మతమునందు బ్రవేశించిన వారిలో భగవత్పాద - రామానుజ - మధ్వ - శ్రీకణ్ఠ - మత చతుష్టయమునందు ప్రవేశించినవారే ఎక్కువగా నుండుటవలన వారిలో వారికి పరస్పర విరుద్ధమయిన భేదాభేదములయందు ఒక్కొక పక్షమవలంబించిన వారగుటచే ఆ ఉభయవాదులకు అంగీకారమైన మధ్యస్థత్వము గగన కుసుమాయమానమయినది. మరియు వాది ప్రతివాది జ్ఞాన తారతమ్య నిర్ణయ వ్యాపారమునందు కృతార్థులగుటచే తత్వ నిర్ణయ వ్యాపారమునందు వారికి పరంపరా ప్రాప్తమయిన గురూపదిష్టమయిన స్వమతాభిమాన దురాగ్రహము నివారించుటకు శక్యమయినదికాదు. కనుకనే "వాది దౌర్బల్యం వినా న మతదౌర్బల్యం" వాది దౌర్బల్యము గాని వాద దౌర్బల్యము లేదనియెడి సామెత సిద్ధించుచున్నది. అందువలన యుక్తి మాత్రబలముచే గాని, శ్రుతి మాత్రబలముచే గాని · యుక్తి సహకృతశ్రుతి మాత్రబలముచే గాని,· మధ్యస్థ విద్వత్సన్నిధాన బలముచే గాని, తత్తద్వాదులచే నంగీకరింపబడిన కూట సాక్షివాక్య సదృశములయిన సూత సంహిత - బోధాయనవృత్తి మొదలగువానిచే అనుగ్రహింపబడిన భగవత్పాద రామానుజాది భాష్యగ్రన్థ పర్యాలోచనచే గాని ఈ యర్థమే వ్యాస తాత్పర్య విషయమని ఎవరి చేతను నిర్ణయించుటకు శక్యముకాదు. అట్లయినచో నీవుమాత్రము వ్యాస తాత్పర్య విషయమిదియేయని ఎట్లు నిర్ణయించగలవని యందురా ! వినుడు.

స్తోత్ర భాష్యమునందు హరిహరులలో సత్వ గుణాశ్రయు డెవడని సంశయము కలుగగా "స్యాన్నాగర ద్రావిడ వేసరం చక్రమేణ వై సత్వ రజస్తమాంసి, మహీసురోర్వీపతి వైశ్యకాశ్చ హరిశ్చ

ధాతా హర ఆదిదేవః" అని మధ్యస్థ శ్రీశాస్త్ర వచన బలముచే సత్వగుణాశ్రయుడు విష్ణువే యని వేదాన్తాచార్యునిచే నిర్ణయించబడినది.

చతుర్వేద తాత్పర్య సంగ్రహమందు శివ నారాయణులలో నెవరికి నమస్కారము చేయవలెనను సంశయము రాగా "ఏ క్రిణ్యా ముద్రయా శక్రం పద్మిన్యా దర్శయేద్విధిం, శంఖిన్యా కేశవం రుద్రం శిరస్యంజలిముద్రయా" అని మధ్యస్థ భరతశాస్త్ర వచనబలము ననుసరించి "యా శంఖినీభవతి శంకర! ఏక్రిణీయా ముద్రాచ యా కమలినీ భరతోపదిష్టా తాభిర్భవ న్త్యభినయా విబుధా న్తరాణాంమౌళి స్పృశా కరపుటాంజలిముద్రయా తే"అని సుదర్శనాచార్యునిచే శివునమశ్శేషిత్వమని నిర్ణయించబడినది.

ఆ ప్రకారమే యిచ్చటను పూర్వోక్తములయిన భగవత్పాద - రామానుజాది భాష్యకారుల అభిమతార్థములలో ఏ అర్థమునందు వ్యాస తాత్పర్యము కలదను సంశయము రాగా తన్నిర్ణయము కొఱకు మనకు మధ్యస్థులుగా నేర్పడియున్న కపిల - కణాద-గౌతమ-పతఞ్జలి - జైమిని - త న్త్రములయందును;పాశుపత - పాఞ్చరాత్ర - బౌద్ధ - అర్హత - చార్వాక - త న్త్రములగు పది త న్త్రములయందును— "యావత్పరమతం ననిరాక్రియతే తావత్స్వమత మప్రతిష్ఠితం భవతి" "పరమతమును నిరాకరించనిదే స్వమతము ప్రతిష్ఠితము గానేరదు." అనెడు న్యాయంబున స్వమతి స్థాపన కొఱకు పరమత నిరాకరణ ప్రస్తావములో కపిల కణాదులచే కేవలాద్వైతమే వ్యాస తాత్పర్య విషయమని తలచి అనువదించి నిరాకరించుటచే, ఆ అద్వైతమే వ్యాస తాత్పర్య విషయమని నిర్ణయించబడుచున్నది. అట్లు గౌతమ మహర్షియు చెప్పియున్నాడు. "విప్రతిపత్తౌ సాక్షినిమిత్తా సత్యవ్యవస్థా" విప్రతిపత్తి కలిగినప్పుడు సత్యవ్యవస్థ సాక్షినిమిత్తమైనది. అందుచే అద్వైత ప్రతిపాదకమైన సూత సంహితా మూలకమయిన భగవత్పాదీయ భాష్యమే ప్రమాణమని నిశ్చయింపబడుచున్నది.

జీవానేకత్వము-ప్రపంచ సత్యత్వము-పరక్షేత్రజ్ఞభేదము - మొదలగువాని యందలి యభిమానముచే కపిల-కణాద - గౌతమ - ప్రభృతులకు మధ్యస్థత్వము లేదని పూర్వము చెప్పి ఇప్పుడు వారికి లేని మధ్యస్థత్వమును అంగీకరించి తదనువాద బలమువలన యీ యర్థమే వ్యాసతాత్పర్యమని చెప్పినచో స్వవచన వ్యాఘాతము వచ్చునందురేమో! అటుల గాదు-కపిల కణాదాదులకు భేదాభేద ప్రతిపాదక శ్రుత్యర్థ విచారమునందు మధ్యస్థత్వము లేకపోయినను వారికి వ్యాసమతము ననువదించి ఆ వ్యాసమత నిరాకరణ పూర్వకముగా స్వమత స్థాపన కొఱకు వ్యాససిద్ధాన్తమవశ్యము తెలిసికొన దగుటచేతను, ఆ సిద్ధాన్తమునందు తమ కెట్టి స్వపక్షత్వాభిమానము లేకపోవుటచేతను వ్యాసతాత్పర్యమునందు మధ్యస్థత్వము సంభవించుట కెట్టి యభ్యన్తరము లేదు.

అట్లైన కపిలాద్యనువాద రూపమయిన యుక్తి బలముచే వ్యాసతాత్పర్య మిది యని నిశ్చయించబడినచో నితర భాష్య గ్రన్థాదులయం దెవ్వరికిని ప్రవృత్తి కలుగదని చెప్పరాదు "తంత్వౌపనిషదం పురుషం పృచ్ఛామి-నావేదవిన్మనుతే తం బృహన్తం" ఇత్యాదిశ్రుతులచే షడ్విధ తాత్పర్య లిఙ్గాద్యుపేతమయిన శ్రుతిబలముచేతనే పరతత్వ నిర్ణయము చేయవలెననెడు అర్థమే వ్యాసతాత్పర్య మగుటవలన ఆ యర్థమునే ప్రతిపాదించునట్టి తత్తద్భాష్యగ్రన్థ పర్యాలోచన చేతనే తన్నిర్ణయము చేయవలసియుండగా వానిలో భగవత్పాదభాష్యము ననుసరించి వ్యాసతాత్పర్య నిర్ణయము యుక్తమా? శ్రీకణ్ఠరామానుజమధ్వాది భాష్యముల ననుసరించి వ్యాసతాత్పర్య నిర్ణయము యుక్తమా? అనెడు వాది విప్రతిపత్తి రూపమయిన సంశయము రాగా కపిలాద్యనువాదముచే పుష్టిచెందిన భగవత్పాద భాష్యమునందు చెప్పబడిన ఉపక్రమోపసంహారాది షడ్విధ తాత్పర్య లిఙ్గాదులతో గూడిన శ్రుతిబలము చేతనే వ్యాస తాత్పర్య నిర్ణయము యుక్తము గనుక అందఱికిని

తత్త్వదృష్ట్యగ్రన్థాదులయందు ప్రవృత్తి సంభవించుట కెట్టి అభ్యంతరము లేదు.

వేదాన్త శాస్త్రమునందు "రచనానుపపత్తేశ్చ నానుమానమ్" ఈ మొదలగు అధికరణములయందు పూజ్యుడగు వ్యాసమహర్షిచే సాంఖ్య మత నిరాకరణ మెట్లు చేయబడునో అలాగుననే సాంఖ్యతన్త్రము నందును పూజ్యుడగు కపిలమహర్షిచే వేదాన్తశాస్త్రాభిమతమైన కేవలాద్వైత - భేదాభేదాపాధికత్వ - ప్రపఞ్చానిర్వచనీయత్వాద్యనువాదపూర్వకముగా అద్వైతము ఖండన చేయబడెను. అది ఆ సాంఖ్య తన్త్రమందెట్లు నిరాకరించబడినదనగా : అందలి సూత్రములను వ్రాయుచున్నాను సాంఖ్యశాస్త్ర ప్రథమాధ్యాయమునందు 'నా విద్యాతోప్యవస్తునాబన్ధాయోగాత్' 'వస్తుత్వే సిద్ధాన్త హానిః, విజాతీయద్వైతాపత్తిశ్చ' 'విరుద్ధోభయ రూపాచేత్' 'నతాదృక్పదార్థా ప్రతీతేః' ఆ అధ్యాయమునందే 'ఉపాధి భేదేపి' 'ఏకస్య నానా యోగ ఆకాశస్యేవ ఘటాదిభిః' 'ఉపాధిర్భిద్యతే నతు తద్వాన్' 'ఏవ మేకత్వేన పరివర్త మానస్య' 'న విరుద్ధ ధర్మాధ్యాసః' 'అన్య ధర్మత్వేఽపి నారోపాత్తత్సిద్ధిరేకత్వాత్' 'నాద్వైత శ్రుతి విరోధో జాతి పరత్వాత్' 'విదిత బన్ధకారణస్య దృష్ట్యా తద్రూపమ్' 'నాన్ధదృష్ట్యా చక్షుష్మతా మనుపలంభః' 'వామదేవాది ర్ముక్తోనాద్వైతమ్' 'అనాదావద్య యావదభావా ద్భవిష్యదప్యేవమ్' 'ఇదానీమివ సర్వత్ర నాత్యన్తోచ్ఛేదః'.

ఇట్లు ప్రథమాధ్యాయ మందలి సూత్రములు చెప్పి పఞ్చమాధ్యాయ మందలి సూత్రముల నుదాహరించుచున్నాను. పఞ్చమాధ్యాయమునందు- 'నా విద్యా శక్తి యోగో నిస్సంగస్య' 'తద్యోగే తత్సిద్ధా వన్యోన్యాశ్రయత్వమ్' 'న బీజాంకురవత్ సాదిసంసారశ్రుతేః' 'విద్యాతోఽన్యత్వే బ్రహ్మ బాధ ప్రసక్తేః' 'అబాధే నైష్ఫల్యమ్' 'అవిద్యా బాధ్యత్వే జగతోప్యేవం' 'తద్రూపత్వే సాదిత్వమ్' ఆ అధ్యాయమునందే వేఱొకచోట 'నానిర్వచనీయస్య తదభావాత్'; ఆ అధ్యాయమునందే మఱొకచోట - 'నాద్వైత మాత్మనో లిఙ్గాత్తద్భేద ప్రతీతేః' 'నానాత్మనాపి ప్రత్యక్ష బాధాత్' 'నోభాభ్యాంతే నైవ' 'అన్య పరత్వ మవివేకానాం తత్ర' 'నాత్మా ఽవిద్యానో భయం' 'జగదుపాదానకారణం నిస్సంగత్వాత్' 'నైక స్యానన్ద చిద్రూపత్వే ద్వయోర్భేదాత్' 'నానన్దాభివ్యక్తి ర్ముక్తిర్నిర్ధర్మత్వాత్.'

ఇట్లు పఞ్చమాధ్యాయమునందలి సూత్రములను జెప్పి షష్ఠాధ్యాయమునందలి సూత్రములను జెప్పుచున్నాను షష్ఠాధ్యాయమునందు- 'ఉపాధిశ్చేత్తత్సిద్ధౌ పునర్ద్వైతమ్ - ద్వాభ్యామపి ప్రమాణ విరోధః' 'ద్వాభ్యామప్య విరోధాన్న పూర్వముత్తరంచ సాధకాభావాత్' 'ప్రకాశ స్తత్సిద్ధౌ కర్మకర్తృ విరోధః' 'జడవ్యావృత్తో జడం ప్రకాశయతి చిద్రూపః' 'నశ్రుతి విరోధో రాగిణామ్ వైరాగ్యాయతత్సిద్ధేః' 'జగత్సత్యత్వ మదుష్ట కారణ జన్యత్వాద్బాధకాభావాత్'.

ఇట్లు ఒకటి - అయిదు - ఆరు అధ్యాయములందలి పరమత నిరాకరణమే ప్రయోజనముగాకల కపిల సూత్రములందు కేవలాద్వైతాదికము అతి స్ఫుటముగా కవిపించుటవలన అట్టివాది ఎవరని ఆకాంక్ష రాగా వ్యాస సూత్రములందు పరస్పర విరుద్ధార్థ ప్రతిపాదిక బహువిధభాష్య ప్రచారముచే సంశయము వచ్చి తన్నిర్ణయము చేయవలసిన అవసరము కలుగగా పతఞ్జలి - జైమిని - గౌతమ - కణాదాది సూత్రకారులకున్ను - పాశుపతాది తాన్త్రిక మతప్రవిష్టులకున్ను - చార్వాకాది బాహ్యమత ప్రవిష్టులకున్ను - అద్వైత మంగీకరించని వారగుటవలన వాదిత్వము సంభవింపదుగాన పారిశేషిక ప్రమాణము వలనను, ప్రకారాన్తరముగా ఆ నిర్ణయముయొక్క ఆకాంక్ష నివర్తించదు కనుకను, వ్యాసభగవానుడే వాదియని సిద్ధమగుచున్నది. మరియొకరీతిగా వ్యాస మహర్షిని విడిచి ఎవరినో మరియొకరిని అప్రసిద్ధుని వాదిగా నంగీకరించి వాని కథిమతమైన కేవలా ద్వైతమునకు వ్యాస తాత్పర్య విషయత్వములేదని చెప్పుట కంగీకరించినను, భట్టభాస్కర- యాదవ ప్రకాశ- శ్రీకణ్ఠ - రామానుజ - మధ్వాది భాష్యకర్తల

కభిమతమయిన యర్థములలో నీయర్థమే? వ్యాస తాత్పర్యమని ఎవనిచేతను నిర్ణయించుటకు శక్యము కాకపోవుటవలనను, ద్వైతవాదులకు స్వపక్షస్థాపన చేసికొనలేనట్టి వితణ్డవాద ప్రసక్తి సంభవించును. అందువలన నీరెండు విధములయిన ఆకాంక్ష శాన్తించుటకు వ్యాసుడే వాదిగా మన కిచ్చలేక పోయినను ఒప్పుకొనవలసియున్నది ఈ యర్థమే తటస్థులగు మాత్సర్య విహీనులకు హృదయంగమ మయినది. ఈ విషయమయి కొంతమంది భేద వాదులు కపిలసూత్రములందుగల కేవలాద్వైతాను వాదరూప బ్రహ్మాస్త్రమునకు ప్రతిక్రియను జేయు టకు సమర్థత లేనివారయినను పరంపరగా వచ్చు చున్న భేదవాసనచే కలుషితమైన అన్తఃకరణము కలవారయి నిజ మతాభిమానమును విడచిపెట్టుటకు సమర్థత లేనివారగుచు తమతమ బుద్ధ్యనుసారముగా కల్పింపబడిన యుక్త్యాభాసములయిన సూచీ శకల ములచే కేవలాద్వైతానువాద రూప బ్రహ్మాస్త్రమును పరిహరించుటకు కోరుచున్నవారలయి సాంఖ్య శాస్త్రానుసారముగా కేవలాద్వైతము వ్యాస తాత్పర్య విషయమని చెప్పుట యుక్తముకాదని పదమూడు రకముల పూర్వపక్షములను జేసిరి.

1. అందలి మొదటిప్రశ్న యిది—సాంఖ్య సూత్ర ములను పెద్దలెవరు తమ గ్రంథములం దుదహ రించక పోవుటచే కపిలునిచే చెప్పబడినవని నిశ్చ యించుటకు వీలులేదు.

దానికి సమాధానము—పూజ్యపాదులగు విద్యా రణ్యులు సూత సంహితకు వ్యాఖ్యయగు తాత్పర్య దీపికయందు "అతఏవ సాంఖ్యై రుచ్యతే సత్వ రజస్తమసాం సామ్యావస్థా ప్రకృతిః" అనియు అప్పయ్య దీక్షితులవారు తమ పరిమళ గ్రన్థమునందు 'ఆనుమానికమప్యేకేషామ్' అను నధికరణమునందు "అతఏవ 'స్థూలాత్పంచతన్మాత్రస్య' అనునది మొదలుగాగల 'సంహత పరార్థత్వా త్పురుషస్య' ఇత్యాని కపిల సూత్రాణి" అనియును, బాలకృష్ణా నన్దచరణులు పురుషార్థ రత్నాకరమనెడు గ్రన్థము నందు "మోక్షస్తు లక్షిత స్సాంఖ్యైః అథత్రివిధ దుఃఖాత్యన్త నివృత్తి రత్యన్త పురుషార్థః" అని యును, అభియుక్త గ్రన్థములందు కపిలసూత్రము లుదాహరింపబడుటచే సాంఖ్యసూత్రములు కపిలునిచే జెప్పబడలేదని చెప్పుటకు వీలులేదు.

ఇచ్చట మరియొక అవాన్తర పూర్వపక్షము చేసిరి. ఇట్లు అభియుక్త గ్రన్థములలో కపిలసూత్రము లున్నను, మీరు ఉదహరించుచున్న "కేవలాద్వైతాను వాద సూత్రములు కపిలునిచే జెప్పబడినవని నిశ్చ యించుటెట్లు? అని.

దానికి సమాధానము—కపిల సూత్రములకు వ్యాఖ్యానము రచించిన "అనిరుద్ధాచార్యులు" మొద లగువారు "అథత్రివిధ దుఃఖాత్యన్త నివృత్తి రత్యన్త పురుషార్థః, ఇత్యారభ్య" "యద్వా తద్వా తదుచ్ఛిత్తిః పురుషార్థః" అను సూత్రమువరకు మధ్యగల సూత్రము లన్నింటికి వ్యాఖ్యానము చేయుటవలన పై నుదహరింపబడిన కేవలాద్వైతానువాద సూత్ర ములు కూడ తన్మధ్యపతితము లగుటచే కపిల ప్రణీతములని చెప్పుటయందు నిర్వివాదము.

రెండవ పూర్వపక్షము — ప్రాచీనాద్వైత గ్రన్థ ములయందు కపిల సూత్రోక్తి కేవలాద్వైత సాధక మయిన యుక్తిగా జెప్పకపోవుటవలన కేవలాద్వై తము వ్యాసతాత్పర్య విషయ మెట్లగును?

దానికి సమాధానము—శాంకరభాష్యాది ప్రాచీన గ్రన్థములందు గౌతమ కపిలాది సూత్రకారులే ప్రతి వాదులుగా కనబడుటవలన వారి మతములను నిరాక రించుటయందు ప్రవర్తించిన భాష్యకారాదులు ఈ ఆధునిక భేదవాదుల వాదమును నిరాకరించుటకొఱకు కపిలానువాద యుక్తి పర్యన్తము పరుగిడుట వారి కంత అపేక్షితముగా కనబడకపోవుట వలనను. అప్పయ్య దీక్షితాది గ్రన్థకారులకు తమతో సమాను లగు యుక్తి ప్రమాణోపన్యాస సమర్థులయిన భేద వాదులు లేకపోవుట వలననే కపిల సూత్రానువాద రూప యుక్తిని అపేక్షించకయే పరమత నిరాకర ణము చేయుట సంభవము కనుకను కపిల సూత్రాను వాద యుక్తిని అపేక్షించలేదు. ప్రాచీన గ్రంథముల యందు ఉదహరించలేనంత మాత్రమున సాంఖ్యాను వాదము కేవలాద్వైతసాధకయుక్తిగా పరిగణింపబడ దని చెప్పుట మూర ప్రలపితముగా గూడ నగును.

శబరి!

భాషాప్రవీణ
శ్రీ బృందావనం రంగాచార్యులు

విమలతపః కుటీరమున
   వేదికపై నవమల్లికాపరా
గము నొలికించి - సుందర
   సుఖంకర తోరణపంక్తితోడ - ర
మ్యముగ నలంకరించుకొని
   సాంజలియై రఘురాము పాదప
ద్మములకడన్ సపర్యలు
   నమస్సులు సల్పెడు నామె యెవ్వరో!

సాదర విలోకనాల దాశరథి యామె
హృదయపూజాంజలిని స్వీకరించుచుండె
భక్తిభావనలో బరవశతనంది
మురుసుకొని పోవుచున్నదా ముసలి యవ్వ.

కనులం దుత్తమకాంత తేజ
   మొలుకంగా సర్వలోకేశు న
ర్చనలో శక్తిసమస్తమున్
   వడల - వార్ధక్యమ్మునన్ దైవ భ
క్తిని కేలూతగబూని నిశ్చల
   తపోదీప్తిం బ్రకాశించు యో
గిని యాధ్యాత్మిక భావసంపదలు;
   జేగీయమ్ము లెల్లప్పుడున్.

ఆ ప్రశాంత విశాలమౌ ఫాలభాగాన
   కోటిచంద్రుల చల్వ కొల్వుదీర
వార్ధక్యమునకు లోబడిన నేత్రాలలో
   తేజమ్ము భక్తి దీధితుల నిలుప
తడబడు పలుకుల తహతహలో ముమ్మ
   రమ్మగు పూజ్యభావమ్ము మెరయ
ఫలములందించెడి పనియందు మాతృత్వ
   రాగలహరుల సొంపు ప్రోగువడగ
ఆశ్రమమ్మెల్ల నీవెయై యణువణువున
పరవశమ్మయి - శ్రీరామచంద్రు చరణ
సేవలో మాన్యవై మురిసెడి త్వదీయ
ధన్యజీవనమునకు వందనము తల్లి!

పరమ పావనమూర్తి సేవావ్రతాన
విశ్వలానందవైభవనియతి దేలు
శబరివా! నీవు తల్లి! విశాల విశ్వ
వంద్యమౌ; తావకీన భవ్యంపుగాథ.

అకలుష జీవనమ్మున
   మహత్తరభక్తి పథానువర్తివై
సకలము విస్మరించితివి
   చల్లని సామికి రామమూర్తికిం
బ్రకటితమాయె నీ పరమ
   పావన భావన - మెచ్చివచ్చె, తీ
రిక యెటులో యొనర్చుక
   నిరీక్షణ సల్పెడి నిన్నుజూడగన్.

సాధ్వీమతల్లి కౌసల్య చల్లని యెడి
   నోచిన బంగారునోము ఫలము
దశరథరాజు సుందర నందనోద్యాన
   మందు పూచిన ఘనమైన పూవు
కౌశిక యాగదీక్షా సమాప్తమొనర్చి
   దివ్య తేజాన వర్ధిల్లు శక్తి
విరత నిశ్చల జప నిష్ఠా గరిష్ఠులౌ
   పరమ సాధుజనాల పాలి కాపు

కొండ కోనలు - వనములు - గుహలు వెదకి
కొనుచు నరుదెంచె నా మహాఘనుడె నిన్ను
ఎట్టి మమకారమో ! యేమొ ! యెరుగమమ్మ !
స్వర్ణసుమముల పూజలు జరుపుకొమ్మ !

ఎంతటి పుణ్య పూజ
లొనరించితివో గద ; తొల్లి జానకీ
కాంతుని నిష్కళంక
మమకార సుధానిధిలో త్వదాశ్రమ
ప్రాంతము భవ్య సంపదల
బంగరు కాంతుల నీనుచుండె వే
దాంత పవిత్రభావ
విభవాతిశయ ప్రతిభా ప్రపూర్ణమై.

నిరుపమ భావనం వగిలి
నిర్మల ధర్మపథంబునే మనోం
బరమున నిల్పి- మానసము
భక్తిమయంబుగ- పండలాది ప
త్సరములు దివ్య దీక్షగొను
సంయమి చంద్రులు పొందలేని దా
శరథిని స్వేచ్ఛగా గొలువ
జాలితి వెంతటి ధన్యురాలవో!

కన్నుల విందొనర్చు
నవకన్మగు మేనున జేయి వైచి ; మా
యన్న ! వరాలకొండ !
యని సాదరచిత్తము భక్తిభావ సం
పన్నముగాగ దివ్య
కుసుమమ్ముల గూర్చిన మాలతోడ ; రా
మన్న నలంకరించు
కొనునంతటి భాగ్యమ దెంతవారికో.

మమకారాతిశయమ్ముచే
శ్రమ సహింపన్ బూని యెంతెంత దూ
రమొ ! కాంతారమునం
జరించి ; తరుణారామమ్ములం జొచ్చి ; రు
చ్యములౌ పండ్లు సువాసనా
మిళిత పుష్పవ్రాతమున్ ; స్వామి కో
సము సాధించి గడించి
తెచ్చితివె ! వాత్సల్యంబు నిండారగన్.

ఒక్కొక పండునే కొరుకు
చుంటివి- వాని రుచుల్గ్రహించి ; యొ
క్కొక్కటి గాగ వారల
మహోత్తమమైన కరద్వయమ్మున
న్మక్కువ మీరగా నిడుచు
మాటలతో దినిపించుచుంటివే !
యెక్కడిదమ్మ ! యీ చనువు
నింత మమత్వము ; నీకు వారికిన్.

మంచి ఫలమ్ము లిచ్చుటయె
మానసమం దతి ముఖ్యమంచు భా
వించుట ; ముందుగా గొరికి
యివ్వదలంచుటలోని యర్థమం
చెంచెనొ ! యేమొ ! స్వామి-
భుజియింపదొడంగెను మూడభక్తి భా
వాంచిత తాపకీన మధు
రాశయ పూర్ణ మ్మనూపహారముల్.

ప్రవిమల మానసమ్మమల
భక్తి రసాన్వితమై రహింప మా
ధవ పదసేవయందె
సతతమ్ము శ్రమించెడివార లెంద రీ
భువిని గలారు- నీ వలె
నపూర్వ ఫలమ్మును బొందగల్గిరే
యెవరయినన్ ! జరిత్రకె
గణించితి వీవు నిజమ్ము నవ్యతన్.

పొంగులువారు భావముల
బూర్ణ మనమ్మున గొల్చువారికే
కొంగున బంగరై ముదము
గూర్చు బరాత్పరు డన్నమాట నీ
యెంగిలి పండ్ల గాథ
వివరించెను- భక్తుల యంతరంగశు
ద్ధిం గని గాక, దైవము
మదిం బులకింపగజేసి దాయునే !

ప్రధిత రామకథా రసాపగల దరచి-
జ్ఞానసారము గ్రోలెడి మానవులకు
పరమ పావనమైన నీ చరితలోని
అక్షరాక్షర మాదర్శమైనదమ్మ !

శ్రీ మెహర్‌బాబా జీవిత చరిత్ర

శ్రీ శ్రీనివాసరావు

మెహర్‌బాబా 1894, ఫిబ్రవరి 25 న పూనా నగరంలో జన్మించారు వీరి తల్లితండ్రులు శ్రీన్‌భాను, షెరియార్‌జీ ఇరానీ. విద్యార్థిగా ఆటలు, సంగీతం, కవిత్వం, సాహిత్యాల్లో ఎక్కువ ఆసక్తి చూపేవారు. పూనా, దక్కన్ కళాశాలలో చదువుచుండగా వీరికి సద్గురు హజరత్‌బాబా జాన్‌తో పరిచయ మేర్పడింది. ఆమె ఆశీర్వచన ఫలితంగా బాబా జీవితంలో పూర్తిమార్పు వచ్చింది. బాహ్యస్మృతిని పూర్తిగా కోల్పోయారు దైవసంబంధమైన ప్రేమలో లీనమైపోయారు. 1915 లో వీరు సద్గురు శ్రీ శాయిబాబాను ఉపాసినీ మహరాజును సందర్శించారు. వీరిరువురి సాంగత్య ఫలితంగా శ్రీ బాబా ఆధ్యాత్మికంగా పరిపూర్ణతను పొందారు. శ్రీ బాబాకు బాహ్యస్పృహ కలిగేటట్టు చేయటానికి ఉపాసినీ మహరాజ్‌కు ఏడు సంవత్సరాలు పట్టింది. సకోరీ ఆశ్రమంలో ఉపాసినీ మహరాజ్‌కు శ్రీ బాబా ఈ ఏడుసంవత్సరాలలో అతి సన్నిహితులయ్యారు ఆధ్యాత్మిక విషయాల్ని గురించి వీరిరువురు రాత్రింబవళ్లు తర్జనభర్జన చేశారు శ్రీబాబా బ్రహ్మజ్ఞానాన్ని పొందారు. ఉపాసినీ మహరాజ్ వీరిని ఈ యుగంలో అవతారమూర్తిగా పేర్కొన్నారు. వారి శిష్యులను అనుచరులను అందరిని శ్రీ బాబాను అనుసరించవలసినదిగా వారు ఆదేశించారు.

1921 నుండి శ్రీ బాబా మానవాభ్యుదయానికి లోక కల్యాణానికి పాటుపడుతున్నారు. వివిధ మతములవారు వివిధ దేశములవారు వీరికి శిష్యులు కాజొచ్చారు. నిస్స్వార్థ సేవను వారికి అలవర్చారు. వారందరిని ఆధ్యాత్మికంగా విజ్ఞానవంతులుగా చేశారు. శ్రీ బాబాలోని దివ్యత్వాన్ని వీరు చవిచూడ గలిగారు.

శ్రీ బాబా అనేక ఆశ్రమాల్ని స్థాపించారు. అహమ్మదు నగరానికి సమీపాన 'ఆరంగామ్'లో ఒక పాఠశాలను స్థాపించి, జాతి మతభేదములను పాటించక అందు అన్నిమతముల బాలురను చేర్చుకొను ఏర్పాటుచేశారు. ప్రేమాశ్రమము పేరిట మరొక పాఠశాలనుకూడ నెలకొల్పారు. పేద విద్యార్థులకు ఇందు ఉచిత భోజన వసతి సౌకర్యాల్ని కల్పించారు వీటినేగాకుండ ఒక ఉచిత వైద్యశాలను, సాధనాశ్రమమును, మస్తు ఆశ్రమమునుకూడ స్థాపించారు.

మస్తులను గురించి కొంచెం వివరించటం అవసరం కావచ్చు. మస్తులు ఆధ్యాత్మిక ఉన్మాదులు. వీరికి బాహ్యస్మృతి ఉండదు. ఎప్పుడు దైవచింతనలోనే ఉంటారు శ్రీ బాబా వీరికి సేవచేస్తూ దైవసాక్షాత్కారాన్ని పొందటానికి తోడ్పడుతు ఉంటారు. శ్రీ బాబా రోగులకు స్వయంగా సేవచేస్తూంటారు. భిక్షులకు ధనవస్త్రాదులనిచ్చి వారికి పాదపూజ చేస్తుంటారు.

శ్రీ బాబా 1925 ఫిబ్రవరి 10 నుండి మౌనదీక్ష వహించారు. ఇంగ్లీషు అక్షరములుగల పలక నొకదానిని తమ సందేశాలను వివరించటానికి ఉపయోగిస్తూ ఉండేవారు. 1954 అక్టోబరు 4 న వారు ఆ పలకనుకూడ విడనాడారు. అప్పటినుండి వారు వ్యక్తం చేయవలసిన విషయాన్ని సంజ్ఞలద్వారానే వ్యక్తం చేస్తూంటారు. వారి అనుచరులు వాటిని లిఖితరూపంలో పెడుతుంటారు వాటిని వారికి చదివి వినిపించి సరిగా నున్నది లేనిది తెలిసికుంటారు. వీరి సంజ్ఞలకు గుర్తులకు ఒక ప్రత్యేకతఉంది వారిని

దర్శించినవారికే వాటి ప్రత్యేకత గ్రాహ్యంకాగలదు. వాటిని వివరింప వీలుపడదు.

వీరి అనుచరులు ప్రపంచం నలుమూలల ఉన్నారు అనేకసార్లు వీరు ఇంగ్లండు అమెరికా మొదలైన దేశాలను సందర్శించి వారి భక్తులను తరింపచేశారు వారు క్రొత్తగా ఎట్టి మతాన్నిగాని స్థాపించటానికి పూనుకోలేదు. ప్రేమద్వారా మానవుడు మోక్షమును పొందవచ్చుననే వారిసందేశం. ప్రాపంచక జీవితాన్ని విడనాడమనిగాని, వర్ణాశ్రమధర్మాల్ని విడనాడమని గాని వారు కోరడంలేదు. ప్రపంచములోని వాస్తవిక పరిస్థితులను ధైర్యంతో ఎదుర్కొని ఆధ్యాత్మికంగా ఉన్నతస్థాయిని చేరమనే వారు కోరేది. సత్యాన్ని గ్రహించడానికి ప్రతి మానవుడు కృషిచేయాలని వారు బోధిస్తున్నారు ఎవరినీకూడ తమతమ మతాన్ని విడిచిపెట్టమని వారు కోరడంలేదు. వివిధ మతాలు కూడ దేవుని వివిధ దృక్పథాల్ని విపులీకరించటానికుపకరిస్తాయని వారు ఉద్ఘాటిస్తున్నారు. దైవసాక్షాత్కారాన్ని పొందటానికి మతం ఒక మార్గమని వారి అభిప్రాయం. వారిచ్చిన విశ్వసందేశాలలో కొన్నింటిని ఈ క్రింద పొందుపరుస్తున్నాను.

''నేను మేల్కొలుపుటకే గాని బోధించుటకు రాలేదు" "మీరందరు ఏనాటినుండో అనాదిసిద్ధముగా నున్నవారే. మీరందరు కలిసి ఒకటే పరమార్థ స్వరూపము. మీలో ప్రతి ఒక్కరిలోను దైవము ఇమిడియున్నాడు. ఆ దైవస్వరూపము కాలముచే కట్టుబడదు. అది అనంతము. అందువలన మీరు అనంతులే కాని ఈ నాడు మీరు బంధితులు. యుగయుగములనుంచి మీరు ఈ బంధములలోనే యున్నారు. ఈ బంధములను మీరు ఒక క్షణమాత్రములో విముక్తి నొందెదరు. ఆ బంధవిముక్తికి ఉన్న ఒకే ఒక దారి 'సర్వవిలీనమైన ప్రేమ'." "నన్ను అర్థము చేసికొనవలెనని యత్నింపకుడు. నాలోతు మీకందునదికాదు. నన్ను కేవలము ప్రేమింపుడు" "తమ సర్వస్వము నాయందు అర్పించిన వారు పిమ్మట తమ సర్వస్వము నాయందే కనుగొనగలరు" "ప్రేమమయుడు తన ప్రేమికులకు దాసుడు. తన భక్తులకు భక్తుడు. ఇదే ప్రపంచమునకు నేనిచ్చు సందేశము" ''సామాన్యముగా అందరు అనుకొను మనస్సు నాకులేదు. నాకున్నది విశ్వహృదయము. దానిని తెలిసికొనుటకు విశ్వహృదయమే కావలెను." ఈ విధంగా వారిచ్చిన సందేశాలు అనేకం గలవు. వాటి నన్నిటిని సామాన్యంగా అర్థంచేసుకోవడం, ఆచరించడం చాల కష్టంతో కూడుకొన్నపని. అనంతమైన భక్తివిశ్వాసాలు అవసరం మానవులను ఆధ్యాత్మికంగా పురోగమింపచేయటానికి వారు చేస్తున్న కృషి అపారం. వారు అనేకసార్లు ఉపవాసాలు చేస్తుంటారు. ఏకాంతంగా అనేక నెలలు గడుపుతూ ఉంటారు. వారు తలపెట్టిన ప్రతి పని యొక్క లక్ష్యాన్ని అర్థంచేసుకోవడానికి సామాన్య మానవులకు సాధ్యపడదు.

వారు రచించిన గ్రంథాలు అనేకం ఉన్నాయి. వాటిలో చాల గ్రంథాలు ఇంగ్లండు అమెరికా దేశాలలో ప్రచురింపబడినాయి. ఈ దేశంలోకూడ అనేకం ప్రచురింపబడినాయి 'గాడ్ స్పీక్సు', 'విజిన్ హూమానిటీ' 'లైఫ్ యట్ ఇట్సు బెస్టు'. వాటన్నిటిలో వారు బోధిస్తున్న అనేక ఆధ్యాత్మిక విషయాల్ని గురించి వివరంగా వివరింపబడి ఉంది. వారు రచించిన ఇంకా కొన్ని గ్రంథాలు ముద్రింపబడలేదు. వాటి ముద్రణకు వారింకా అనుమతించలేదు. మెహరుబాబా - ఒక విజ్ఞానవిధి, ఆత్మ సాక్షాత్కారాన్ని ఉపకరించేవి అది

వారిని దర్శించటానికి ఎప్పుడుపడితే అప్పుడు వీలుపడకపోవచ్చును. ఏకాంతంలో గడిపే దినాల్లో వారిని ఎవరు కూడ కలియుటకు వీలుపడదు. వారిని దర్శించినవారికి వారిలో ఉండే మహత్తరశక్తి విశదమవుతుంది. అనేకమైన సందేహాలతో, వివిధ విషయాల్ని గురించి వారిని ప్రశ్నించాలని వెళ్లినవారందరు వారిని దర్శించగానే వారి సందేహాలు తొలగిపోతాయి. వారికి ప్రశ్నించవలసిన విషయాలు కూడ ఉండవు. వారు జాతి మత వర్గ విభేదాల్ని పాటించరు. వారిని

ఎవరైన కలియవచ్చు. బీదలపై వారు ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహిస్తూఉంటారు. వారి అనుచరులు ప్రపంచం అంతటా చాలమంది బీదవారే.

వారి విశ్వసందేశాలని వివరించటానికి అమెరికాలో 'ఎవే కనర్' అనే పత్రికను వారి అనుచరులు నిర్వహిస్తున్నారు. ఆంధ్ర తదితర రాష్ట్రాలలో వారి సందేశాల్ని వివరించే అనేక పత్రికలు నడుపబడుచున్నాయి.

ఒక సందర్భంలో శ్రీ బాబా నేను నిప్పువంటి వాడినని తెలిపారు. అది ఈ క్రింద యథాతథంగా' పొందుపరుస్తున్నాను.

Baba is Fire

"When you feel cold
And sit near the fire
It drives your cold
And makes you perspire
When you feel hungry
And cook on the fire
It gives you your food
for which you aspire
But if you like a fool
Try to play with fire
It may burn you so badly
That would make hell admire."

(శ్రీ ఆది కె. ఇరాని, ఆంధ్ర మెహర్ మండలి (కాకినాడ) ప్రచురించిన విషయాన్ని ఆధారం చేసుకొని.)

సవరణ

నవంబరు నెల ఆరాధనలో ప్రచురించిన "మనిషి - మహర్షి". 34 వ పుట 2 వ కాలంలో

కన్నబిడ్డనె
తన్నితరుముచు
అన్నె మెనయగ
కన్ను మొరగే
కంగులెరిగిన
నంగిగోవులు

అన్నదానిలో చివరి రెండు పంక్తులు

కందులెరిగిన
గంగిగోవులు

అని ముద్రించబడింది. పాఠకులు సవరించుకొన ప్రార్థన.

—ఎడిటర్.

యుగయుగాల చరిత్రతో భక్తిప్రబోధం చేయండి

స్వాగతోపన్యాసంలో శ్రీ బి. రంగన్నగౌడ విజ్ఞప్తి

శ్రీశైలంలో కర్నూలు జిల్లా దేవాలయాల ధర్మకర్తల ద్వితీయ మహాసభలు

కర్నూలుజిల్లా దేవాలయాల ధర్మకర్తల ద్వితీయ మహాసభలు శ్రీశైలంలో నవంబర్ నెల 28 వ తేదీన మహా వైభవంగా జరిగాయి. 27 వ, తేదీ రాత్రి భోజనానంతరం విషయ నిర్ణయ సభ జరిగింది. 28 వ తేదీన ఉదయం అల్పాహారవిందు తర్వాత ఎనిమిదిన్నర గంటలకు తిరిగి విషయనిర్ణయసభ జరిగింది. తీర్మానాలుకూడా చేశారు.

పతాకవందనం తర్వాత దేవాదాయశాఖ కమీషనర్ శ్రీ పైడి లక్ష్మయ్య బి. ఏ. బి. యల్. గారు శ్రీ శివాజీసభామందిర ప్రారంభోత్సవం చేశారు. స్థానిక స్వపరిపాలనామాత్యులు శ్రీ డి. సంజీవయ్యగారు సభను ప్రారంభించారు. మహాసభ జ్యోతిని శ్రీ లక్ష్మయ్యగారు వెలిగించారు. గుంటూరు వెళ్ళవలసిన ప్రత్యేక కార్యక్రమం ఏర్పడినందువల్ల దేవాదాయశాఖామంత్రి శ్రీ అనగాని భగవంతరావుగారు ఈ మహాసభలలో పాల్గొనలేదు. ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షులు శ్రీ బి. రంగన గౌడగారు స్వాగతోపన్యాసం చేశారు. శ్రీ పేహూరి యెల్లమందయ్యగారు కార్యదర్శి నివేదిక చదివారు. ఆహ్వానసంఘంవారు మంత్రి శ్రీ సంజీవయ్యగారికి, శ్రీ లక్ష్మయ్యగారికి సన్మానపత్రం సమర్పించారు. శ్రీ పైడి లక్ష్మయ్యగారు ప్రధానోపన్యాసం చేశారు. శ్రీ యన్. యస్. గుప్త, శ్రీ సి. పి. తిమ్మారెడ్డి (M. L. A.) ప్రభృతులు ఉపన్యసించారు. సాయంత్రం 5½ గంటలకు తేనేటివిందు జరిగింది. శ్రీ కేశవనాథ్, బేబి కస్తూరి, కుమారి నిర్మల ప్రభృతుల శివతాండవనృత్య ప్రదర్శనం జరిగింది. రాత్రి 8½ గంటలకు మంత్రి శ్రీ సంజీవయ్యగారి అధ్యక్షతను శ్రీ లక్ష్మయ్యగారు రచించిన "మార్కండేయ విజయం" నాటకప్రదర్శనం జరిగింది.

ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు శ్రీ బి. రంగనగౌడగారి స్వాగతోపన్యాసం పూర్తిపాఠం యీక్రింద ప్రచురించబడుతున్నది.

మహాశయులారా !

స్వాగతము - సుస్వాగతము

పతిత పావన పూజ్యదైవ నిలయ ధర్మకర్తాధికారము వహించిన మీకెల్లరకు, ఉన్నతాధికార, అధికార, అనధికార, మహాశయులకు ఈ మహాదివ్యపుణ్యక్షేత్రమున స్వాగతమిచ్చు భాగ్యము లభించినందులకు ధన్యుడను. ఇది మహా సుదినము.

మా ఆహ్వానమును గౌరవించి వ్యయప్రయాసలకోర్చి ఇందరుదెంచిన మీకెల్లరకు శ్రీశైలవాసు డాయు రారోగ్యైశ్వర్యము లొసగి రక్షించుగాక!

మనము ఈ సమావేశమున చర్చించు దేవాలయముల సముద్ధరణ, మతరక్షణ మున్నగువాటిని, నిర్మాణ కార్యము సృష్టించుటకు దీక్షవహించి కీర్తి, పుణ్య, యశస్కాముల గుటకు, శ్రీ పరమేశ్వరు డనుగ్రహించుగాక!

ఈ శ్రీశైలమహాక్షేత్ర మాహాత్మ్యము ఎంతయో గలదు. అది ఎల్లరికి తెలిసియుండుటచేత ఆ ప్రసక్తి మీకే వదలి ప్రస్తుతాంశమున కుపక్రమించుచున్నందులకు మన్నింతురుగాక!

యుగాలనాటి దేవాలయములు - వేదకాలము

సత్యసాధన సత్పురుషవరేణ్యులారా!

దేవాలయములు ఈనాటి సృష్టికావనియు, యుగయుగాల క్రితమే సృష్టికాబడినవనియు, వేదపురాణ, చరిత్రలు, విశదపరచుకొనుట యట్లుండగా, ఈ శ్రీశైలభ్రమరాంబ మల్లికార్జున ఆలయములు యుగాలసృష్టిని నిరూపించుచు ప్రబల నిదర్శనము లిచ్చుచుండుట మీకు తెలిసున్న విషయమే. వేదపురాణకాలములలో దేవాలయములు, ఆశ్రమములు, మఠములు, మానవానీకముయొక్క విజ్ఞాన, భక్తి, ముక్తి మున్నగు ప్రవృత్తుల ప్రసాదించుటకు ఎక్కువ తోడ్పడినవని చరిత్రలు తెలుపుచున్నవి. ఈనాడు శ్రీ తిరుపతి దృష్ట్యా, వేద, పురాణ, కాలము పునరావృత్తి ప్రారంభమైనదని అనేకులు నమ్ముచున్నారు. అందు జరుగు భక్తి, ముక్తి కార్యకలాపాల సాక్ష్యము నమ్మదగినదే.

మన పూర్వులు శ్రీ తిరుపతివలెనే ప్రజానీకమున, మత, ఆధ్యాత్మిక ధర్మాలు పెంపొందుటకు సులువగు మార్గములు ఈ దేవాలయములేనను గొప్పనమ్మకముతో హిందూమత రక్షకు పెట్టనికోటలగు దేవాలయములు సృష్టించి వాటి స్థిరత్వమునకు దాతలు అపారద్రవ్యము, భూములు, దానమొసగిరి. దేవాలయములు ప్రపంచమున కొనర్చిన మహత్తర ప్రయోజనములు అనేకముండుటచేతనే విరివిగా దేవాలయములు సృష్టి కాబడినవి..

చరిత్ర, దేవాలయములు

నీతి కార్యధురంధరులారా!

హిందూరాజులు మనదేశమును పాలించుచున్నంతవరకు దేవాలయములు ప్రవర్ధమానముగా ప్రకాశించి రక్షణలు పొందినవని చరిత్రలు విశదపరచుచున్నవి. దేశము మహమ్మదీయ పాలన సంక్షోభమునకు గురియైనప్పుడు అనేక దేవాలయములు మశీదులుగా మారినవి. ఆ అదను పురస్కరించుకొనిన పోర్చుగీసు కంపెనివారు దక్షిణ రాష్ట్రమును ఆక్రమించుచూ అందుగల కొన్ని దేవాలయములను క్రైస్తుచర్చిలుగా మార్చుకున్నారు. ఈ ఎదురు దాడులను హిందూరాజులు నెదుర్కొని మిగిలియున్న దేవాలయములను రక్షించగలిగిరి అనిచరిత్రలు సాక్ష్యమిచ్చుచున్నవి.

అయినప్పటికి కీడులో మేలొనగూడినదనుకుంటాను. ఈ వుభయదాడుల వలన హిందూదైవనిలయాలు భగ్నమొందినప్పటికిన్ని ఆ దైవస్థావరాలు ఏ అత్యాచారవ్యవస్థల కుపక్రమింపక వారి మతాచార సర్వాంతర్యామియగు భగవానుని ప్రార్థనలకు వినియోగించుకొన్నారు. ఆవిధానము భగవంతునికి సమ్మతమే ననుకుంటాను. భగవద్గీతలో, శ్రీకృష్ణపరమాత్మ:

శ్లో॥ యే యథా మాం ప్రపద్యన్తే తాం స్తథైవ భజామ్యహమ్। మమ వర్త్మానువర్తన్తే మనుష్యాః పార్థ సర్వశః॥

పార్థా! భక్తులు నన్ను ఏరీతిగా దలచిన కోపగింపక అనుగ్రహించి ఆమార్గమును అనుసరించుచున్నానని బోధించెను. మహమ్మదీయ, క్రైస్తవ ఉద్దేశ్యములు గీతా నియమమునకు సమన్వయముగా నుండుటచేతనే వారి ఆశయము ధన్యతగాంచె ననుకుంటాను.

కాగా; అన్నిధర్మాలు గుర్తించిన హిందువులకు దేవాలయముల పారుపత్యం లభించగానే పరశురాముడు రాజుల హతమార్చినట్లు కొన్ని దేవాలయములు హతమొనర్చినారు. వాతాపి సర్వం జీర్ణించుకున్నట్లు కొన్ని దేవాలయముల ఆస్తులు కొందరు జీర్ణించుకొన్నారు, కొన్ని దేవాలయముల ఆస్తి పాస్తులు సముద్రమును అగస్త్యోపాసన జేసినట్లు

గుటకాయస్వాహాజేయుటకు కొందరు కొంగజపంజేయుచున్నారు. అందు కనుకూలముగా ్యాకశిపువరములవంటి ఇనాం భూముల పట్టాలచట్టం హుటాహుటి బయలుదేరి విహరించుచున్నది. అనేకులు జోహారు కొట్టుచూ భగీరథ యత్నమువంటి ప్రయత్నము సిద్ధించెనను జుక్కాలి సంతోషముతో మూటాముల్లె సిద్ధపరచుకొని "మా పెద్దలే ఆపేరను కొనుచు" పట్టాలుపొందుటకు ప్రయాణం కట్టుచున్నారు—

ఇదంతా ఎందుకు ప్రస్తావించుచున్నానంటే, మహమ్మదీయ క్రైస్తవుల దాడులు, మనవారి దాడులు యేవి ఉత్తమమైనవో ఆలోచించి ఈ అన్యాయార్జిత ఆగాపిగాచాన్ని హదలించి అంతమొందించు మార్గాలు అన్వేషించుటకు మనవిజేయుచున్నాను.

చరిత్ర మరెట్లున్నదంటే? మహమ్మదీయ పోర్చుగీసు దాడులు అణగారిన మీదట ఈస్టిండియా కంపెనీ పాలన భారతావనిపై ప్రారంభమైనది. ఈ క్రొత్తపాత సంధులలో పై రీతిగా అనేక దేవాలయములు నాశనమైనవి. మహమ్మదీయ గ్రీసు దాడులే శ్రేషమనిపించుకొన్నవి. బ్రిటిషుపాలన పాదుకొనగానే దేవాలయముల ఆస్తుల దురాక్రమణనుగురించి ప్రజాందోళన చెలరేగినది. దీనితో మిగిలున్న దేవాలయములు ప్రభుత్వదృష్టి నాకర్షించినవి. ప్రభుత్వం ప్రజా ఆందోళనకు మాన్యత గలిగించినది.

1817 సం లో ప్రభుత్వము "రెగ్యులేషను" అను అక్టు సృష్టించి ధర్మాదాయముల పాలన, రివిన్యూబోర్డుకు వప్పగించినది ఈ ఆక్టువల్ల 1839 సం. వరకు ఏదో ఒకరీతిగా పాలనసాగి స్వార్థుల దోపిడీలతో ఉగ్గిసలాడుచున్న దేవాలయములకు ఈ ఆక్టు యాతకగ్రరీతి సహకరించినది.

ఇంతలో దేవాలయముల పాలన ప్రశ్నలందను సభలో చర్చకు గురియైనది. ఆ సభవారు "క్రైస్తుమతము అవలంబించిన రాజులు, మంత్రులు, విగ్రహారాధన జరుగు హిందూదేవాలయములను పాలింపరాదు; వాటిని ఆస్తులతో సహా తక్షణమే స్వదేశస్థులకే వప్పగించవలెను" అని తీర్మానించిరి. ఆ ఉత్తర్వులు రాగానే మద్రాసు రాజధానియందుగల మతధర్మసంస్థలు ఆయా జిల్లాధికారులు తమకు యుక్తమని తోచినవారికి వప్పగించి 1839-40 సం. లో ప్రభుత్వ పెత్తనం వదలుకొనిరి.

ఈ సమయమున అదనుగుర్తెరింగిన పెత్తనందారులు కొందరు వెనుకటివలెనే దేవాలయముల ఆస్తులు సంగ్రహించి దేవాలయముల పేరుప్రతిష్ఠలు నాశనముజేయుచుండిరి. ఈ ఘోరదురంతదుర్దశ వారించుటకు తిరుగా ప్రజాందోళన సాగినది. దీనితో 1863 సం. ఢిల్లీ శాసనసభలో ఒక చట్టం తయారుజేసి దేవాలయములను కమిటీలకు వప్పజెప్పిరి ఈ చట్టం, వంశపరంపరాహక్కుగాగల దేవాలయములను, మఠములను ఏలాటి తనిఖీ లేక వదలినది. దీనితో అమితాదాయంగల శ్రీరంగం, తిరుపతి దేవాలయములే వృద్ధిజెందలేకపోయినవి. ఈ శ్రీశైలం, అహోబిలం, హంపి, మున్నగు మహాక్షేత్రాలు అట్లే, మినుకుమినుకుమంటూ అణగుండగా, మధ్య, కనిష్ఠ తరగతుల దేవాలయములగతి తలచుకోనేల? ఈ రీతిగా 1920-22 వరకు తొట్రుపాటులతో దేవాలయములు కాలంగడిపినవి. అనేకం అంతిమ దశలో "నిష్ఠేద బ్రహ్మపదావలంబనగతిన్ గ్రీడించు యోగీంద్రుమర్యాద" వెలయుచుండెను. "కంచెయే చేనుమేసిన కాపుగతి యేమున్న" దను రీతిగా బాధ్యతగల హిందువులే అన్యాయ దురంతాలకు చేతులు జాచిన అన్యులకేమి పట్టినది? సంతోషించుచూ భాగాలు పుచ్చుకొనుచూ ఎవరి పని వారు చక్కబరచుకొనుచుండిరి. ఇప్పట్టున ప్రజాందోళన లున్నట్టు చరిత్రలు చూపెట్టవు

మనము మద్రాసు రాజధానిలో వ్యవహరించుచున్నప్పుడు ఆ శాసనసభ మంత్రి కీ॥ శే॥ పానుగల్లు రాజాగారు ఈ యుదంతమంతా దెలిసియుండుటచేత 1923 సం॥ దేవాదాయముల చట్టం నిర్మించి హిందూమత దేవాదాయముల బోర్డు రూపొందించిరి. దానితో అనేక దేవాలయములు తల లెత్తినవి స్వార్థులకు గర్భావేదన మిక్కుటమైనది. కొందరు చట్టమును ప్రతిఘటించిరి. చట్టమును రద్దుపరచుకొనుటకు సుప్రీం కోర్టువరకు శ్రమపడిరి. ఆ ఘాకల తర్జన భర్జనలతో చట్ట లోపాలు సరిదిద్దుకొని దిట్టపడినది. బోర్డు దినదినాభివృద్ధి జెందినది. శ్రీ గవర్నమెంటు హస్తగతమైనది.

ఇప్పుడీ డిపార్టుమెంటు గౌ. శ్రీ మంత్రుల పాలనలో క్రీడించుచున్నది. నేటి శాసన సభ్యులకు మన దేవాలయముల పీడితావస్థలు తెలుస్తున్నవి. కాని దేవాలయముల బాగోగులు కోరువారు శ్రీ రాజాగారివలె కీర్తికాంతను వరించువారు ఇంతవరకు అరుదైనందున కాలమహిమను తలపోయవలసి వచ్చినది. కాని కాలమహిమచేత కొందరు

సభ్యులు కొన్ని మాత్రం జేసినారు. ఒకాయన మోహిని చట్టం నిర్మించి దేవుని యీనాంభూములు భోగంవారికి పట్టాలు యిప్పించినారు. ఒకాయన దేవుని యినాంభూములు అర్చకులకు, దేవుండ్లకు పంపకాలు యేర్పాటు చేసినారు. ఒకాయన యినాములు పట్టాలిచ్చు చట్టం చేసినారు. ఇంకా వుండవచ్చు. ఈ రీతిగా దేవాలయాలు "క్రిందెట్లు మీదెట్లు క్రిష్ణంభొట్లు" అన్నట్లు "లేరెవ్వరు దిక్కుమాలిన మొరాలకింపన్" అను రీతి స్మరించుచున్నవి.

నేటి యుదంతము

సదయ హృదయులారా !

యుగాలనాటి మానవానీకముయొక్క ధైర్య, స్థైర్య, సత్య, ధర్మానుష్ఠానము లీనాడు కట్టుకథ లనిపించు చుండవచ్చు. "దైవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనంతు దైవతం" అను సత్యమును పరిశీలించవలెనన్నచో శిథిలమైన దేవాలయములుగల గ్రామములు, పూజలులేక పాడుపడిన దేవాలయములుగల గ్రామముల క్షీణ దుర్దశలు విశాల భావమున తిలకించినచో వేదవాక్కులయొక్క సత్యము, దేవాలయములయొక్క మహత్తర ప్రయోజనములు తేటతెల్ల మగును. ఈ కాలమున దేవున్ని మాత్రం గ్రుడ్డినమ్మకముతో త్రోసివేయలేదుకాని, వర్ణ, ఆశ్రమ, మత, ధర్మములు లేవు మోక్షము, గీక్షము హుళక్కి; ప్రకృతి సాక్ష్యమే నిదర్శనమనువారికి యీ గొడవ అంతా నచ్చదు. నేడు జరుగు చుండే వేదవిమర్శనా విడ్డూర యుదంతములు క్రొత్తగా ప్రారంభమైనవికావు. యుగాలనాటి మానవానీకముయొక్క హయాములో సహితము సత్య ధర్మాదిమతములు అప్పుడప్పుడు కాలచక్ర కల్లోలమున క్రిందుమీదౌచుండుట సహజ మని చరిత్రలు తెలుపుచున్నవి. ఆ ప్రక్రియ మనకు తప్పినదికాదు. అయితే విశ్వవిఖ్యాతమగు నీశ్వర సమేష్టి యానందము అందరిని ముగ్ధుల జేయుచున్నది

ఇటీవల ప్రపంచ మత మహాసభ ఢిల్లీలో జరిగినది. ఆ సభను ఇండియా ప్రెసిడెంటు శ్రీ బాబూ రాజేంద్ర ప్రసాదుగారు ప్రారంభించుతూ "మానవుడు మత ధర్మాలకు లేక ఆధ్యాత్మిక ధర్మాలకు తగిన స్థాన మివ్వకపోతే విజ్ఞాన శాస్త్రాభివృద్ధినుంచి ప్రయోజనము పొందలేరు" అని నుడివిరి. మరియు ఆ సభకు అధ్యక్షత వహించిన ఇండియా వైస్ ప్రెసిడెంటు శ్రీ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణ పండితులుగారు "భావి మానవజాతి రక్షణ నిమిత్తం మానవుడు తాత్కాలిక బుద్ధి వైపునుంచి ఆధ్యాత్మిక చింతవైపు తన మనస్సును హృదయాన్ని మరలించుకోవాలి; మహాసభ మన మతాలపట్ల ఇతర మానవులపట్ల గౌరవం కలిగేటట్టుచేస్తే జన్మతః వ్యక్తులుగాని జాతులుగాని గొప్పవికావు అనుట మరువజాలరు" అని యుద్బోధించిరి.

ఈ అమృత వాక్కులలో భావగర్భితమగు అద్భుత పారమార్థ మిమిడియున్నదనుకుంటాను. ఈ ధర్మాలు ధర్మకర్తల హృదయాల కంకితమైననాడు దేవాలయాలు ధన్యతనొంది దేశము సర్వేషాం సుఖః ప్రమోద మొందగలదు.

మన కర్తవ్యము

దేవాలయోద్ధారక సుధీమణులారా !

అయినదైనది, పోయినది పోయినది. గతమును అవగాహన జేసుకున్నాము. ప్రకృత మీ నాడు మన విజ్ఞానమును వినియోగించి మన కర్తవ్యమును నిర్ణయించుకొనవలసిన సమయ మిదే ననుకుంటాను. శైలాసాధిపతి యగు శ్రీ భ్రమరాంబ మల్లికార్జునులు, మన యాశ్వితములు సిద్ధిజేయుటకు నిరీక్షించుచున్నారు. సందియము వలదు. కార్యాలోచన నిమగ్ను లగుదురుగాక !

మన యీ ఆందోళన ఈనాటిది కాదనియు, వెనుకటికాలమున నీరీతి అనేకము జరిగియుండుటచేతనే ఇంత వరకు కొన్ని దేవాలయములైనా ధరణిపై మనియుండగలిగెననియు విశదపడుచున్నది. నేటి ఆందోళన పెరవలి ప్రథమ సభతో చరిత్రలో నూతనాధ్యాయమును ప్రారంభించుకొన్నది. పెరవలి ధన్యత గాంచెను.

ఇయ్యది ప్రజాప్రభుత్వం. ప్రజలలో గొప్పచైతన్య మున్నది. ప్రజలయొక్క మన్నన, ప్రజల చేదోడు వాదోడు లేనిది పాలనావిధానము సుకరము, శ్రేయము నొందజాలదని రాజనీతిజ్ఞు లంటున్నారు. "వైజ్ఞానిక, వేదాంత

శిరోమణి" యగు శ్రీ డాక్టరు రాధాకృష్ణ పండితులు, రాజరాజన్య శిరోరత్నమగు శ్రీ డాక్టరు బాబు రాజేంద్రప్రసాదు, సప్తఖండములయందు రాజనీతిజ్ఞతియం దారితేరిన శ్రీ డాక్టరు నెహ్రూపండితులు, మున్నగు మహాశయులు ప్రజా రాజ్యమున ప్రజలబాధ్యతలు నొక్కివక్కాణించుచున్నారు గదా! దేవాలయముల అభివృద్ధులులేని సూత్రములుగల శాసనములను పాటించవలయునా? లేక దేశ సుఖప్రదములగు దేవాలయాభివృద్ధి రక్షణలుగల వేదమహర్షుల సూత్రములవంటి శాసనములను పాలించి కృతార్థత జెందవలయునా! అను నిర్ణయాలు ఆలోచించుటే మన కర్తవ్యమని తలచుచున్నాను.

పెరవలి ప్రథమ మహాసభలో అత్యావసరమగు కొన్ని తీర్మానములు కావింపబడినవి. ఈ మహాసభకు అనుభవజ్ఞులు దేవాలయములపై భక్తివిశ్వాసములుగల పెద్దలగు ధర్మకర్తలు అనేకు లరుదెంచినారు. మీ మీ అనుభవాలు వ్యక్తపరచి, దేవాలయముల ఆస్తులు పారుపోక దక్కించి దేవాలయములు ఎక్కువ అభివృద్ధుల జెందించుదురని మిక్కిలి ఆశించినాను.

దేవాలయముల ఇనాం భూములు భోగంవారికి, అర్చకులకు తదితరులకు పంపకంజేసినట్లు విశదపరచుకున్నాను. దేవుడు మైనరు. మైనరు ఆస్తి అలా పంపకాలు జేయుటకు ఎవ్వరికి ఏలాటి హక్కులులేవని ఇటీవల సుప్రీం కోర్టు తీర్మానించినదని విన్నాను. ఒజానికి దేవాలయాల ఆస్తులు అలా పంపకాలగుట దేవాలయా లంతరించుటకున్నూ హిందూమతమును కూలద్రోయుటకున్నూ పునాదులేనని గట్టిగా చెప్పవలసియున్నది. అవిధముగా నమ్మవలసియున్నది. ఈ ఆస్తులు భుక్తపరచుకొన్నవారినుంచి సులువుగా దేవాలయాలకు స్వాధీనమగుటకు ప్రభుత్వము చెయ్యిజేసుకోవాలి.

ముగింపు

దయాంబుధి భక్తచింతామణులారా!

దేవాలయముల క్షీణస్థితులగురించిన ఆందోళనను ప్రత్యక్షముగా గాంచుటకు ధర్మాదాయముల మంత్రి గౌ॥ శ్రీ ఎ. భగవంతరావుగారు, స్వపరిపాలనా మంత్రి గౌ॥ శ్రీ డి. సంజీవయ్యగారు, ధర్మాదాయముల కమీషనరు శ్రీ పైడి లక్ష్మయ్యగారు, గజేంద్రుని రక్షణకు శ్రీహరి పారిపోవుచుండగా "తనవెంట సిరి లచ్చివెంట నవరోధవ్రాతము దాని వెన్కను పక్షీంద్రుడు" అని పోతన గాంచిన రీతిగా తదితర అధికారులు దేవాలయాల అవరోధాలు దీర్చగల మహాదయాసముద్రు లెల్లరు నరుదెంచినారు. మన సదుద్దేశ్యములు రక్షణపొందగలవని ఆసించుచున్నాను.

విశాలమగు మనజిల్లాలో శ్రీ ప్రభుత్వం అజమాయిషి క్రింద షుమారు మూడువేల దేవాలయములున్నవి. అదుపు ఆజ్ఞలేని దేవాలయములు షుమారు పదివేలున్నవి. జీవచ్ఛవములైన దేవాలయములు షుమారు ఆరువేలుండవచ్చు. భూగర్భమున అణగారిన దేవాలయములు సుమారు నాలుగు వేలుంటవి. వీటికన్నింటికి యినాం భూములున్నవి కొన్ని పలుకుబడిగలవారికి, కొన్ని తదితరులకు, కొన్ని పరిచారకులకు భుక్తమైనవి, అగుచున్నవి దేవాలయములలోని దేవులకు పూజాపునస్కారములు లేక అనేకం అంతరించుచున్నవి, అంతరించినవి. ఈవిధముగా దేవాలయాల అదృశ్య కార్యము పూర్తియగుటకు ఇంకా కొంతకాలం జరుగగలదేమోననుకున్నాము. కాని ప్రస్తుతం అమలుకొచ్చిన యినాం భూముల చట్టంవలన పర్యవసానం ముంగిట చేరింది. ఈ పట్టాలు కాకముందే కొన్ని యినాములు విక్రయాలైనవి. విక్రయా లగుచున్నవి. దేవాలయముల స్థలాలు కొంతరు డెవలప్‌మెంటు స్కీముకు అంటగట్టి భవనాలు కట్టినారు. కట్టిస్తున్నారు. కొందరు స్వంత వినియోగాలకు భవనాలు కట్టినారు, కట్టిస్తున్నారు. వీటినన్నిటిని దేవాలయాలకు దక్కించాలి.

మన సంఘము సురక్షితముగా సుస్థిర సేవజేయుటకు ఆర్థికపుష్టి గలిగించాలి. మన సంఘ సదుద్దేశ్యములు ప్రజాలోకమున ప్రాకుటకు "శ్రీశైలం" అను ఒక వారపత్రికను ప్రచురణ జరిగించాలి. ప్రభుత్వము దేవాలయాల ప్రాముఖ్యత, రక్షణ మున్నగువాటి నుద్బోధించుటకు ప్రచారకుల నియమించాలి. దేవాలయముల యినాములపై విధించు పట్టారేటు పన్నులో పూర్వము యినాం రేటునిస్తు మినహాయించుకొని ఎక్కువగల శిస్తురూకలను దేవాలయాలకు బేరీజు పద్దుక్రింద యిప్పించాలి. పూజలులేక శిథిలమైన దేవాలయముల యినాములు పరహస్తంనుంచి భక్తులు ఆకర్షించిన పేద దేవాలయాల కిప్పించాలి. కనిష్ఠ తరగతి దేవాలయాలకు ప్రభుత్వం ఏటా వసూలగు కంట్రిబ్యూషనులో క్షేమనిధి పద్దు

క్రింద గ్రాంటు యివ్వొందాలి. యోగ్యతగల దేవాలయములు స్థాపించుకొన్న ప్రాథమిక పాఠశాలలను ప్రభుత్వం గుర్తించి ప్రారంభంనుంచి గ్రాంటు నొసగుటకు కోరాలి. డెవలప్‌మెంటు స్కీముక్రింద ప్రజల కందజేయు సంగీత భజన సామగ్రులు దేవాలయాల భజనలకు, గ్రామ ప్రభాతసేవోత్సవాలకు అన్వయింపజేయాలి.

శ్రీ పైడి లక్ష్మయ్యగారు సభాజ్యోతిని వెలిగించినందులకు కృతజ్ఞతలు దెలుపుచూ వారి పాలనకాలముననే దేవాలయముల అనర్థములు అంతమొంది, ఆజ్యోతి విశ్వఖ్యాతిగా ప్రజ్వరిల్లుచూ దేదీప్యమానమై వెలగాలని సర్వేశ్వరుని ప్రార్థించుచున్నాను.

బాధ్యతగల అమాత్యులు గౌ॥ శ్రీ ఎ. భగవంతరావు, యం.ఎ.,ఎల్.ఎల్.బి. గారు సభాధ్యక్షత వహించుట, గౌ॥ శ్రీ డి. సంజీవయ్య, బి ఎ.,బి.యల్., మంత్రిగారు సభను ప్రారంభించుట ఆంధ్ర ప్రదేశ్ వ్యాప్తమగు దేవాలయములు పునరుద్ధారణయగు సుసమయ మాసన్నమైనదనియే గోచరమగుచున్నది. కేంద్ర ప్రభుత్వము దేవాలయములగోడు ఆలకించుటకు శ్రద్ధవహించరని పేపర్లలో చదివినాను. ఈ సభవారు ఆంధ్ర ప్రదేశ్ దేవాలయముల రక్షణలను దృష్టియందుంచుకొని చేసిన ఈ తీర్మానములను ధన్యత నొందించి త్వరలో చట్టరూప మొందించి కేంద్ర ప్రభుత్వ విచారణకు ఆదర్శనీయముగా రూపురేఖలు దిద్ది దేవాలయాలను శాశ్వతముగా ఘనింపజేయాలని మంత్రుల వారిని ప్రార్థించుచూ సభవారి కందరికి వందనము లర్పించి ముగించుచున్నాను.

ఆంధ్రప్రదేశ్ కార్మికశాఖామాత్యులు శ్రీ డి. సంజీవయ్య, ధర్మాదాయశాఖాధ్యక్షులు శ్రీ పైడి లక్ష్మయ్యగార్లకు కర్నూలుజిల్లా దేవాలయాల ధర్మకర్తల ద్వితీయ మహాసభ ఆహ్వాన సంఘంవారు సమర్పించిన సన్మానపత్రములో ఈ క్రిందివిధంగా విన్నవించారు.

అమాత్యశేఖరా!

భారతావనియందు ప్రసిద్ధిగాంచిన మహాపుణ్యక్షేత్రమగు ఈ శ్రీశైలభ్రమరాంబ మల్లికార్జునస్వాముల సన్నిధిన స్వాగతమిచ్చు భాగ్యము లభించినందులకు ధన్యులము. మా ఆహ్వానమును మన్నించి రాజకీయకార్యము లెన్నియున్నను ఇందరుదెంచి సభను దిగ్విజయమొందించిన మీరలకు అనేక కృతజ్ఞతావందనములు.

రాజకీయధురంధరా!

యుగాలనుండి అవిచ్ఛిన్నముగా విరాజిల్లుచు చరిత్ర ప్రసిద్ధికెందిన హిందూదేవాలయము లీనాడు అనేకము క్షీణదశలో దైన్యమొందుచున్నవి. దేవాలయములు ప్రజానీకమున కవసరమగు విజ్ఞాన, జీవన మున్నగు ప్రపత్తులు వృద్ధిబొందించుటకు ఎంతో తోడ్పడుచు ప్రభుత్వ వ్యయము క్లుప్తపఱచి పాలనకీర్తి ప్రకాశింపజేయుట తమకు తెలియనిదికాదు.

ప్రభుత్వం సృష్టించిన ఇనాంభూముల చట్టం దేవాలయములు, మఠములపై వజ్రాయుధమువలె చెలరేగి కొన్ని భూములు వ్యక్తులకు పట్టాలు కలిగించుచున్నది. అమ్మకాలగుచున్నవి. ఈ ఆచరణతో అప్పుడే కొన్ని దేవాలయాలలో పూజలులేక మూతబడి, స్థలాలు ఇండ్లకు, దొడ్లకు భుక్తమగుచున్నవి. ఈ విధముగా ఆంధ్రావని గల అన్ని దేవాలయములు, మఠములు అస్తమంకాకముందే వీటికి సంభవించిన విఘాత, విచ్ఛిన్న దుర్దశలు ఇనాం భూముల చట్టములో మినహాయించి రక్షణలుగలిగించాలని కోరుచున్నాము—

ఇదివరలో ప్రభుత్వము ఇనాంభూముల సర్వీసుదార్ల పేర్లు తొలగించి సర్వీసు పేరు వుంచమని T. Q. A. - 6-1381/38 డి. 26-4-38 ఉత్తర్వు గ్రామస్థుల కందజేసినది దానితో కొందరు సర్వీసుపేర్లు తొలగించి సర్వీసుదారు పేరును దృఢపఱచినారు. సెటల్‌మెంటు కాబడిన తదుపరి కొందరీవంధా నమసరించినారు. దీనితో వ్యక్తులిప్పుడు పట్టాలు పొందుటకు అడ్డులేకున్నది. సెటల్‌మెంటు రికార్డు పునరాలోచించి పట్టాలు రద్దుపఱచుటకు ఉత్తర్వు పాలించుటకు అర్థించుచున్నాము.

ఆంధ్రప్రదేశ్ H.R. & C.E. కమీషనరు శ్రీ పైడి లక్ష్మయ్య బి.ఏ.,బి.ఎల్., గారికొకమనవి

ఆర్యా !

తాము వెలిగించిన ఈ సభాజ్యోతి భారతావని దివ్యప్రకాశమొందుటకు భగవానుడనుగ్రహించుటకు ప్రార్థించుచున్నాము.

దైవకార్యధురంధరా !

తాము తలపెట్టిన దివ్యక్షేత్రోద్ధరణ పథకము భక్తుల గాఢముగా నాకర్షించి విజయవంతమైనది. ఇందుకు భక్తుల సహకార ధనప్రవాహమే నిదర్శనము. తామీశాఖన పదికాలములపాటుండుటకు భక్తులు శ్రీ విశ్వేశ్వరుని వేడుచున్నారు. అనుపమ అనుభవాలు గడించిన పుణ్యమూర్తులగు తాము నేడు దేవాలయముల, మఠముల కూల ద్రోయు అనంతశక్తుల నివారణోపాయములు తమకు తెలిసివుండియు తమ డిపార్టుమెంటునే మూసివేయవలసిన తరుణము చేరువయగుచుండగా తాము మిన్నకుండినందులకు లోకము విస్తుజెందుచున్నది. తమ డిపార్టుమెంటుకు, దేవాలయాలకు, మఠాలకు భారతావనిలో ఆదర్శమగు రక్షణమార్గాలు ఆలోచించి త్వరలో చట్టరూపమొందించి తమకేగాక, మన ఆంధ్రప్రభుత్వమునకు శాశ్వతకీర్తి చేకూర్చవలెనని అనంతకోటి భక్తులు ఆశించి ఆదుర్దా జెందుచున్నారు.

మీకెల్లరకు శ్రీశైలవాసు డాయురారోగ్యైశ్వర్యము లొసగి రక్షించుగాక !

[తీర్మానాల వివరాలు తక్కిన ఉపన్యాసాలు జనవరిసంచికలో ప్రకటింపబడుతాయి. —ఎడిటర్]

దేవీనవరాత్రోత్సవ సందర్భంలో విజయవాడ శ్రీ కనకదుర్గగుడిలో

కమీషనర్ శ్రీ పైడి లక్ష్మయ్యగారికి

శ్రీ తమ్మిశెట్టి వెంకటస్వామిగారు సమర్పించిన

దేవీ దండకము

శ్రీ శాంకరీ! దేవి! చిద్రూపిణీ! దుష్ట సంహారిణీ! శిష్ట సమ్మోదినీ! పాహి దుర్గా! కృపాదత్త భక్తౌఘ వర్గా! జితానేక దేవారి వర్గా! సదా సాధు రక్షైక మార్గా! దయంజూచి రక్షించుమో స్వర్ణ దుర్గా! మహాదేవి! ఈ పృథ్వినింగల్గు నిర్జీవ జీవాళి సర్వంబు నెవ్వేళ నీ శక్తిచే జన్మ సార్థక్యముం జెందు నీ శక్తి లేకున్న జీవాళి ప్రేతంబె కా! వస్తుజాలంబు వ్యర్థత్వమున్ జెందునో యమ్మ? సర్వేశ్వరీ! సర్వ దేవాంశ సద్రూపిణీ! తల్లి, నారీమతల్లీ! త్రిలోకైక మాతా! జగన్మోహినీ! ఇట్టి నీ సర్వ శక్తిత్వముం శుద్ధ చిత్తంబునన్, భక్తి తత్త్వంబునన్, నిండు మోదంబునం బారవశ్యంబునన్ డెందమందుంచి యెవ్వారు ధ్యానింతురో, వారలానంద వారాశిలో జేరు భాగ్యంబు వర్ణింపగా శక్యమే! ఇష్ట కామేశ్వరీ! మేటి విశ్వేశ్వరీ! పాహి, మాహేశ్వరీ! దుష్ట సంహార మూహించి రౌద్రంబునన్ మించి, క్రోధంబు సంధించి, యష్టాదశంబైన హస్తంబులం జాచి, చక్రంబు ఖడ్గంబు శూలంబు పాశంబు, వజ్రంబు దండంబు, విల్లంబులన్ బూని, వ్యాఘ్రాజినం బొప్పుగా దాల్చి, బల్ భీకరంబైన సింహాసనం బెక్కి, గ్రుడ్లెఱ్ఱగా జేసి గర్జించి హ్రీంకారివై, యట్టహాసంబునన్ బెట్టుగా నొక్క ఘీంకారముం జేయ, బ్రహ్మాండభాండంబు లొక్కుమ్మడిన్ దారుమారౌచు గంపింపవే! కొండలున్ బెండులై గాలి కల్లాడిపోవే, మహాశక్తి! వేదుష్టలోకంబునుం బట్టి, చెండాడి పాదంబులన్ మెట్టి, మర్దించి మర్దించి, బాధించి బాధించి, వేధించి వేధించి, ఘుమ్ముఘుమ్ముగా దుమ్ముదుమ్ముగా జేసి, పోకార్పవే దుష్ట సంక్షోభిణీ! భైరవీ! అంబ! ఓ దేవి! నీ రూపు గన్నంతనే, పేరు విన్నంతనే శాకినీ డాకినీ గాలిదయ్యంబులున్, ధూళి భూతంబులన్ గోలుగోలంచు గగ్గోలునుం బొంది భీతిల్లి వెయ్యామడల్ పాఱి నిశ్చేష్టులై నాశముం జెంపవే, శాంభవీ! కాళి, హ్రీంకారి! నీ భక్త సందోహమున్ బ్రోవ నెవ్వేళ సంసిద్ధవై యుండు మాయమ్మ మత్ప్రార్థనం బొందు శాంతాత్మవై నిండు ప్రేమంబుతో జక్క నాలింపుమమ్మా! జగన్మాత! శ్రీ పైడి వంశాబ్ధిసోముం డుదారుండు శాంతుండు దాంతుండు లక్ష్మయ్యనామాభిరాముండు నిత్యంబు నీ దివ్య లీలా ప్రదేశంబులన్ జూడగా నోచుకొన్నట్టి దివ్యుండు, నీ సేవలం దెట్టి లోపంబు రానీక సద్భక్తి నీక్షించు భక్తుండు నీ ప్రేమ నిచ్చోట నీనాడు నున్నాడు జూడమ్మ! భాగ్యంబు నైశ్వర్య భోగంబు దీర్ఘాయు రారోగ్యము న్నిచ్చి కాపాడగా నిన్ను ప్రార్థింతుమో యమ్మ! మా మాట మన్నింపుమోయమ్మ! మీవారమమ్మా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః.

స్తుతులు - నుతులు

[నవరాత్రోత్సవాల సందర్భంగా దేవాదాయ ధర్మాదాయ శాఖాధ్యక్షులు శ్రీ పైడి లక్ష్మయగారి అధ్యక్షతను విజయవాడలో జరిగిన కవయిత్రుల సన్మానసభలో కవయిత్రులు చదివిన వారివారి రచనలలో నుంచి ముఖ్యమైనవాటిని యిక్కడ ప్రచురిస్తున్నాము. ఈ సన్మానసభలకు సంబంధించిన వార్తలు క్రిందటి నెల సంచికలోనే ప్రచురించాము *ఎడిటర్*.]

౧

(శా) రాజ్యప్రసితాద్రిమాద్రిజెలువై, కృష్ణాస్రవంతీ పయో
ధారాధౌతదరీమణీ విలసితోదాత్త ప్రభాహార్య శో
భారమ్యాగ్రతటీనివాసిని, సముద్యాటీ రమారక్షణో
దారన్ దుర్గ మదంబిక న్గొలుచు భక్తశ్రేణి పాలింపగన్.

దుర్గా మల్లీశ్వరు లప
వర్గప్రాపకులు, దళితపాపౌఘతమో
వర్గపరిరక్షణా నై
సర్గదయాపరులు పరమశాంతుల నెంతున్.

గంగారూపిణి, కృష్ణవేణి, నిజభంగ స్ఫూర్తినుత్తుంగమై
గంగాజూటుని, లోగొనంగడగ, వీకన్ గౌరి భూమీధరో
త్తుంగ ప్రాంగణసీమ నిల్పుటకు నెంతో శక్తిరూపంబునన్
గంగాస్పర్శవిముక్తి, భక్తకిడు దుర్గాదేవి మిమ్మోనుతున్.

రచన : శ్రీమతి దేశిరాజు భారతీదేవి

శ్రీ కనకదుర్గ మల్లేశ్వరస్వామి ఆరాధనోత్సవములు

౨

శ్రీమన్మహా స్వర్ణదుర్గా! సమస్తాపవర్గా! త్రిలోకేశ! సర్వేశ! మల్లేశ్వరాత్మప్రియా! సుప్రియా! సర్వలోకాభయా! విశ్వజనయిత్రి! గాయత్రి! కారుణ్యగాత్రీ! త్రినేత్రీ! జగద్ధాత్రి! కల్యాణచారిత్రి! ప్రజ్ఞానదాత్రీ! విధాత్రీ! నమస్తే!

త్రైలోక్యసౌందర్య చిద్రూపిణీ! సచ్చిదానంద పీయూష సంవర్షిణీ! దీనసంరక్షిణీ! భక్తచింతామణీ! సర్వమాంగళ్య దాక్షాయణీ! దివ్యవాణీ! త్రివేణీ! నమస్తే!

శివా! చారుశీలా! భవా! శాంభవీ! వేదమూలా! కృపాపాంగ వీక్షావిలోలా! సదా పుణ్యమూలా! మహాపాప నిర్మూల! సర్వాంధతామిస్రజీమూతవాతూల!, సర్వంసహాభార నిర్వర్తితాఖేల! సర్వావనీపాలనోద్వేల! బాలా! నమో!

విశ్వలీలావినోదా! జగత్త్రాణపారీణ దీక్షాప్రమోదా! పరాశక్తి! ముక్తిప్రదా! వేదవేదాంత వేద్యా! నమస్తే!

సమస్తప్రపన్నార్తి విచ్ఛేదకర్త్రీ! మహాయోగమూర్తి! ప్రశాంత ప్రసన్న, ప్రసాదాత్మమూర్తీ! స్వయంజ్యోతి! స్వర్భూతి! శ్రీ పార్వతీ మాతృదేవీ! నమస్తే!

శ్రీ విజయవాటీపురీ! శాంకరీ! రాజరాజేశ్వరీ! రాజమల్లేశ్వరీ! శ్రీమహాగౌరి! మాహేశ్వరీ!

శ్రీకృష్ణవేణీమహావాహినీ తీర మాహేంద్ర కీలాద్రి సంవాసినీ! సర్వతోభద్ర సంధాయినీ! విశ్వసమ్మోహినీ! సర్వసౌలభ్య సందర్శినీ! సింహికావాహినీ! శ్రీభవానీ! మందహాస ప్రఫుల్లారవిందాననా! చిద్విలాస ప్రబోధాత్మ యోగాసనా!

రత్నమాణిక్య గాణిక్య కోటీర భాస్వత్ప్రభాభాసితా! వజ్రవైడూర్య తాటంక కేయూర మంజీర హారావళీరాజితా! దివ్య సౌభాగ్య సంపన్న సంశోభితా! భవ్యతేజో విరాజత్ప్రభావాన్వితా! నవ్యతారుణ్య లావణ్య సుశ్రీయుతా! సర్వసంస్తుత్య సంపూజితా! నిత్య సత్యస్వరూప ప్రదీపా నమో! శుద్ధబుద్ధాత్మ చిద్రూప దీపా నమో! ముక్తరూపా నమో! జ్ఞానదీపా నమో! శ్రీమదోంకార రూపా నమో! సర్వసంశ్రేయ రూపా నమో! పాహి మాం పాహి శ్రీ కనకదుర్గా మహాదేవదేవీ! నమస్తే! నమస్తే! నమః.

రచన : శ్రీమతి ద్రోణంరాజు లక్ష్మీబాయమ్మ

దివ్య యాత్ర

3

కృష్ణవేణీతటంబున నింద్రకిల
పర్వతంబున వసియించి భక్తులకును
భుక్తిముక్తుల నిత్తువు భూరి మహిమ
కనకదుర్గమ్మ నా నమస్కృతులు నీకు.

నిత్యకల్యాణి నీ నిలయంబు నిరతంబు
నిత్యకల్యాణమై నెగడునమ్మ
వినవచ్చునెప్పుడు. వేదఘోసంబులు
మేళతాళములతో మేళగించి
భాష్యాది గ్రంథముల్ బహు పురాణంబులు
శ్రుతిపేయ మగుచుండు శ్రోతలకును
నిత్యోత్సవంబులు నిరతాన్నదానముల్
భక్తుల సందడి పరిఢవిల్లు
దినదినంబును సేవింత్రు దివిజవరులు
అడుగులకు మడుగులొత్తుదు రవని సుధులు
యోగదృష్టిని నిగ్గాంత్రు యోగివరులు
రమణి యేమందు నీ శృంగారపు బిసందు !

నీకొండ నివసించి నిష్ఠతో మునివరుల్
తపము లెస్సగజేసి ధన్యులైరి
నిన్నాశ్రయించియే నిరుపేద జనులెల్ల
దారిద్ర్యమును ద్రోచి ధనికులైరి
నీ ప్రాపు గాంచియే నియతులై భూసురుల్
ఇహపరంబులను సాధించినారు

నిను కోరి కొల్చియే నిత్యసౌభాగ్యంబు
సాధించుకొనినారు సాధ్వులెల్ల
జనని నీ చూపు పన్నీటిజల్లు మాకు
మాత నీ దరహాసంబు మల్లెసరులు
తల్లి నీ ప్రేమ మమృతంపు ధామమమ్మ
దేవి నీ దర్శనమె మాకు దివ్యయాత్ర

ఒకవేళ తల్లివై యుత్సంగమున జేర్చి
పసిబిడ్డలటు జూతు ప్రజలనెల్ల
ఒకనాడు తండ్రివై సకలమ్ము సమకూర్చి
హితముగోరుచు నుందు వెల్లప్రొద్దు
ఒక్కొక సమయాన నొజ్జవై విద్దెల
తెల్పుచు సుము తీర్చి దిద్దుచుందు
శోకట నార్తుల బాధ లుపశమింపగజేసి
ప్రాణదాయినివౌచు ప్రణతిగాంతు
వన్నియును నీవయై ప్రజ కన్నియెడల
కామితార్థము లొసగెడు కల్పవల్లి
వగుచు వెలసిన నీశక్తి నరసి తెలియ
నల్పమతులైన మాబోంట్లకలవియగునె!

సాటి మగువవుగాన నేనాటికైన
భక్తి భజియించి ముక్తిని బడయవచ్చు
ననెడి యాశను నిను గొల్తు నహరహంబు
నెలమి పూజించు నీహారి నేలు మమ్మ!

రచన : శ్రీమతి రావూరు వెంకట సుబ్బమ్మ

దేవాదాయ, ధర్మాదాయశాఖ కమీషనర్

శ్రీ పైడి లక్ష్మయ్యగారి పర్యటన విశేషాలు

7-11-59 వ తేదీన శ్రీ లక్ష్మయ్యగారు గుంటూరునుంచి అమరావతి వెళ్ళి అక్కడ అమరేశ్వరాలయానికి వెళ్ళారు. అక్కడ చురుకుగా జరుగుతున్న పనులను పరిశీలించారు.

ముట్లూరు

నవంబర్ 8 వ తేదీ గుంటూరుకు పదుమైళ్ళ దూరంలోఉన్న ముట్లూరులోని రామలింగేశ్వర స్వామి చెన్నకేశవస్వామి వార్ల దేవాలయాలను దర్శించారు. ఈ దేవాలయాల్లో జరుగుతున్న అభివృద్ధికి రాతైన పనులన్నిటినీ సావధానంగా పరిశీలించారు. ఈ సందర్భంలో జరిగిన మహాసభకు సుమారు వేలమందిజనం తిరునాళ్ళ రోజులలోవలె వచ్చారు. శ్రీ లక్ష్మయ్యగారు సభకువచ్చిన మహాజనాన్ని ఉద్దేశించి భారతీయసంస్కృతీ వైశిష్ట్యాన్ని గురించి విపులంగా గంభీరమైన ఉపన్యాసంచేశారు. ఆసభలోనే అనేకమంది ప్రజలు "ఈ దేవాలయం అభివృద్ధికి యింకా హెచ్చుగా సహాయపడా"లని శ్రీ లక్ష్మయ్యగారికి విజ్ఞప్తి చేశారు.

సింహాచలం - విశాఖపట్నం

శ్రీ లక్ష్మయ్యగారు నవంబర్ 12వ తేదీన విశాఖపట్నంనుంచి సింహాచలం వెళ్ళారు. అక్కడ అతిచురుకుగా జరుగుతున్న రోడ్డుపనిని పరిశీలించారు, ఇప్పటికి మైలుదూరం రోడ్డుపని పూర్తి అయినది. జనవరినాటికి కొండపైనున్న దేవాలయం వద్దకు జీపు ప్రయాణంచేసే అవకాశం యీరోడ్డు కల్పించగలదని శ్రీ జి. యస్. యన్. రామమూర్తిగారు శ్రీ లక్ష్మయ్యగారికి వివరించారు. అక్కడ అతి చాకచక్యంతో జరుగుతున్నపనికి శ్రీ లక్ష్మయ్యగారు సంతృప్తి ప్రకటించారు

అన్నవరం

శ్రీ పైడి లక్ష్మయ్యగారు ఆంధ్రప్రభుత్వ హోం శాఖ డిప్యూటీ సెక్రటరీ శ్రీ వి. పి. రామారావు శ్రీ జె. సి. నాగిరెడ్డి M. L. A. శ్రీ మండలి వెంకటకృష్ణారావు M. P. గార్లతో అన్నవరం వెళ్ళారు. కార్తీక శుద్ధఏకాదశినాడు అన్నవరంలో జరిగే శ్రీ సత్యనారాయణస్వామి వారి ఉత్సవాలను పెక్కింటిని చూచారు

అక్కడ జరుగుతున్న నాలుగులక్షల రూపాయల విలువగల పనులను సమీక్షించారు. నూతనంగా నిర్మితమైన యాత్రికుల మందిరాన్ని పరిశీలించారు. ఈ మందిరానికి త్వరలో మన ముఖ్యమంత్రి శ్రీ నీలం సంజీవరెడ్డిగారు ప్రారంభోత్సవం జరుపనున్నారు.

రాజమండ్రి

నవంబర్ 16వ తేదీన కమీషనర్ శ్రీ లక్ష్మయ్యగారు రాజమండ్రి వెళ్ళారు. మార్కండేయస్వామి కోటిలింగేశ్వరస్వామి దేవాలయాలను దర్శించారు.

10 వేల రూపాయలఖర్చుతో కోటిలింగేశ్వర స్వామివారి దేవాలయానికి ప్రహారి గోడకట్ట

డానికి గర్భగుడిలో స్ఫటికపుటాళ్ళు వేయించ డానికి అనుమతి యిప్పించవలసింపని శ్రీలక్ష్మయ్య గారికి ధర్మకర్తలు విజ్ఞప్తిచేశారు.

సాయంత్రం రామకృష్ణ సేవాసమితిలో జరిగిన మహాసభలో శ్రీ లక్ష్మయ్యగారు ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్రను వివరించారు. ద్వ్యర్థి, త్ర్యర్థి, చాతురర్థిక ప్రబంధాలపై అనర్గళంగా వుపన్యసించారు. అదే సభలో ఆస్థానకవి శ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి గారు రచించిన "శ్రీకృష్ణ స్వీయచరిత్ర" అనే పద్యాత్మకమైన ఆత్మకథను ఆవిష్కరించారు. ఈ పుస్తకాన్ని ఆస్థానకవి తమ తల్లిదండ్రుల కంకిత మిచ్చారు. ఈ మహాసభకు దాదాపు 2 వేల మంది జనం వచ్చారు. శ్రీ లక్ష్మయ్యగారు ఈ సభలోనే లలితకళలపై ప్రసంగిస్తూ "రాష్ట్రంలో వివిధ దేవాలయాల ఆదాయాన్ని బట్టి ఆ చుట్టుపక్కల గ్రామాల ప్రజల్లో మన మతంపైన పురాణాలపైన కవిత్వం శిల్పం మొదలైన వివిధ లలితకళలపైన అభిరుచికలిగేట్లు ప్రచారంసాగించాలని దేవాదాయ ధర్మాదాయ శాఖ యత్నిస్తున్నదనీ దానికి ప్రజలంతా సహకరించాలని" విజ్ఞప్తి చేశారు.

"ఈ రాజమహేంద్రవరం నన్నయభట్టారకుని నాటినుండి నేటి ఆస్థానకవి వరకూ ఆంధ్ర భాషకు సంస్కృతికి నిలయంగానే ఉన్నది. కవితా కళ దైవదత్తమైనది. అభ్యసిస్తే అలవడేది కాదు. ప్రపంచంలోని అన్ని భాషలకు సంస్కృతం తల్లి భాష. అటువంటి సంస్కృతంలో కూడా శ్రీ కృష్ణ మూర్తిశాస్త్రిగారు సరళమైన కవిత్వం చెప్పగల్గడం ఆంధ్రుల అదృష్టం" అని కూడా శ్రీ లక్ష్మయ్యగా రన్నారు.

రిటైర్డ్ జిల్లా జడ్జి శ్రీ టి. హెచ్. యం. సదా శివయ్యగారికి "ధర్మజ్ఞ శేఖర" అనీ, శ్రీ వైడి లక్ష్మయ్యగారికి "కవి చకోర చంద్రోదయ" అని శ్రీ కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు బిరుదప్రదానం చేశారు.

గూడూరులో త్యాగరాజస్వామి ఆరాధనోత్సవాలు

నెల్లూరు జిల్లా గూడూరులో ఉన్న శ్రీప్రసన్న వేంకటేశ్వరస్వామివారి దేవస్థానంలో గూడూరు తాలూకా నాయీ బ్రాహ్మణ సంఘం అధ్వర్యాన శ్రీ త్యాగరాజస్వామి ఆరాధనోత్సవాలు 25-10-59 మొదలు 27-10-59 వరకు వైభవో పేతంగా జరిగాయి.

శ్రీ వెంకటేశ్వరస్వామి దేవస్థానం ఎగ్జిక్యూటివ్ ఆఫీసర్ శ్రీ ఎ. యల్. నరసింహయ్యగారి అధ్యక్షతను విద్వాంసుల గాన కచేరీలు జరిగాయి. ఈ ఉత్సవాలలో అనేక మంది పండితులు భక్తులు పాల్గొన్నారు.

పుత్తూరు చెన్నకేశ్వర హనుమదీశ్వర స్వామివార్ల పునఃప్రతిష్ఠ

అసిస్టెంటు కమీషనర్ శ్రీ కె. గోపాలన్ అధ్యక్షతను మహోత్సవం

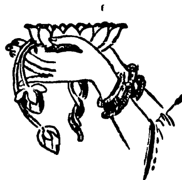
నెల్లూరుజిల్లా సూళ్లూరు పేట తాలూకా నాయుడు పేట సమీపంలో ఉన్న పుత్తూరు గ్రామంలో సుమారు రెండు సంవత్సరాలుగా పూజలు పునస్కారాలు లేకుండా మూతపడిఉన్న శ్రీ చెన్నకేశ్వర, హనుమదీశ్వరస్వామివార్ల పునః ప్రతిష్ఠాప నోత్సవం నవంబర్ 1 వ తేదీన నెల్లూరు అసిస్టెంటు కమిషనర్ శ్రీ కె. గోపాలన్‌గారి అధ్యక్షతను మహావైభవంగా జరిగింది. అనేకమంది ప్రజలు ఈ ఉత్సవంలో పాల్గొన్నారు.

ఆ దేవస్థానాలఎగ్జిగ్యూటివ్ ఆఫీసర్ శ్రీ ఎ. ఎల్ నరసింహయ్యగారు ప్రతిష్ఠ చేశారు.

రెండు సంవత్సరాలుగా పాడుపడి ఉన్న దేవ ళాన్ని పునరుద్ధరించినందుకు గ్రామస్థులంతా తమ సంతోషాన్ని వెల్లడించారు.

ఉంగుటూరులో ఉపన్యాసాలు

పెనుగొండ వా_స్తవ్యులు శ్రీ కె. కామేశ్వర రావుగారు ది 18-11-59 నుండి 19-11-59 వరకు ఉంగుటూరు శ్రీ భీమేశ్వరస్వామివారి దేవాలయ మంలో హిందూమత ప్రాశస్త్యము, దేవాలయ ములు, భక్తి మొదలగు విషయములనుగురించి నాలుగు భాషలలోని ఉదాహరణలతో చక్కగా ఉపన్యసించిరి. వేలాదిప్రజలు వచ్చి వినుటతోపాటు చైతన్యమును పొంది నామసంకీర్తన కూడ చేసిరి. వీరికి దేవాలయపు అధికారులు రు 116-0-0 లు ఇచ్చి సన్మానము చేసిరి.

చందాదారులకు మనవి

రెండు సంవత్సరాలకు మించకుండా అనేకమంది చందాదారులు ఆరాధనకు తమ చందాలను చెల్లించనివా రున్నారు. మరికొందరు క్రిందటి సంవత్సరం చందా చెల్లించలేదు. బాకీ ఉన్న చందాదారు లందరూ తా మివ్వవలసిన చందాలను వెంటనే మనియార్డరు ద్వారా పంపగోరుతున్నాము. చందాదారులు వ్రాసే ఉత్తరా లలో కొందరు తమ చందా నెంబరు వేయడంలేదు. ఇకమీదట చందా నెంబరు వ్రాయనివారికి ప్రత్యుత్తరం వ్రాయడం సాధ్యంకాదని మనవిచేస్తున్నాము. కొందరు ఆరాధనలు తిన్నగా అందడంలేదని వ్రాస్తున్నారు. ఆరాధన ఇకమీదట ఏ నెల దా నెల 1 వ తేదీకే వెలువడుతుంది సంచికలు అందనివారు ప్రతీ నెలా 7 వ తేదీలోగా మా కార్యాలయానికి తెలియపరచాలి. లేకపోతే మరో సంచిక పంపడం గాని, తగు ప్రత్యుత్తరం యివ్వడంగాని సాధ్యంకాదు. కొందరు M. O. లలో వెనుకవైపున తమ చిరునామా వ్రాయడానికి మారు ఆరాధన చిరునామా వ్రాస్తు న్నారు. అటువంటి పొరపాట్లు ఎవ్వరూ చెయ్యవలదని కోరుతున్నాము.

कनकदुर्गा दण्डकम्

श्री निश्चल सुब्रह्मण्य सन्यासि शर्मा

साहित्याध्यापक: श्री. भा. ना. स्वा. संस्कृत कलाशाला, सुवर्णपुरम्

भो भो महालक्ष्मि हेमप्रभे देवि सौवर्णतेजोभिरामेऽम्बिके दुर्गतिच्छेदिनीशी त्वमेवासि सत्यं स्मृतं सर्वथा नाम तत्कानकं ते महालक्ष्म्यभिख्यं महामन्त्रबीजं शुभं कामराजाह्वयं मायिकं वाग्भवं सर्वसौभाग्यदं संस्मृतं शुद्धचित्तेन येनैव तस्यास्ति हस्ते समस्तं निधानं प्रधानं जगच्चक्रमाद्यम् प्रकृष्टं तदस्तीह सौदर्शनम् कालकालार्चितम् राजराजादिभिस्संस्तुतं जन्ममृत्युप्रथाहारि तन्निर्गुणं निर्मलं निश्चलं सच्चिदानन्दरूपं तुरीयं निरीहं तुरीयातिगं सर्वथा शैवमार्षं निरालम्बनं नामरूपात्मसर्गादि लीलाविलासप्रकर्षस्य जेगीयते वेदवेदान्तसिद्धान्तसारात्मकं मातरद्येहि चिद्रूपिणी सम्यगुत्तिष्ठ किं पूर्षु शेपे किमर्थं स्वपिष्येव शक्यं भवेन्नैव शक्यं भवेत्सर्वकार्यं कृपापूर्णदृष्ट्या सुसिद्धं सदाकर्तु मर्हासि सर्वान्तरस्थासि सत्साक्षिणी साक्ष्यसन्दर्शने भक्तसंरक्षणे दुष्टसंशिक्षणे धर्मसंस्थापनेऽधर्मनाशे च दीक्षां वहस्येव यो मां सदानन्तस्सदान्तिः प्रशान्तः परं चिन्तयत्येव तस्यैव भक्तस्य योगं च तत्क्षेममर्हामि वोढुं शुभेयं प्रतिज्ञा चकास्त्येव गीतासु वेदान्तसिद्धान्तभूतासु सर्वेश्वरी सर्वविद्याप्रभेदादिहेतुस्त्वमुक्ता त्वदीयाद्यवर्णत्रयैं मध्यगं मायिकं शिष्ट मन्यत्ककारात्मना ब्रह्मसंबोधकं तत्त ते कानकं दिव्य माद्यं महत्तेज एतच्चकास्त्येव लक्ष्मीप्रदं सुन्दरं श्रीमणिद्वीपगं मन्दिरं नान्दनं सर्वगं चिन्मयं पश्यत श्शृण्वतो जिघ्रतो गच्छतोऽप्यश्नतो हीन्द्रियाणीन्द्रियार्थेषु वर्तन्त इत्येवमालोचनं कुर्वतो वै हृदन्तःस्थिताज्ञाननाशाय सुज्ञानदीपं विभातं करिष्यस्यहो ते महत्त्वं कथं ज्ञातुमर्हं कथं द्रष्टुमर्हं सदा मातुरन्यत्तु दैवं परं चक्रराजात्सुचक्रं तथा श्रीयुताद्वृक्षराजात्प्रियं वृक्षराड्वासुकूट त्रयाद्वै परो मन्त्र इष्टः कृपापूर्णचित्ते त्वदंघ्र्यब्जयुग्मात्तरिस्संसृतिं सागरं तर्तुकामैश्च संसेव्यमन्यत्तु नास्त्येव नास्त्येव नास्तीति सर्वात्मनोद्घुष्यते देवि ते चित्कलाएव पञ्चात्मनो ब्रह्मणश्चैव चन्द्रस्य सूर्यस्य वह्नेश्च मुख्याः कला गीयमानास्त्रिशत्या सुषष्ट्या लसन्त्यश्च संवत्सरात्मा भवत्कालरूपो महेशश्च तद्व्योमजातं सुशब्दं तथा वायुरासीत्तु संस्पर्शशब्दात्मको ह्यग्निरासी त्परस्तत्र शब्दस्तथा स्पर्शरूपं स्त एवं सदापस्समुद्भूतिमत्य स्तथा तत्र चानंदरूपो रसो भाति पूर्वं त्रयश्चैव तस्मात्परं भूमिरासीत्तु गन्धोधिक स्तत्रचैवं नु तत्पञ्चभूतात्मिका सृष्टिरासीत्समेषां कला एव चन्द्रे च सादाख्यया भासमानेभिवृद्धिं क्रमेणापकर्षं च गच्छन्त्यतश्शुक्लकृष्णात्मना मास एष प्रभातीव संपूर्ण मेतत्तु तन्मासचक्रं हि संवत्सरो भाति य स्तस्य मूलं विजानाति स स्वप्रतिष्ठांगतो वैभवे देवमेवोक्तमेताश्शुभाः पञ्चभिः पूरितास्स्यु र्दशाह्वाः समष्ट्या महामन्त्रराजोभवत्पञ्चदश्यात्मना सूक्ष्मगायत्र्यभिन्नेन

रूपेण भातीवपूर्ण स्तथा नामरूपात्मसर्वप्रपञ्चोपि बीजत्रयेणैव रक्ताभिधं शुक्लसंज्ञं च मिश्रं च तत्त्रैपुरं भाति सर्वं गुरोः पादुकाद्वन्द्वचिन्ताहितम् स्यात्सदा नामरूपाङ्कुरद्वन्द्वशब्दार्थसंबन्धमूलं चिदाख्यं सदाख्यं सदानन्दरूपं महालक्ष्म्यभिख्यं सदामातृरूपं ह्यतो दौर्गमेतत्तु शाक्तं परं स्तोत्र मुक्तं परेश्याः कृपालोकनादेव सुव्यक्तमासीत्तु गैर्वाणवाचाविशिष्टं शुभं निष्ठलाभिख्यसन्यासिशर्माभिधेनेरितं वै सदा भातु भक्तार्तिदुर्गापदुद्धारकं भातु जेगीयमानं पराम्बत्वमेवासि सर्वात्मिका कृष्णया पाविते चेन्द्रकीलाभिधे पर्वते भासि दुर्गाम्बिकादेवि वैशाखपुर्यां महालक्ष्म्यमोघाह्वयेनासि ते स्तोत्रमेतत्तु विद्वल्लभं पातु भक्तान् प्रपञ्चेऽद्यसर्वत्र पूर्णो जयोऽस्त्वेव, नाशोऽस्त्वधर्मस्य विश्वस्य कल्याणपारम्परी-चास्तु सर्वेष्वदा प्राणिसद्भावना भातु सत्यप्रतिष्ठा भवेद्दिव्यवाणी प्रचाराभिपूर्णा जयत्यद्य सर्वेऽपि ये मानवास्तेह्यभेदेन सर्वात्मना भ्रातृभावेन् सर्वस्वतन्त्रे प्रजाभिस्सदङ्गीकृते वै प्रभुत्वे तथा भारता-म्बाकृपापूर्णचित्ता भवे देवमेत न्नुतेर्वै वरान्देहि भो लक्ष्मि ते कानकी वै महत्यस्ति लक्ष्मीस्तनू-स्सर्वलोकेषु संस्तूयमाना सदा भोगमोक्षौ सुसौभाग्यसिद्धिं सदा शत्रुनाशम् सुवंशाभिवृद्धिं कुरुष्वेति नित्यम् परां शक्तिमीडे नमाम्यद्य वन्दे सदाप्रार्थयाम्येव मां पाहि दीनम् महालक्ष्मि हेमप्रभे पाहि भो देवि तुभ्यम् नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमः ॥

दुर्गा नवरत्नी

श्री निष्ठल सुब्रह्मण्य सन्यासि शर्मा

श्रीभारतोर्वीवलये पवित्रे
ह्यान्ध्रप्रदेशाभिधराष्ट्रमेकम्
कृष्णानदीदिव्यतरङ्गभङ्गा
नदी लसत्यत्र शुभेन्द्रकीलः ॥

तच्छैलपादेऽस्ति नदी पवित्रे
वाटी शुभा सा विजयप्रयुक्ता
यत्रास्ति शैलाग्रगता परेशी
दुर्गाह्वया स्वर्णमहःप्रकृष्टा ॥

वन्दे सदा तां कनकाभिरामां
दुर्गामगस्त्यादिमुनिप्रतुष्टां
श्रीचक्रसंपूजितबिन्दुरूपां
नित्यां कलां षोडशिकां परेशीम् ॥

रहस्यसाहस्रसुनामपूज्यां
श्रीमातृनाम्नीं ललितांबिकामीं
तिथौ च सम्पूर्णकलालयेस्मिन्
मेषादिसंक्रान्तिपवित्रकाले ॥

भृगोर्दिने वा निशि पूजनीयां
देव्या अभीष्टे शरदुत्सवे वा
श्रीबिल्वपत्रै रपि कुङ्कुमेन
प्रपूजितां विश्वशुभंकरीं ताम् ॥

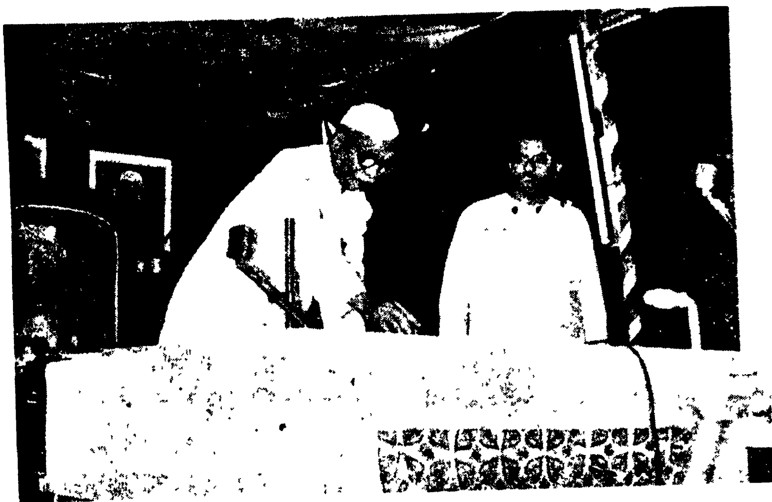
नवार्णसन्मन्त्रविभावनीया
वाक्काम मध्यस्थितबीजमाया
चण्डञ्च मुण्डञ्च निहत्य यास्ते
ङेन्तोहि मन्त्रः खलु यां व्यनक्ति ॥

यस्याः परं तत्त्व महो नितान्तम्
श्रीसप्तशत्या प्रतिपाद्यमानम्
त्रिवर्गलाभः परमं फलं स्या
न्महत्त्वपूर्णाः खलु देवताः स्युः ॥

वेदत्रयार्थस्सुनिरूपितोऽयं
दुर्गाम्बिकाभोगसुमोक्षदात्री
तत्स्याच्चरित्रत्रितयै रहस्यं
वृत्तै नितान्तम् पठितं स्वशक्त्यै ॥

एषा त्रिरत्नी नवरत्नमाला
नवा शुभास्यात्प्रणवाभिरामा
कण्ठे धृता मानवमानवत्वं
निगूह्य तां मानवतां व्यनक्तु ॥

विमर्शानन्दगीतेयम्
नुतिः प्राकाश्यसिद्धिदा
सुप्रकाशविमर्शाढ्यं
वन्दे तत्सद्गुरोः पदम् ॥

శ్రీశైలంలో రాష్ట్రపతి ప్రసంగిస్తున్న దృశ్యం.
ప్రక్కనే ఉన్న మంత్రి శ్రీ జె వి నరసింగరావుగారిని కూడా చూడవచ్చు

రాష్ట్రపతికి స్వాగతం చెబుతున్న తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం బోర్డు ఛైర్మన్
శ్రీ ఏ. సి. సుబ్బారెడ్డిగారు.

(తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంవారి సౌజన్యంతో)

Message of Lord Sri Krishna

SRI PARSA V. RAO, B.A.,LL.B.

Gita contains the gist of Vedanta. While Brahman is both Saguna, and Nirguna it is open to the Sadhaka to adopt either way. Bhakthi and Sagunopasana ultimately leads to Janna and Nirgunopasana. Whether one should attempt Bhakthi or Jnana in the first instance, always the choice should be Bhakthi alone. Bhakthi Marga takes one towards Brahman step by step. So there is no chance of a fall in Bhakthi Marga, whereas Jnana Marga is straight, smooth, steep and slippery. There is the grave danger of a Sadhaka, becoming a charvaka due to imperceptible vanity that may creep in him. Without achieving real Jnana, he is likely to miss the certain foothold of Bhakthi and Karma and become an "ubhaya bhrashta". One should emulate the example of Sree Sankara, a great Bhaktha himself, who worshiped and consecrated 'Panchayatana' at Badarika Ashrama. He accepted Vishnu, Hiranyagrabha-Aditya, Maheswara, Devi and Ganapathi, as Visible (Saguna) symbols of the Nirguna-Para-Brahman. His 'Bhaja Govinda Slokas' and 'Laxmi-Nrisimha Karavalamba Strotram' are consistent with 'Soundarya Lahari and Sivananda-Lahari'. He has also approved Dvaita and Vishishtadvaita, but gave them only relative importance as halfway truth, whereas advaita is the full and complete Reality. The three theories are like concentric circles, one fitting well into the other without crossing each other. If Sree Ramanuja has criticised Advaita, it is merely to show, that Saguna Brahman is good enough for the common lay man, why worry about knowing Nirguna Brahman. Sree Ramanuja was addressing himself to the common lay man which is also evident from his biography. Sree Sankara was addressing only the highest intellectuals in the land and taught that Advaita is the ultimate Reality and Visishtadvaita and Dvaita are apparently Real. There are three types of commentaries on Gita, (1) Dvaita, (2) Visishtadvaita and (3) Advaita; all quoting the same words of the text from Gita in support of their theory. It only means they have understood the context in three different ways. They formed a conviction first, and then searched Gita for support. In interpreting the text of Gita, Mukhyardha should be accepted in preference to Gaunardha. Only words found in the text should be commented upon, Pada-Vibhaga should be done according to wellknown conons of grammar, only sampradayardha should be accepted when several ardhas (interpretations) suggest themselves.

I shall attempt and give a summary of the three schools of Vedanta (1) Dvaita, (2) Visishtadvaita and (3) Advaita, so that we could all the more clearly understand, what Lord Krishna meant in the original text of Gita. In Gita God incarnate has himself spoken So we cannot discover anything more authentic than His spoken word to reveal the Brahma-Jnana.

Always we should follow the path dictated by our concience, to select the Sadhana that will suit our level of development.

In the beginning, I shall discuss a few fundamentals of Vedanta, which it is necessary to understand, before Gita could be correctly understood. Starting with Vedanta Samanvaya I shall now discuss Drik Drishya Viveka.

The Discovery of God

Original:
SRI KAKARAPARTHI KRISHNA SASTRI

Translation:
SRI P. VENKATESWARLU, M.A.

(Continued from the previous issue)

San: All this world is 'Paramatma'. That is why all this has been expressed in a human form.

Gopal: Ah! Ah! Just wait uncle? Why should God be compared to a human form instead of a big tree, a mountain or a lion?

Bhu: Gopala! To say like that is not natural. For it is not the trees, the hills and the beasts that have fancied this but men alone. If an ant were asked to imagine God, it would say that God is in the form of a big ant. A bird can think of an eagle as a God and an eagle of a vulture as a God. In their species, God seems mightier not only in power but also in form. Similarly man thinks of God as man. Moreover...

Gopal: True, True. That will do. I could not grasp such a small thing: Uncle! now go on.

San: As they conceived God in a human form, they also made these four castes as his organs. Look here! intellectual people were formed into a group i. e., head' Some of them who had physical strength and were of a very independent nature were made shoulders. The Vaisyas who were abundantly rich were the thighs and the Shudras who were the prop of the above three castes and who had to bear the burden of them were the feet. Are not these the bodily organs of a single God? Among these which one can neglect and ruin the rest? If any one is harmed, the rest have to share it as they are mutually interdependent.

Gopal: Uncle! You said that the Shudras are the feet of the God. Don't you mean to say that the feet have to bear the brunt of the trunk i. e.. the rest of the body? Our be-all and end-all of life is their service. It is a 'must' for ever. Is it not so?

San: Why do you wrest a wrong view of it? Look here, Shudras are the labourers and their duty is to produce food. If it is not so, the very same day all the castes will perish. That is why I said that upon the feet depend the rest of the organs. If the legs were to stop moving, what can the other organs do but lie like logs? That is why having realised the reality, our leaders at present are giving importance to them and are devising ways and means to improve their lot.

Gopal: Now I understand. Uncle! why did not you tell me before even though I was racking my brain about this matter all these days?

San: Till now I did not know the secret. After hearing the discourse of Sri Swami, it immediately dawned upon my mind. This is nothing but a brain-wave.

Gopal: Well, Uncle! Is it not a fact that the fourth caste, which holds the

life and death of other castes in its hands, is superior to others? Should not the other castes be under its control?

San: Gopal! If there is no head, where can your feet go without eyes? Can they do anything independently? What is the use of your going to the fields if your hands do not help you? Supposing your thighs are hurt severely and are unable to move, where can your legs go? So the fact is that each organ is interlinked and interdependent One cannot work without the other. There is difference in the works. There is variance in the strength and there is clear-cut distinction in the efforts. But unless all are combined, nothing can be achieved. All creatures live on mutual cooperation. So also all these castes. If they quarrel amongst themselves and get themselves compartmentalised, all of them will be wiped out root, stock and barrel. No special importance is attached to anyone of them. Look here! Tell me which is important for a cart to move? Bullocks? Wheels? axle? or Yoke?

Gopal: All are essential. None can be overlooked.

Bhu: Bravo! Sangayya!

San: There is a differenee in shape of the shelter and the wheels; there is difference between strength and weekness and also high and low. There is variance in the area and in the burden to be borne. Like this there are many. So also in our castes. If we shed our intellectual stupor and un-necessary jealousy and progress hand in hand with mutual co-operation and foresight and wisdom, our country will be the strongest one and will lead to the welfare of the World.

Gopal: (Overjoyed) Oh! wonderful! excellent! To-day I learnt many good things. I am very fortunate.

Bhu: Gopala! I think till now you have not got the answer for your first question completely? Many of your questions are still untouched.

Gopal: In this single discussion, I got all very good replies. I have learnt that it is mere foolishness that is the cause for the bickerings of brahmins and non-brahmins. Our ancestors were great intellectuals. Out Maharishis were 'Mahajnanis'. In the old days, all the four castes lived like a single family and were happy and contented

Bhu: Son! I think you have a doubt about the reading of Vedas?

Gopal: That doubt has been cleared. The all-sustaining labour is in our hands. The whole day will be spent in observing the opportune time and carrying out the work. It is not possible to sit calm and composed and read the Vedas. If we engage oursleves in reading the Vedas, the whole system of our agriculture will be jeoparadised and will result in the ruin of the humanity. If we do not perform the right work in the right time, the whole labour done for the whole year will be fruitless. The most important duty of food production is ours. So they might have thought that if we take to other professions, everything will be in sixes and sevens.

Bhu: Gopala! You have understood very well. Now let us summarise the discussion. The whole humanity has been conceived as a God in the human form and among them those who are physically weak but have keen intellect and Sattwric quality have been named as *Brahmins.* Because they have intellectual capacity, they are said to be born from the *head.* Some of them who have valour, strength and Rajasic quality have been entrusted with the administration of the society in proper

way so that everyone follows his profession in accordance with 'Dharma'. So they are symbolised to be born from the *shoulders* and are named as *Kshatriyas*. Some of them have been called *Vaisyas* and their duty is to help the people by taking the things produced in one place to another place and buying the things that are scarce and supplying them to the people. They have got close contact with the Kshatriyas that rule and the Shudras that produce food. They are symbolised to be born from the *thighs*. Their strength is wealth. That is why the strong and sturdy thighs are their symbol. Without wealth, there is no buying and selling. So also without strong thighs, the whole trunk of the body will fall down, and the legs without proper circulation of food and blood will wither away. Now the fourth caste are called the *Shudras*. They are superior in strength and huge in number. They are endowed with the physical strength to bear the brunt of the trails, troubles and tribulations. Previously we have discussed at length about this group. The all-sustaining labour is their important profession. Moeover the defence of the country also depends upon them. Warfare is also their duty because they are huge in number and have physical strength and valour.

San: Oh! Swamy! Everything is as clear as daylight. Every doubt has been cleared. All these castes are essential for the sweet running of man's life.

(To be continued.)

"ART AND BEAUTY"

"NEVIL"

Art is the 'Beauty' of the 'Heart'. Beauty is the 'Heart' of the 'Art'. The beauty of the heart is love and hence the heart of art is love. Love, is not as is commonly understood and interpreted, cupidity which is a stark stupidity. Love is harmony; it is the expression of the inner light; it is the language of the heart; it is the sublimest Divine light of the soul. As Emerson puts it

"Heave thine with Nature's heaving breast,
And all is clear from East to West."

It is feeling in All in all. "Unless you feel all, you cannot know all," says Walt Whiteman.

So Art is catching and conditioning the 'Divine flame' in eternity through spiritual vision or what is called 'Divya Drishti'. Here is a beautiful story in the World's greatest book 'The Mahabharatha'. A Princess sees the vision of a most beautiful prince and falls deeply in love with him. Under the severe passion of love she falls sick. Her father sends for all sorts of doctors and physicians and it is of no avail. At last somebody discovers that her disease is the blessed disease of love. The Prime Minister of the King comes up, puts his hand upon the pulse and orders one of the greatest painters to come up and paint the pictures of all the beautiful Kings in India. This painter was a woman. This woman-painter comes up and on a board against

the wall, she draws picture after picture of the great Kings that lived in India in those days. The Prime Minister is watching the beating of the pulse of the Princess. The paintress draws a picture of Sri Krishna. Then her pulse beats faster and the Prime Minister stops short. He thinks that here is the man whom she had seen in her vision. But he sees that the pulse does not beat fast enough and orders the paintress to go on painting pictures. Then, she paints the picture of youngest son of Krishna and when that picture is painted, lo! not only to say nothing about the pulse, but her whole heart begins to heave and beat upto the very earth as it were. Then, the Prime Minister comes to the conclusion "here is the man who will drive away her sadness".

This Divyadrishti or the Higher vibration with the All makes the book of Nature no longer a sealed book. It was an open book to her.

Every work of art is the product of the inspiration. Inspiration is the spark of the Nature's fire: it is living in harmony with the Nature; it is being in tune with the Divinity. Moreover it is the crucifixion of the little false copy-righting self.

Nature provides us with a familiar and every day example of inspiration. The atmosphere when inspired blesses us with rain. When it reaches the point of saturation it begins to rain. As the science tells us the atmosphere consistsof Nitrogen, Oxygen, Carbondioxide, Organic matter, material particles and also aqueous vapour. There comes a time when it gets saturated with acqueous vapour. But when the atmosphere is highly saturated with aqueous vapour, and a little more of it added, then the air can no longer hold its water. The superfluous water–the water above the quantity of vapour that will saturate the atmosshere—cmes down in the form of rain. Thus when the atmosphere is more than saturated with water, we have rain in this World; we have dew-fall; we have storms and we have drizzling. Similarly here is the mind; it might be compared to the atmosphere or the air. When the mind gets saturated with an idea, it fills the mind, conquers it, permeates and pervades it, fills the whole soul and saturates it. When the mind exceeds or goes beyond the point of saturation, the ideas drop down in a condensed form in black and white; that is inspiration.

Whenever we reach that point of saturation, when the mind is filled with the idea, when the whole being is lost and merged in the thought, the machine, the organ, the musical instrument is taken up by the great musician, by God, by Divinity and through this organ are produced beautiful, magnificent and sublime tunes. Great notes, splendid music emanates from the organ but so long as the child–the ego–wants to keep the organ to itself and does not want the great organist or musician to handle the organ, only notes of discord will come out of the organ. So long as this self, this false ego, this unreal self which is enjoying self is present and wants to keep hold of the body and does not let go this body, through this body or musical instrument notes of discord will come out. We have to make over this instrument or this body to the Divinity; we have to get rid of this false ego and be away with this little self; we have to sacrifice it and rise above it. Then, when the point of saturation is exceeded, God himself takes up this instrument, the great musician handles this instrument Himself and through this instrument, melodious music comes out, magnificent notes spring forth. There you are inspired. Inspiration is God-doing. When the little self gives up possession of this body, the person is inspired.

Artists, teachers, philosophers, poets and thinkers in their lines get inspiration

but this inspiration comes only through crucifixion. It is not for man to enjoy anything in accordance with the laws of Nature. The enjoyer is the false self; it is not the real self. All thinkers, philosophers will see that their bodies, their minds, and their whole beings are enjoyed by the whole World. Their bodies, their minds and everything of theirs is enjoyed by the Divinity and eaten up by Divinity. As Christ says, "Here, eat my flesh, eat it". "Here you will have to drink my blood!" at the Lords' supper! Very happy is he and blessed is he whose life is a continuous sacrifice.

In fact enjoyment is nothing else but 'Yoga' or renunciation. There is no real enjoyment except in renunciation, there is no inspiration except renunciation, there is no prayer except in renunciation. The little personality, the enjoying self and the joy cannot co-exist. The very moment when joy is there, the enjoying self is not there. The very moment inspiration is there, the idea of "I know" and "I do it" is absent, it cannot be there. Plato says, "The man who is his own master knocks in vain at the doors of poetry". One cannot be in a state to write poetry and at the same time be an enjoyer of poetry. Nobody can write and be conscious of the fact that he is writing. When he becomes the consciousness itself, then is the point of inspiration reached. The artist must be sacrificed to his art. When anyone plays the part of the greatest artist, there in the eyes of others he is a great artist but from his point of view, he is not. No thought of "I am doing" is present; he has become one with the All. He is no artist from his own stand-point. There, the interpreter, the interpretation, the writer and the writing all have become one. There all the differences have been annihilated. This is the Nature, the secret of inspiration.

People look at the rainbow and admire the colours, the beautiful magnificent tints. They like them, they admire them but when they go there where they see the rainbow, there they find no rainbow, examine or see however carefully they may. The rainbow is present in the eyes of others, but from the stand-point of the exact place or from the stand-point of the person who is seated at the place where others see the rainbow, there is no rainbow. Similarly from the stand-point of others, a person is called inspired, a great man, a writer, a painter, a thinker, a philosopher but from his own stand-point at that time, there is no delusion of this kind present—"I am writing" or "I am inspired". Like the bees, the artists must put their lives into the sting they give. The bee, when it stings you, dies after it. So he is inspired who gives his whole life into the sting he gives. A man cannot be inspired and at the same time enjoy. Others will enjoy him, the World will enjoy him when he is inspired, but he himself cannot be an enjoyer and an inspired man at the same time. He will be no enjoyer, but he will be better still joy itself He will be a man of 'Yoga'.

An artist or a painter goes into the street and there he sees many faces; the eyes of one person charm him, those eyes are unconsciously stored up in his mind; he meets another person and the chin of that person impresses him, he stores up that chin in his mind; the eyes taken from one person and the chin stolen from another. Another man comes to his shop to purchase a picture. A picture is sold to that man, the customer goes away with the picture, knows not that he has left his hair behind in the mind of the artist. Then comes another man who wants the painter to do something for him; the painter does that something for him but he snatches the remarkable ears from this man and so impersonally the mind of the painter is at work. While the painter is appropriating the eyes, chin, nose, etc., of different people, he is not living in the idea that he is taking these but impersonally, unconsciously, this

work is being done. After a few days, the painter sits in his studio before the canvas. He wants to produce a striking portrait, and there the eyes of one person, the remarkable nose of another person, the attractive hair of another, all these are blended into one painting, and the artist brings out a most magnificent piece of work: a picture which excells all the originals. All this work was by no meens personal but purely impersonal. All this work was done by living continually in a mood free from egotistical, selfish taint, above the "I am doing" mood. Let the artist suffer from hatred or cupidity, often miscalled Love; the watch of his mind becomes magnetized, remains no longer in working order; he is deranged or out of gear. The impersonal tone of his mood is lost, he is hypnotized into selfishness, the serene mood has disappeared, the spirit that keeps him in touch with the All is replaced by limiting attachment or repulsion, and no longer can the artist's mind do the impersonal work of abstracting from the features of this man or that. The masterpower of producing exquisite work of art is gone. Thus if an artist avails himself of that higher mood, he can always keep himself at his best and the work through his hands will be perfect and the most beautiful. That higher mood is nothing else but being in perfect hormony with the universe, being in tune with the 'Divinity', practically living in the true Atman or God within and being raised above the little, proprietary and favour-currying ego or selfish desires.

Here is an illustration: Once a King wanted to get one of his most glorious palaces painted in a marvellous way. Many painters turned up hoping that the King would select the very best painter for the job. He gave them a test. Two walls stood side by side parallel to each other, and two painters were asked to paint these walls. Curtains were hanging on these walls so that the work of one painter could not be seen by the other. About two weeks were allowed to them to finish their work. One of the painters reproduced on the wall all the scenes of the 'Mahabharatha', the grandest book of the World, and his work was most marvellous and glorious indeed. The other painter was also absorbed in his own work. Two weeks passed, and the King, with his retinue came to the scene and the curtain was lifted from the work of the first painter and there were thousands and thousands of pictures on the wall. Everybody who looked at the wall was wonder-struck. How glorious was the work! All the spectators cried out, "give him the reward, select him for the highest work which you want to be done! Let him be the Victor, Let him be rewarded." Then the King ordered the other painter to lift up his curtain. When the curtain was lifted, all the people stood there with bated breath, their lips half open their breathing suspended, and their eyes wide open, with amazement. They could not utter a word;they were pictures of amazement and surprise. Why? What had this second man done? Everything on the wall of the first man was inscribed on the wall of the second man,with the difference that while the first man'spaintings were relatively rough and rugged and uncouth, the second man's paintings were so smooth, neat and clean and so soft and polished that even a fly in its attempt to sit upon the wall would slip away. So beautiful was the work! And further, they saw that in the second man's paintings, there was a curious beauty in the paintings which were inscribed within three yards of the wall. How had this work been done? The second man had been polishing, purifying and smoothening his wall to such an extent that he made it transparent and it became a veritable mirror, a looking-glass. Like a looking-glass, it took in all that the first man had done, and everything was painted within it. It is well known that the picture within a mirror reflects within it as far as the object is out-side it.

Now the Kings and people of those days were not acquainted with mirrors and they did not examine very closely, but exclaimed, "Your Majesty, this man has entered deep into the walls, he had dug two or three yards and has painted everything." This process is trying to make the walls of our mind or intellect transparent, smooth, thin by rubbing and scrubbing them as it were; by purifying our hearts, by making our hearts transparent all the knowledge of the World will be reflected in our mind; we will be inspired with the whole Universe.

All Art should combine itself both head and heart. In a pre-Buddhist work called 'Sad-anga' or the six limbs of painting six principles were set forth: (i) Rupa-bheda or Knowledge of appearances. We must study the forms, the objects, animate and inanimate, human figures, nature and landscape. (ii) Pramanam or correct perception, measure, structure, proportion and perspective. (iii) Bhava or the action of feelings on forms, (iv) Lavanya-Yojanam or the infusion of grace or beauty in the artistic representation, (v) Sadrsyam or similitude, or truth; (vi) Varnika-bhanga or the skilful use of brush and colours, control over technique.

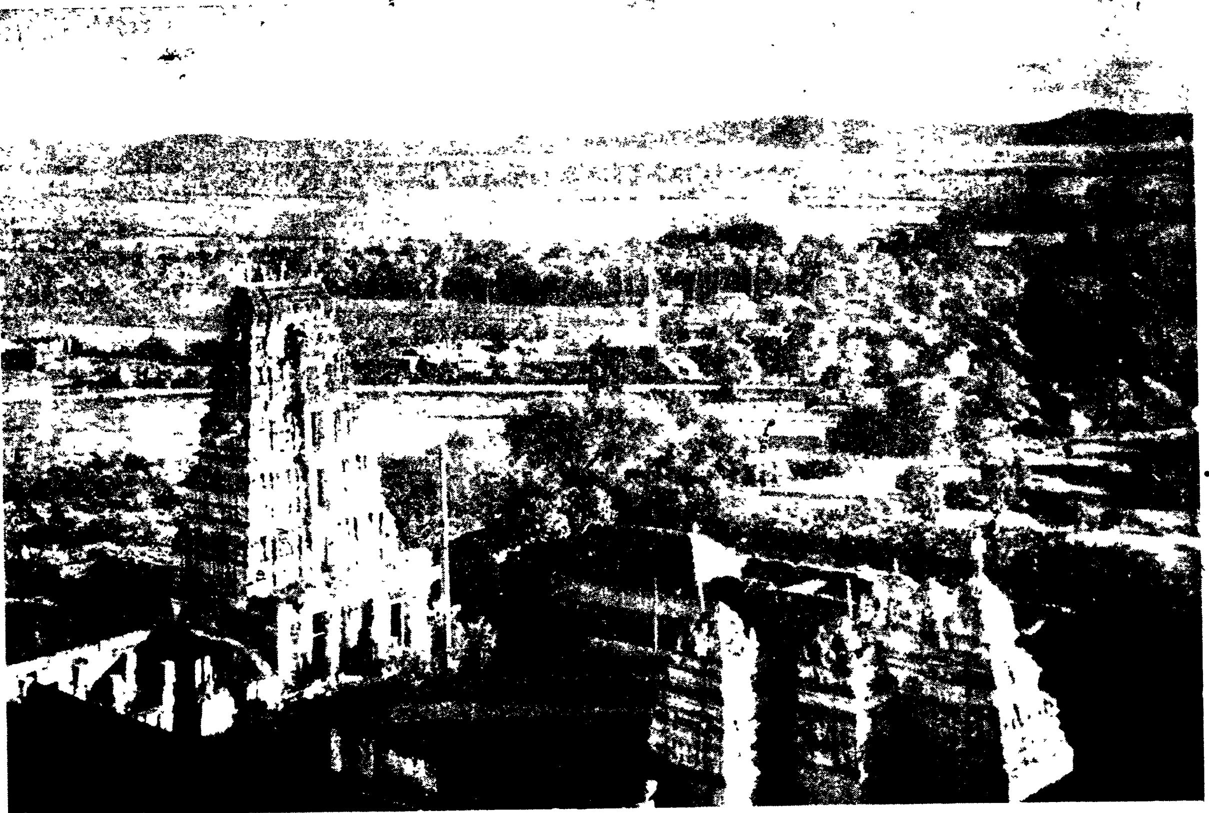
'Atma samskritir vava silpani' i. e., the arts; mechanical or fine are fore the refinement of the soul. They do not refine the soul unless they spring from the soul, unless the spirit of man raises itself above its usual routine level. The artist is a priest. The aim of art is to capture the inner and informing spirit and not merely the outward semblance. It is by integral insight or spiritual intiution rather than by observation and analysis of given objects that the sculptor or the painter attains to the highest power of artistic expressions. Arts are not concerned with the appearances of the actual. They are directed towards the realisation of ideas, of the truth in the objects. They do not so much represent as suggest; they do not so much reproduce reality as create æsthetic emotion.

Great Art has in it the suggestion of a good life, not merely for the members of its nation but for all men. It is a search for a deeper and more complete understanding of man. It enlarges our sensibility, purifies our instincts and lifts us above the harsh realities of everyday life and gives us a sense of mental and spiritual refreshment. It is generally said that art is an expression of a higher order which supervenes on the natural activities of man. If happiness is like the bloom on the cheeks of youth, if grace is the perfection of nature, art manifests the deeper impulses, the poetry residing in the hearts of men. An ancient Vedic saying points out that art is born of excess, that creative activity arises whenever physical and vital needs are satisfied. It is born out of our superfluity.

Nature is the eternal finest gallery of art and beauty. Everything moves in a line of beauty. The seasons, the Sun-rise and the Sun-set, the birth and death of all animate and inanimate beings move towards harmony with mathematical precision. This art and beauty in Nature is in perpetual quest of that 'Supreme Artist' who is the Soul of all souls, the Life of all lives and the Light of all lights.

ఆగిరిపల్లి దేవాలయం కట్టించిన శ్రీ రాజా నారయ్యప్పారాయణంగారు
(క్రీ శ. 1868-1877)

ఆకిరిపల్లి శ్రీ శోభనాచలస్వామి దేవాలయావరణ దృశ్యం

Edited & Published by *Vangmaya Mahadhyaksha, Bhasha Praveena* VADLAMUDI GOPALA KRISHNAIAH